

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa 2025

Samuli Oja, Matti Hakamäki, Henni Syväoja ja Kati Lehtonen

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:29

Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa 2025

Samuli Oja, Matti Hakamäki, Henni Syväoja ja Kati Lehtonen

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2025

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
CC BY-NC 4.0

ISBN pdf: 978-952-415-236-5
ISSN pdf:1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa 2025

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:29		Teema	Liikunta
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Tekijä/t	Samuli Oja, Matti Hakamäki, Henni Syväoja ja Kati Lehtonen		
Yhteisötekijä	Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu		
Kieli	suomi	Sivumäärä	97
Tiivistelmä	<p>Reportissa esitellään liikunnan ja urheilun ajankohtaisia teemoja sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, raportoidaan tuoreimpia tutkimustuloksia sukupuolittain eriteltynä ja kuvataan tapahtunutta muutosta saatavilla olevaan tietoon perustuen. Käsiteltäviä pääteemoja ovat fyysinen aktiivisuus, järjestötoimintaan osallistuminen, kilpa- ja huippu-urheilu sekä päätöksenteko ja johtaminen.</p> <p>Tutkimusten mukaan pojat ja miehet liikkuvat edelleen enemmän kuin tytöt ja naiset. Miehet harrastavat naisia yleisemmin seuroissa, kun taas naiset käyttävät enemmän yksityisiä liikuntapalveluita. Huippu-urheilumenestyksessä ei ole tällä hetkellä merkittäviä eroja sukupuolten välillä. Naisten osuus liikuntajärjestöjen johto- ja päätöksentekotehtävissä on kasvanut.</p> <p>Monissa liikuntapoliittisissa toimenpiteissä edellytetään tasa-arvon huomioimista. Esimerkiksi liikuntajärjestöjen yleisavustuskriteereissä järjestöiltä on pitkään edellytetty tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia. Tasa-arvon edistämistoimia kuvataan asiakirjoissa kuitenkin paikoin yleisluonteisesti ilman konkreettisia tavoitteidenasetteluita tai seurantatoimenpiteitä.</p> <p>Edelleen on olemassa selkeitä tietoaukkoja liikunnan ja urheilun tasa-arvon suhteen, kuten luotettava sukupuolieritelty tieto valmentajien lukumäärästä. Tieto osittain ohjaa julkista liikunta- ja urheilukeskustelua sukupuolten tasa-arvosta. Ne ilmiöt, joista ei ole seurantatietoa, voivat jäädä yleisen keskustelun ulkopuolelle. Liikuntapoliittisen päätöksenteon ja tasa-arvon edistämisen tueksi tarvitaan jatkossakin sukupuolittain eriteltyä tietoa sekä sukupuolten tasa-arvoon kohdistuvaa tutkimusta.</p>		
Asiasanat	liikunta, urheilu, urheilu- ja liikuntajärjestöt, urheilu- ja liikuntaseurat, tasa-arvo, sukupuoli		
ISBN PDF	978-952-415-236-5	ISSN PDF	1799-0351
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-236-5		

Rapport om jämställdheten inom idrott och motion 2025

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2025:29	Tema	Idrott
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Författare	Samuli Oja, Matti Hakamäki, Henni Syväoja och Kati Lehtonen	
Utarbetad av	Likes, Jyväskylä Yrkeshögskola	
Språk	finska	Sidantal 97

Referat

I denna rapport presenteras aktuella teman inom idrott och motion ur ett jämställdhetsperspektiv. Dessutom redovisas de senaste forskningsresultaten uppdelade efter kön och beskrivs förändringar i jämställdheten utgående från tillgänglig information. Huvudteman i rapporten är fysisk aktivitet, deltagande i organisationsverksamhet, tävlings- och elitidrott samt beslutsfattande och ledarskap.

Enligt forskningsrönen är pojkar och män fortfarande mer fysiskt aktiva än flickor och kvinnor. Män idrottar oftare i föreningar, medan kvinnor i högre grad använder sig av privata idrottstjänster. För närvarande finns det inga betydande skillnader mellan män och kvinnor när det gäller framgång inom elitidrotten. Andelen kvinnor i lednings- och beslutsuppgifter inom idrottsorganisationer har ökat.

I många idrottspolitiska åtgärder ställs det krav på att jämställdhet ska beaktas. Enligt kriterierna för allmänt understöd till idrottsorganisationer har organisationerna exempelvis länge varit skyldiga att utarbeta jämställdhets- och likabehandlingsplaner. I dokumenten beskrivs dock vissa jämställdhetsfrämjande åtgärder enbart på ett allmänt plan, utan några konkreta målsättningar eller uppföljningsåtgärder.

Det finns fortfarande tydliga kunskapsluckor när det gäller jämställdhet inom idrott och motion, såsom tillförlitlig könsuppdelad statistik över antalet tränare. Denna typ av information påverkar delvis den offentliga diskussionen om jämställdhet inom idrott och motion. Fenomen som saknar uppföljningsinformation riskerar att hamna utanför den allmänna debatten. För att stödja det idrottspolitiskt beslutsfattandet och jämställdhetsfrämjande arbetet behövs även fortsättningsvis könsuppdelad information och forskning om jämställdhet.

Nyckelord

motion, idrott, idrotts- och motionsorganisationer, idrotts- och motionsföreningar, jämställdhet, kön

ISBN PDF	978-952-415-236-5	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-236-5
-------------------	---

Report on equality in sports and physical activity 2025

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2025:29	Subject	Sport
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Author(s)	Samuli Oja, Matti Hakamäki, Henni Syväoja and Kati Lehtonen	
Group author	LIKES, Jamk University of Applied Sciences	
Language	Pages	97

Abstract

This report presents some topical themes in the fields of physical activity and sports in Finland from the perspective of gender equality. It examines the most recent research results broken down by gender and describes, based on available information and data, the changes that have taken place. The key themes discussed are physical activity, participation in organisational activities, competitive and elite sports, and decision-making and management.

Studies show that boys and men still engage in physical activity more keenly than girls and women. Men tend to be more active in sports clubs than women, who prefer private sports and fitness services. Differences between the genders in their success in elite sports are today insignificant. The share of women in the management and decision-making posts in sports and physical activity organisations has also grown.

Equality must today be considered from the outset in a number of sports policy measures. The criteria for general government grants for sports organisations, for example, have already for long called for equality and non-discrimination plans. Yet gender equality promotion measures are described in these documents in a general manner, without concrete target-setting or follow-up measures.

Clear information gaps continue to exist in the field of equality in sports and physical activity, including reliable gender-disaggregated data on the number of coaches. Such information nevertheless plays a role in steering public debate on gender equality in these fields, seen that phenomena on which no monitoring data exists easily remain outside the general debate. Gender-disaggregated information and research on gender equality will therefore continue to be needed to support decision-making on sport policy and the promotion of equality.

Keywords	sport, physical activity, sports, sports organisations, sports clubs, equality, gender		
ISBN PDF	978-952-415-236-5	ISSN PDF	1799-0351
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-236-5		

Sisältö

Esipuhe	8
1 Johdanto	10
2 Normiperusta ja julkinen liikuntapolitiikka	13
2.1 Tasa-arvolaki ja liikuntalaki.....	13
2.2 Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma.....	14
2.3 Liikuntajärjestöjen resurssiohjaus.....	15
2.4 Kuntien hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat sekä liikkumisohjelmat.....	21
2.5 Urheilun tasa-arvo eurooppalaisena kysymyksenä.....	23
3 Fyysinen aktiivisuus	24
3.1 Lapset ja nuoret.....	24
3.2 Aikuisväestö ja iäkkäät.....	27
3.3 Yhteenveto.....	31
4 Järjestötoimintaan osallistuminen	33
4.1 Urheilu- ja liikuntaseurassa harrastaminen.....	33
4.2 Lasten ja nuorten seurassa kokema epäasiallinen kohtelu, syrjintä ja kiusaaminen.....	40
4.3 Lisenssit.....	43
4.4 Vapaaehtoistoiminta.....	48
4.5 Yhteenveto.....	50
5 Kilpa- ja huippu-urheilu	51
5.1 Valtion urheilija-apurahat.....	51
5.2 Urheilumenestys.....	53
5.3 Valmentajat.....	56
5.4 Epäasiallinen käyttäytyminen.....	59
5.5 Yhteenveto.....	62
6 Päätöksenteko ja johtaminen	63
6.1 Julkinen liikuntahallinto.....	63
6.2 Liikuntajärjestöt.....	64
6.3 Urheilu- ja liikuntaseurat.....	75
6.4 Yhteenveto.....	75

7	Tasa-arvon kehittäminen liikunnassa ja urheilussa	77
8	Johtopäätökset	81
	Liitteet	86
	Liite 1. Tarkastellut järjestöt ja perustiedot niiden tasa-arvon edistämissuunnitelmista.	86
	Lähteet.....	87

ESIPUHE

Sukupuolten tasa-arvo on keskeinen hyvinvointiyhteiskuntamme menestystekijä sekä yhteiskunta- ja liikuntapoliittinen tavoite. Tasa-arvo ei synny itsestään vaan edellyttää jatkuvaa työtä: vahvaa tietopohjaa, osaamisen kehittämistä, tilannekuvan ylläpitämistä sekä konkreettisia toimenpiteitä ja niiden seuranta. Vastuullisuuskeskustelun laajentuessa on muistettava, että sukupuoli läpäisee kaikki muut eri-arvoisuustekijät ja vastuullisuusteemat.

Tasa-arvobarometrin (STM 2025) mukaan sukupuolten tasa-arvo on parantunut, joskin miehet arvioivat sen toteutumista naisia myönteisemmin. Tasa-arvotoimenpiteitä kannatetaan laajasti, ja myös miesten koetaan hyötyvän niistä. Barometri tuo kuitenkin esiin myös haasteita, kuten seksuaalisen häirinnän ja epäasiallisen kohtelun yleisyyden, sukupuolistereotyytiat oppimateriaaleissa ja työ- ja perhe-elämän käytäntöjen sukupuolittuneisuuden. Esimerkiksi kotityöt jakautuvat yhä perinteisesti, vaikka miesten rooli lastenhoidossa onkin kasvanut.

Neljättä kertaa julkaistava liikunnan ja urheilun tasa-arvoa käsittelevä raportti tarjoaa arvokasta tietoa sukupuolten tasa-arvon tilasta ja muutoksista toimiallallamme. Raportti esittelee ajankohtaisia teemoja, tuoreita tutkimustuloksia ja muutostrendejä. Tulokset osoittavat sekä edistysaskeleita että kehittämistarpeita. Ilahduttavaa on naisten osuuden kasvu liikuntajärjestöjen johto- ja päätöksentekotehtävissä. Uusia teemoja ovat katsaukset liikuntajärjestöjen tasa-arvosuunnitelmiin, kuntien liikkumisohjelmiin ja hanketyöhön. Analyysi osoittaa, että tasa-arvotoimet kuvataan usein yleisluonteisesti ilman konkreettisia tavoitteita, toimenpiteitä ja seuranta. Lisäksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden käsitteet eivät ole kaikille selviä.

Tieto ohjaa keskustelua ja päätöksentekoa. Sukupuolittain eriteltyä seurantatietoa ja tutkimusta tarvitaan jatkossakin, jotta tasa-arvo pysyy agendalla. Tasa-arvon edistäminen on pitkäjänteinen, aaltomainen prosessi. Vuosikymmenten työ on tuottanut tulosta, mutta saavutuksia ei voi pitää itsestäänselvyysnä. Asenteiden muuttaminen ja stereotyypioiden purkaminen on hidasta, ja siksi liikunnan ja urheilun toimijoiden on yhdessä rakennettava yhä tasa-arvoisempaa toimintakulttuuria. Vuonna 2026 tähän työhön tuo vauhtia Englannin Birminghamissa järjestettävä kansainvälisen naisliikuntaverkosto IWG:n konferenssi, jossa Suomi on vahvasti mukana.

Lämmin kiitos Jyväskylän ammattikorkeakoululle ja erityisesti Samuli Ojalle, Matti Hakamäelle, Henni Syväojalle ja Kati Lehtoselle ansiokkaasta työstä tämän laaja-alaisen raportin laatimisessa. Raportti tarjoaa erinomaisen tietopohjan ja työkalun sekä strategisen että operatiivisen tasa-arvotyön kehittämiseen pitkäjänteisesti.

Tiina Kivisaari
johtaja
opetus- ja kulttuuriministeriö

Päivi Aalto-Nevalainen
kulttuuriasianneuvos
opetus- ja kulttuuriministeriö

1 Johdanto

Tässä raportissa käsitellään sukupuolten tasa-arvon tilaa suomalaisessa liikunnassa ja urheilussa. Se on jatkoa vuosien 2011, 2017 ja 2021 tilannetta kuvanneille julkaisuille. Nykytilan kuvaamisen ohella kaikkien edellä mainittujen raporttien tarkoituksena on ollut sukupuolten tasa-arvossa tapahtuneiden muutosten tarkastelu niiltä osin kuin käytettävissä olevat aineistot ovat sen mahdollistaneet. Aikaisemmat katsaukset ovat olleet myös ajankuvia liikuntapolitiikassa käydystä sukupuolten tasa-arvokeskustelusta. Esimerkiksi vuoden 2011 julkaisun kantavana ajatuksena oli kuvata sitä, miten miehet ja naiset päätyvät erilaisiin tehtäviin liikunnan toimialalla ja miten sukupuolten ajankäyttö- ja kulutustavat eroavat toisistaan. Lisäksi tarkasteltiin liikunta-alalla käytettävää tasa-arvon käsitettä ja sen yhteyttä yhdenvertaisuuteen.

Vastaavasti vuoden 2017 tilannetta tarkastelleen katsauksen sisältöihin vaikuttivat vuosien 2011–2017 välille ajoittuneet liikunta- ja urheilujärjestelmän rakenteelliset muutokset, mikä tarkoitti muutosta esimerkiksi johtamiseen liittyvien seuranta-tietojen tilastoinnissa järjestöjen määrän vähentyessä (ks. Turpeinen & Hakamäki, 2018). Edellisessä, vuonna 2022 julkaistussa katsauksessa oli puolestaan huomattavan laaja osio kilpa- ja huippu-urheilusta, mikä johtui samaan aikaan käynnissä olleesta huippu-urheilun ulkoisesta arvioinnista (ks. Michelsen ym. 2022) ja siihen koottujen aineistojen käyttömahdollisuudesta myös sukupuolten tasa-arvon kehittymisen seurannassa.

Edellisten katsausten tavoin tässä raportissa käsitellyt keskeiset sisällöt perustuvat suomalaisen liikuntapolitiikan tavoitteisiin ja ohjauskeinoihin. Monia sukupuolten tasa-arvoon liittyviä perustietoja, kuten esimerkiksi miesten ja naisten määrää liikuntajärjestöjen johtotehtävissä, on vuosien varrella kyetty raporttoimaan kohtuullisen johdonmukaisesti. Aiempien raporttien tapaan tässäkin julkaisussa esitetään joitakin omia erityistarkasteluita, joista ei ole kerätty tai raportoitu pidemmän aikavälin trenditietoa. Tarkastelussa olevat paikalliset ja valtakunnalliset liikunnan kehittämishankkeet kuvaavat liikunta-alan toimijoiden konkreettisia tapoja edistää sukupuolten tasa-arvoa. Niin ikään uutena tietosisältönä tehdään katsaus kuntien liikkumisohjelmiin sekä liikuntajärjestöjen tasa-arvosuunnitelmiin.

Jo edellisessä sukupuolten tasa-arvon tilaa ja muutosta käsitelleessä raportissa kiinnitettiin huomiota myös liikunnassa ja urheilussa voimistuneeseen keskusteluun sukupuolen moninaisuudesta. Yleisempi yhteiskunnallinen kehitys on haastanut vahvasti kaksinapaiseen sukupuolijaotteluun eli miehiin ja naisiin perustuvan liikuntakulttuurin käsitykset ja toimintatavat. Asia tuli suomalaisessa urheilussa entistä ajankohtaisemmaksi sukupuolen vahvistamista koskevan lainmuutoksen myötä vuonna 2023. Uuden lain mukaan henkilön ei enää sukupuolensa vahvistamiseksi tarvitse esimerkiksi esittää lääketieteellistä selvitystä sukupuolestaan (Laki sukupuolen vahvistamisesta 295/2023).

Samanaikaisesti tämän raportin kirjoittamisen kanssa tasa-arvovaltuutettu on kirjoittanut sitä, ovatko urheilun keskeiset lajiliitot laatineet sukupuolen moninaisuutta koskevia lajikohtaisia toimintaohjeita. Esimerkiksi Suomen Voimisteluliitto (2025) julkaisi alkuvuodesta 2025 linjauksen sukupuolivähemmistöjen osallistumisesta voimisteluun. Linjauksen mukaan SM-kilpailuissa ”yli 12-vuotiaat pojasta tytöksi transitoineet voivat kilpailla tyttöjen/naisten luokissa kun heillä on lääkäriä kirjallinen selvitys, että voimistelija ei ole vielä saavuttanut puberteettia tai hän on aloittanut hormonihoitoa puberteetin viivästyttämiseksi” tai ”puberteetin jälkeen edellyttäen, että voimistelija osoittaa lääkärintodistuksella hänen testosteronipitoisuuden seerumissa olleen alle 5 nmol/L vähintään viimeisen 12 kuukauden ajan”. Paikallisissa, alueellisissa tai alemman kansallisen tason kilpailuissa voimistelija voi kilpailla missä tahansa lajissa sukupuolesta tai sukupuoli-identiteetistä riippumatta.

Myös Suomen Tennisliiton (ei pvm.) laatimassa ohjeistuksessa rajoitukset koskevat transnaisten osallistumista liiton määrittelemään huipputennikseen. Esimerkiksi harraste- ja kilpatenniksessä osallistumisoikeus perustuu juridiseen sukupuoleen. Alle 18-vuotiaiden sallitaan lähtökohtaisesti kilpailevan heidän itsensä ilmoittaman sukupuolen mukaisessa sarjassa juridisesta sukupuolesta riippumatta.

Käsillä oleva raportti perustuu saatavilla olleisiin luokitteluihin, julkaisuihin ja aineistoihin. Liikuntatutkimuksessa sukupuolen moninaisuus otetaan aiempaa painokkaammin huomioon, ja esimerkiksi sukupuolivähemmistöjen liikunnan ja urheilun parissa kokemasta epäasiallisesta käytöksestä on saatavilla tutkittua tietoa. Kuitenkin monissa laajoissa kyselytutkimuksissa muiden kuin mies- ja naissukupuolta edustavien vastaajamäärät ovat jääneet niin pieniksi, ettei niistä ole esitetty tilastollista analyysiä (ks. esim. Hämylä ym. 2025a). Tämän takia myös tässä raportissa tutkimustietoa sukupuolten tasa-arvosta esitetään pääosin kaksinapaisen sukupuolijaottelun mukaisesti. Tarkoituksena ei ole tietoisesti uusintaa tietynlaista sukupuolikäsitystä, vaan yksinkertaisesti kuvata tilannetta sillä jaottelulla ja tiedolla, mikä käytettävissä olleessa aineistossa on ollut.

Johdannon jälkeen raportti jatkuu liikunnan ja urheilun tasa-arvon edistämiseen liittyvän keskeisen kansallisen normiperustan ja kansainvälisten linjausten käsitteilyllä. Samalla tehdään katsaus liikuntajärjestöjen tasa-arvon edistämissuunnitelmiin sekä kuntien hyvinvointikertomuksiin ja -suunnitelmiin ja liikkumishjelmiin. Tämän jälkeen käydään sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta läpi kansallista tutkimustietoa valituista kokonaisuuksista, joita ovat fyysinen aktiivisuus, järjestötoimintaan osallistuminen, kilpa- ja huippu-urheilu sekä liikunnan ja urheilun päätöksenteko ja johtaminen. Lopuksi käydään lyhyesti läpi liikunnan ja urheilun tasa-arvon edistämiseen tähtäviä hankkeita ja tehdään johtopäätökset.

2 Normiperusta ja julkinen liikuntapolitiikka

Tässä luvussa esitellään liikunnan ja urheilun tasa-arvon edistämiseen liittyvä keskeinen kansallinen normiperusta ja kansainväliset linjaukset. Lisäksi käydään läpi tämänhetkisiä valtionohjauksen käytäntöjä tasa-arvon edistämiseksi ja tehdään katsaukset valtakunnallisten ja alueellisten liikuntaa edistävien järjestöjen tasa-arvosuunnitelmiin sekä kuntien liikunnan edistämiseen tähtääviin asiakirjoihin.

2.1 Tasa-arvolaki ja liikuntalaki

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, lyhyemmin tasa-arvolaki, on säädetty estämään sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantamaan naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoitus on estää myös sukupuoli-identiteettiin sekä sukupuolen ilmaisuun liittyvä syrjintä. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.) Muita syrjintäperusteita kuin sukupuolta käsitellään yhdenvertaisuuslaissa.

Tasa-arvolaisissa säädettyjä tehtäviä varten on oikeusministeriön hallinnonalalla tasa-arvovaltuutettu, joka on muun muassa antanut lausuntoja siitä, ovatko erinäiset urheiluun ja liikuntaan liittyvät toimet olleet tasa-arvolain mukaisia (Tasa-arvovaltuutettu 2025a). Esimerkiksi syyskuussa 2025 tasa-arvovaltuutettu lausui, että Helsingin kaupunki ei ollut toiminut tasa-arvolain vastaisesti tarjotessaan uimaopetusta niille tytöille, joiden oma tai huoltajien noudattama uskonto estää uimisen yhdessä poikien kanssa (Tasa-arvovaltuutettu 2025b).

Oikeusturvaelimenä toimii myös valtioneuvoston nimittämä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta (Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta, ei pvm.). Lautakunnan päätöksiä on esimerkiksi Jyväskylän yliopistolle vuonna 2021 määrätty kieltä jatkaa tasa-arvolain vastaista syrjivää menettelyä liikuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijavalinnassa. Kysymys koski liikuntapedagogiikan aineenopettajan koulutuksen valintamenettelyyn kuulunutta sukupuolikiintiötä. (Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta 2021.)

Liikuntaa koskee Suomessa erityisesti liikuntalaki. Siinä asetetaan raamit liikunnan edistämiseksi ja säädetään yleisesti muun muassa valtion ja kuntien vastuualueista. Laissa itsessään luetellaan sille yhdeksän tavoitetta. Edistettäviä asioita ovat eri väestöryhmien mahdollisuudet liikkua ja harrastaa liikuntaa, väestön hyvinvointi ja terveys, fyysisen toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, lasten ja nuorten kasvu ja kehitys, liikunnan kansalaistoiminta, huippu-urheilu, liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyys ja eettiset periaatteet, eriarvoisuuden vähentäminen liikunnassa sekä kestävä kehitys liikunnassa ja huippu-urheilussa. Lisäksi nimetään tavoitteiden toteuttamiselle seitsemän lähtökohtaa. Näistä tasa-arvo on yksi. Muut ovat yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat, turvallinen toimintaympäristö sekä ympäristön kunnioittaminen. (Liikuntalaki 390/2015, 2 §.)

Lain kymmenennessä, liikuntaa edistävän järjestön valtionapukelpoisuutta koskevassa pykälässä säädetään tarkemmin, että muun muassa se, miten järjestö tai lajiliitto edistää tasa-arvoa, otetaan huomioon valtionapukelpoisuutta harkitessa. Liikuntalain kahdennentoista pykälän perusteella tasa-arvon edistäminen otetaan huomioon myös valtionavustuksen määrää harkittaessa. (Liikuntalaki 390/2015, 10 § ja 12 §.) Valtionapukelpoisuutta ei ole vuoden 2015 jälkeen eli nykyisen liikuntalain aikana peruttu miltään taholta. Niissä tapauksissa, joissa harkintaa olisi voinut käyttää, kyse on ollut järjestön jäsenyhdistysten tai harrastajien määrää koskevien kriteerien täyttymisestä. (Valtionapukelpoisuus 2025, 21–22.)

Liikunnan lakisäätöisen asiantuntijaelimen, valtion liikuntaneuvoston tehtäviin kuuluu myös tasa-arvo. Asetuksessa sen tehtäväksi on säädetty muun muassa tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja liikkumis- ja toimimisesteisten liikuntaa sekä tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja monikulttuurisuutta koskevista asioista. (Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 550/2015.)

2.2 Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa tasa-arvo mainitaan ensimmäisen kerran heti Toiminnan periaatteet -luvussa. Tasa-arvo nimetään yhdeksi niistä periaatteista, joille kestävä hyvinvointi rakentuu. (Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 2023, 8.) Tasa-arvoa käsitellään ja sen merkitystä korostetaan ohjelman useissa luvuissa. Liikuntapolitiikka sisältyy Kulttuuri, liikunta ja nuoret -alalukuun. Siinä on tasa-arvoa koskeva yleinen kohta: ”Tasa-arvoisesta mahdollisuudesta liikunnan harrastamiseen huolehditaan ja tasa-arvon toteutumista liikunnan tukemisessa edistetään.” Lisäksi ohjelmaan on kirjattu epäasialliseen kohteluun puuttuminen sekä Et ole yksin -toiminnan vakinaistaminen ja laajentaminen.

(s. 93–94.) Hallitusohjelman Suomalaista oikeusvaltiota ja demokratiaa vahvistetaan -luvussa on kirjaus poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman laatimisesta (s. 193). Hallitusohjelmaan sisältyy vielä valtioneuvostotasoinen Suomi liikkeelle -ohjelmaksi nimetty kokonaisuus. Siinä luetellut toimenpiteet kohdistuvat eri ikävaiheisiin. Sukupuolia ei tässä kohtaa erikseen mainita. (s. 209–211.)

Hallitusohjelman mukaisessa poikkihallinnollisessa tasa-arvo-ohjelmassa (Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024–2027, 2025) on toimenpiteitä tasa-arvon edistämiseksi. Urheilun ja liikunnan osalta ohjelma sisältää Et ole yksin -palvelun vakinaistamisen ja laajentamisen koskemaan myös nuorisotoiminta. Lisäksi urheilun eettisten asioiden neuvottelukunta tiivistää yhteistyötä eri toimijoiden kanssa turvallisen toimintaympäristön edistämiseksi liikunnassa ja urheilussa. Ohjelmassa on kuvaus siitä, että opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää avustamiltaan järjestöiltä ja tiedeyhteisöiltä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia, joiden toteutumista seurataan, ja että suunnitelmien laatu vaikuttaa yleisavustuksen määrään. Tasa-arvo-ohjelmaan on kirjattu myös, että kaikki liikuntaa edistäville järjestöiltä kerättävät ihmisiä koskevat tiedot kerätään sukupuolittain eritellysti. (Emt.)

2.3 Liikuntajärjestöjen resurssiohjaus

Valtionhallinnon ohjauskeinot liikunnassa ja urheilussa ovat informaatio-, normi- ja resurssiohjaus. Edellisten vuosien aikana opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt liikuntaa edistäville järjestöille yleisavustusta vuosittain hieman yli 40 miljoonaa euroa (Liikunnan järjestötietokanta 2025). Esimerkiksi vuonna 2023 järjestöjen yleisavustuksiin myönnetty summa muodosti neljänneksen valtion liikuntamäärärahoista (OKM 2024). Yleisavustusten lisäksi ministeriö voi myöntää liikuntajärjestöille vuosittain myös erityisavustuksia.

Sukupuolten tasa-arvoa ja yleisesti vastuullisuuden edistämistä koskeva keskeinen valtionohjaukseen liittyvä muutos oli vuonna 2021 toteutettu liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuskriteerien uudistaminen. Jo ennen viimeisintä uudistusta yleisavustusten jakamisessa oli kiinnitetty huomiota avustettavien järjestöjen toimintaan tasa-arvon näkökulmasta. Esimerkiksi 2000-luvun alussa tarkasteltiin lajiliittojen päätöksenteossa mukana olevien henkilöiden sekä lajissa toimivien valmentajien ja ohjaajien sukupuolijakaumaa suhteessa lajin harrastajien sukupuolijakaumaan. Lisäksi arvioitiin liittojen tekemää tasa-arvotyötä esimerkiksi tasa-arvon edistämistä koskevien suunnitelmien kautta. (OPM 2005.)

Nykyisin opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa liikuntajärjestöt neljään ryhmään: lajiliittoihin, liikunnan aluejärjestöihin, liikunnan palvelujärjestöihin ja muihin liikuntaa edistäviin järjestöihin. Vuonna 2025 yleisavustettavia järjestöjä oli yhteensä 115, joista lajiliittoja oli 73, aluejärjestöjä 15, palvelujärjestöjä kaksi ja muita liikuntaa edistäviä järjestöjä 25. Valtionavustuskriteerit jaetaan kahteen luokkaan: järjestöryhmäkohtaisiin kriteereihin ja kaikille järjestöille yhteisiin vastuullisuuskriteereihin. Järjestöryhmäkohtaisten kriteerien perusteella on jaettu 85 prosenttia ja vastuullisuuskriteerien perusteella 15 prosenttia määrärahasta. (OKM, ei pvm.-a.)

Vastuullisuuskriteereillä arvioidaan ”kaikkien avustusta hakevien järjestöjen toiminnan laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta, liikuntalain tavoitteiden toteuttamista sekä liikunnan ja urheilun eettisiä periaatteita, sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.” Tämän lisäksi kriteereillä arvioidaan sitä, ”miten järjestö noudattaa Suomea sitovia kansainvälisiä säännöksiä”. Tällä hetkellä vastuullisuuskriteerit koostuvat viidestä kokonaisuudesta, jotka ovat hyvä hallinto, sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, turvallinen ja terveellinen toimintaympäristö, ympäristövastuu sekä antidopingtoiminta ja kilpailumanipulaatio. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry arvioi antidopingtoimintaa ja kilpailumanipulaatiota koskevan kokonaisuuden. Muut kokonaisuudet arvioi opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä asiantuntijoiden kanssa. (OKM, ei pvm.-a.)

Kansainvälisesti arvioituna opetus- ja kulttuuriministeriön asettamia vastuullisuuskriteerejä voidaan pitää yksityiskohtaisina. Esimerkiksi Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan lajiliittojen yleisavustuksia koskevien kriteerien tarkastelu osoittaa, että vaikka kaikissa edellä mainituissa maissa kiinnitetään huomiota liittojen vastuullisuuteen, on resurssiohjaus Suomessa erillisine vastuullisuuskriteereineen tärkeintä. (Oja & Lehtonen 2025.) Kansainvälistä vertailua tosin hankaloittaa eri maiden toisistaan poikkeavat liikunta- ja urheilujärjestelmät. Esimerkiksi Ruotsissa urheiluliikkeen katto-organisaatio Riksidrottsförbundet (RF) toimii liikunnan ja urheilun valtionavustusten jakajana. Säännöissään RF muun muassa velvoittaa, että sen jäsenliittojen on omissa säännöissään määrättävä tietyin ehdoin niiden hallitusten ja valiokuntien jäsenistön sisältävän kumpaakin sukupuolta vähintään 40 prosenttia (Riksidrottsförbundet 2023). Siten ruotsalaisten lajiliittojen on jo RF:n sääntöjä noudattaakseen tehtävä toimia päätöksenteon tasa-arvon edistämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevan vastuullisuuskriteerin täyttämisen edellyttää liikuntajärjestöiltä ajantasaista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Vastuullisuuskriteerien sisältämien kokonaisuuksien arviointi tapahtuukin pääosin strategisella tasolla eli sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden suhteen arvioidaan ennen kaikkea järjestöjen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä koskevia suunnitelmia.

Liikuntajärjestöjen tasa-arvosuunnitelmien tarkastelu

Tätä raporttia varten tarkasteltiin 16 liikuntajärjestön tasa-arvon edistämiseen tähtäviä suunnitelmia. Tarkasteltava otos valittiin siten, että se koostuu eri järjestöryhmiä edustavista järjestöistä samassa suhteessa kuin se joukko liikuntajärjestöjä, jolle opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain yleisavustusta. Siten mukaan valittiin kymmenen lajiliittoa, neljä muuta liikuntaa edistävää järjestöä ja kaksi liikunnan aluejärjestöä. Olympiakomitea ja Paralympiakomitea jätettiin tarkastelun ulkopuolelle. Mukaan valittiin ensinnäkin neljä eniten yleisavustusta vuodelle 2025 saanutta järjestöä (pl. Olympiakomitea ja Paralympiakomitea). Lisäksi lajiliitosta tarkasteltiin kolmea liittoa, joiden lisenssimäärien sukupuolijakauma painottuu miehiin tai naisiin. Kolme lajiliittoa¹ ja neljä muuta liikuntaa edistävää järjestöä valittiin siten, että ne edustavat monipuolisesti erilaisia lajeja ja erilaista toimintaa. Liikunnan aluejärjestöistä mukaan valittiin kaksi eniten yleisavustusta vuodelle 2025 saanutta järjestöä. Listaus tarkasteluun valituista järjestöistä on esitetty liitteessä 1.

Suunnitelmien perustietojen lisäksi tarkastelussa keskityttiin siihen, millaisia tavoitteita ja toimenpiteitä järjestöt esittävät tasa-arvon edistämisen suhteen. Lisäksi tarkasteltiin sitä, miten valittujen tavoitteiden toteutumista seurataan. Erikseen haluttiin vielä selvittää, huomioidaanko suunnitelmissa sukupuolivähemmistöjä ja esitetäänkö heidän asemansa edistämisen suhteen erityisiä toimenpiteitä. Tarkastelun tuloksia lukiessa tulee pitää mielessä, etteivät ne edusta kaikkia liikuntajärjestöjä. Otannan tarkoituksena on ollut kuvata liikuntajärjestöjen tasa-arvon edistämistä käsitteleviä suunnitelmia mahdollisimman monipuolisesti, ei esittääkään kaikenkattavaa ja yleistettävää analyysiä järjestöjen suunnitelmista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää yleisavustukseen sisällytetyissä vastuullisuus-kriteereissä järjestöiltä ajantasaista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa (OKM, ei pvm.-a). Tämä huomioiden ei ole yllättävää, ettei yhdelläkään tarkastelun kohteena olevista järjestöistä ole erikseen pelkästään tasa-arvon edistämistä käsittelevää suunnitelmaa. Käytännössä tarkasteltavat suunnitelmat ovat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmia, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ohjelmia, yhdenvertaisuussuunnitelmia tai vastuullisuusohjelmia. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että tarkasteltujen järjestöjen tasa-arvon edistämistä käsittelevät suunnitelmat ovat vaihtelevia niin suunnitelman laajuuden kuin sisällön suhteen. Suunnitelmien pituus vaihtelee 3–52 sivun välillä keskiarvon ollessa noin 17 sivua. Sivumäärien suhteen on huomioitava, että osassa

1 Yksi tarkastelluista suunnitelmista oli kamppailulajien ja Painonnostoliiton yhteinen yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelmassa ovat Painonnostoliiton lisäksi mukana Aikidoliitto, Judoliitto, Karateliitto, Miekkailu- ja 5-otteluliitto, Nyrkkeilyliitto, Painiliitto ja Taekwondoliitto.

suunnitelmista on käytetty toisista poikkeavaa sivuasettelua. Huomionarvoista on, että tarkastelussa ovat mukana vain järjestöjen tasa-arvon edistämistä laajemmin käsitelleet suunnitelmat. Osalla järjestöistä saattaa olla myös muita tasa-arvoon liittyviä ohjeistuksia tai linjauksia², joita ei sisällytetty tähän tarkasteluun.

Suurimmassa osassa suunnitelmista viitataan tasa-arvon edistämisen taustalla olevaan lainsäädäntöön. Suunnitelmissa viitataan vaihtelevasti perustuslakiin, yhdenvertaisuuslakiin, lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, rikoslakiin, työturvallisuuslakiin, liikuntalakiin ja yhdistyslakiin. Lisäksi suunnitelmissa mainitaan esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksia ja vammaisia ihmisiä koskevat yleis-sopimukset. Liikuntakulttuurin sisäisistä dokumenteista tuodaan esille esimerkiksi urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma, Reilun Pelin asiakirja sekä Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) tekemät tutkimukset ja selvitykset. Se, millä laajuudella edellä mainittuja dokumentteja käsitellään, vaihtelee suunnitelmien välillä.

Tasa-arvon ja sen edistämiseen liittyvät määritelmät perustuvat usein enemmän tai vähemmän yhdenvertaisuuslakiin ja tasa-arvolakiin. Osassa suunnitelmista tasa-arvolle ei anneta erillistä määritelmää. Merkillepantavaa on, että erillisistä laeista huolimatta monissa suunnitelmissa tasa-arvo asemoidaan yhdenvertaisuuden käsitteen alle. Esimerkiksi Palloliiton suunnitelmassa todetaan, kuinka ”selkeyden vuoksi tässä yhdenvertaisuussuunnitelmassa käytetään yhdenvertaisuuskäsitettä kuvaamaan sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa että muihin henkilöihin kohdistuviin teki- jöihin liittyvää yhdenvertaisuutta”. Toisaalta esimerkiksi Suomen Valmentajat on halunnut nostaa tasa-arvon suunnitelmassaan erikseen esiin sillä perusteella, että ”valmennustoiminta on perinteisesti ollut enemmän miesten toimintakenttää”.

Vain osassa suunnitelmista on tehty laajempi katsaus sukupuolten tasa-arvon ja sen edistämisen nykytilaan järjestön toiminnassa ja arvioitu aiempien tasa-arvon kehittämistoimien toteutumista. Osa järjestöistä kuitenkin tuo suunnitelmassaan esille edellä mainittuja asioita. Nykytilaa ja aiempien tavoitteiden toteutumista tarkastellaan esimerkiksi erilaisten kyselyiden, selvitysten tai tutkimusten kautta. Tällöin suunnitelmassa esitetyt tasa-arvon edistämistavoitteet ja -toimenpiteet asettuvat johdonmukaisemmin vankemmalle perustalle, vaikkei asiaa aina tällä tavalla suunnitelmissa suoraan sanoitetaakaan.

2 Esimerkiksi Voimisteluliitto (2025) on julkaissut erillisen linjauksen sukupuolivähemmistöjen osallistumisesta voimisteluun.

Suunnitelmissa järjestöjen tavoitteet ja toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi voidaan karkeasti jakaa järjestön strategisia käytäntöjä, varsinaista liikunta- ja urheilutoimintaa, viestintää sekä järjestön henkilöstöä ja johtamista koskeviin osakokonaisuuksiin. Järjestön strategiaan käytäntöihin liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä ovat esimerkiksi tasa-arvotavoitteiden kirjaaminen järjestön toimintasuunnitelmaan tai muuhun asiakirjaan, erilaisten tasa-arvoon liittyvien ohjeistusten ja koulutusten luominen, tasa-arvon tilaa ja edistymistä seuraavien kyselyiden toteuttaminen sekä prosessien kehittäminen tai ylläpitäminen väärinkäytöksiin puuttumiseksi.

Järjestöjen järjestämään tai sen piirissä tapahtuvaan toimintaan liittyviä tasa-arvon edistämistoimenpiteitä ovat esimerkiksi koulutusten järjestäminen, hankkeisiin osallistuminen ja tasa-arvoa edistävän kilpailujärjestelmän ylläpitäminen. Käytännönläheisempiä toimenpiteitä ovat esimerkiksi sukupuolineutraalien peseytymistilojen ja pukuhuoneiden tarjoaminen järjestön tapahtumissa sekä häirintäyhdyshenkilön tai epäasiallisen käytöksen yhteyshenkilön nimeäminen tapahtumiin.

Monessa suunnitelmassa tasa-arvon edistämistoimenpiteeksi nimetään myös tietoisuuden lisääminen tasa-arvoasioista. Käytännössä tätä tehdään esimerkiksi huomioimalla tasa-arvonäkökulma järjestön viestinnässä (esimerkiksi kuvavalinnoilla), tiedottamalla tasa-arvoasioista jäsenjärjestöille sekä käyttämällä sukupuolineutraalia ja normittamatonta kieltä. Viestinnällisissä toimenpiteissä esille nousevat niin järjestön sisäinen viestintä, viestintä jäsenjärjestöille kuin viestintä järjestön yhteistyökumppaneille. Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että tasa-arvon edistämistä on ollut vaikea jalkauttaa seuratasolle (ks. esim. Oja 2024a). Ongelmaan on kiinnitetty huomiota osassa suunnitelmista, mutta konkreettiset toimenpiteet tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja mittarit kehityksen todentamiseksi jäävät paikoin määrittelemättä.

Järjestön henkilöstön ja johtamisen tasa-arvon edistämisen toimenpiteissä painottuvat järjestön rekrytointikäytäntöjen ja luottamushenkilövalintojen prosessit. Pääsääntöisesti toimenpiteet keskittyvät esimerkiksi hakuprosessien avoimuuteen ja niistä tiedottamiseen laajalle joukolle. Tällä tavoin toivotaan saatavan luottamustehtäviin hakemuksia aiempaa enemmän myös vähemmistösukupuolen edustajilta. Useinkaan järjestöt eivät esitä suunnitelmissaan tätä konkreettisempia tavoitteita esimerkiksi järjestön hallituksen sukupuolijakauman tasoittamiseksi. Osan järjestöistä sääntöihin on kirjattu sukupuolikiintiöt sekä miesten että naisten edustuksen takaamiseksi. Uusien rekrytointien lisäksi suunnitelmissa kiinnitetään huomiota myös olemassa olevien työntekijöiden ja luottamushenkilöstön tasa-arvon edistämiseen, jota todettiin toteutettavan esimerkiksi tasa-arvoisilla palkkauskäytännöllä, henkilöstön tasa-arvokoulutuksilla sekä epäasialliseen käytökseen puuttumisella.

Monissa suunnitelmissa ei joko erikseen määritellä, miten tasa-arvon edistämiseen tähtäävien toimenpiteiden toteutumista seurataan tai seuranta on esitelty varsin yleisluontoisesti. Yleistä on esimerkiksi todeta, että tasa-arvon toteutumista seurataan, mutta monesti jää epäselväksi, miten ja millä perusteilla seurantaa konkreettisesti tehdään. Osa järjestöistä on kuitenkin määritellyt tavoitteille ja toimenpiteille mittareita, joita seurataan joko järjestön oman arvioinnin, lukujen (esim. sukupuoli-jakaumat) tai erilaisten kyselyiden kautta.

Tarkastelun perusteella sukupuolivähemmistöjen huomiointi suunnitelmissa on kokonaisuudessaan varsin suppeaa. Sitäkin harvinaisempia ovat erilliset toimenpiteet sukupuolivähemmistöjen liikunnan ja urheilun edistämiseksi. Noin joka toisessa suunnitelmassa sukupuolivähemmistöt mainitaan tavalla tai toisella. Useimmiten sukupuolivähemmistöjen huomiointi liittyy esimerkiksi jäsenrekisterin ylläpitämiseen tai erilaisiin tiedonkeruuihin, jolloin todetaan, että niiden kohdalla sukupuolta ei joko kysytä tai valittavana on myös vaihtoehto ”muu”. Poikkeuksena voidaan mainita Cheerleadingliitto, jonka suunnitelmassa on erillinen osio sukupuolen moninaisuudesta. Lisäksi Voimisteluliiton vastuullisuusohjelmassa on määritelty erilliseksi tavoitteeksi voimistelun tekeminen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille avoimeksi. Salibandyliiton yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ohjelmassa sukupuolten moninaisuuden huomioiminen on nykytilan arvioinnin yhteydessä havaittu yhdeksi kehityskohteeksi, ja ohjelmassa kiinnitetäänkin yhden valitun painopisteen sisällä huomiota sukupuolten moninaisuuteen ja kaikkien sukupuolten osallistumismahdollisuuksien parantamiseen.

Yhteenvedon voidaan todeta tasa-arvon edistämissuunnitelmia olevan yhtä monenlaisia kuin järjestöjäkin, minkä voidaan ajatella olevan toivottuakin kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ollessa kyseessä. Vaikka osa suunnitelmista oli perusteellisia, kuvaa suunnitelmia yleisesti ottaen tietynlainen systemaattisuuden puute. Kaikissa suunnitelmissa nykyisiä tasa-arvon edistämistavoitteita ja -toimenpiteitä ei esimerkiksi pohjustettu kattavalla nykytilan kuvauksella. Tämän takia jää monesti epäselväksi, mistä suunnitelmissa mainitut tavoitteet tasa-arvon edistämiseksi kumpuavat. Lisäksi nimettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen seuranta ei useinkaan ole esitetty kovinkaan selkeästi (ks. myös Isosomppi & Ryba 2025). Konkreettisuuden puute tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisessa ja seurannan toteuttamisessa näkyy etenkin sukupuolivähemmistöjen kohdalla: osassa suunnitelmista sukupuolivähemmistöt huomioidaan, mutta käytännössä toimenpiteet heidän asemansa edistämiseksi ovat vähäisiä.

2.4 Kuntien hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat sekä liikkumishjelmat

Kuntien rooli sukupuolten tasa-arvon edistämässä liikunnan ja urheilun näkökulmasta on merkittävä. Monet liikunnan politiikkatoimet, kuten hankkeet, liikunta-paikkarakentaminen ja kansalliset ohjelmat, toteutetaan lopulta paikallisten sidosryhmien yhteistyöllä. Lisäksi kuntien taloudelliset panostukset liikunnan ja urheilun edistämiseen ovat erittäin merkittäviä.

Kuntien strategisia asiakirjoja ovat hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat sekä liikkumishjelmat. Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman teko on lakisääteistä, ja ne tulee laatia valtuustokausittain (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 6 §). Kertomusosioon kootaan laaja-alaisesti tietoa kuntalaisien terveydestä ja hyvinvoinnista, ja suunnitelmaosiossa asetetaan tavoitteita sekä toimenpiteitä niiden edistämiseksi (Kauppinen & Hätönen 2014). Asiakirjat tukevat kunnan strategiaa ja toimivat tiedolla johtamisen välineinä (Kuntaliitto 2022).

Liikkumishjelmien tarkoituksena on lisätä asukkaiden liikuntaa ja sen myötä hyvinvointia. Monessa kunnassa liikkumishjelmat toimivat keinona jäsentää ja toteuttaa kuntastrategioiden asettamia tavoitteita ja velvoitteita käytännön tasolla. Ohjelmiin kirjatuissa sisällöissä korostuu kuntalaisille suunnattujen monipuolisten ja matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksien tarjoaminen. (Syväoja 2023.)

Tätä raporttia varten toteutetussa tarkastelussa ovat mukana 34 kunnan tai seutukunnan hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat vuosille 2021–2025. Lisäksi mukana on 13 erikokoisen kunnan liikkumishjelmat. Tarkastelu kohdistuu asiakirjoissa esiintyviin tasa-arvoa koskeviin kirjauksiin.

Tasa-arvoa koskevia kirjauksia esiintyi 27 hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa ja kahdeksassa liikkumishjelmassa. Kirjauksissa oli kuitenkin paljon vaihtelua, ja vain harvat kirjaukset kohdistuivat liikunnan tasa-arvon edistämiseen. Hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa kuvattiin yleisimmin, että kunnissa oli laadittu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia. Usein kuvattiin sukupuolittain tietoja liikkumistottumuksista, Move!-mittauksista sekä lihavuudesta. Lisäksi kuvattaessa hyvinvointikertomuksen tarkoitusta tai kirjatessa johtopäätöksiä ja toimenpide-ehtouksia saatettiin todeta yleisellä tasolla, että tasa-arvo on tärkeä näkökulma. Myös liikkumishjelmissä tasa-arvo oli enemmänkin tavoiteltava arvo ja taustatieto. Ohjelmissa saatettiin viitata muun muassa liikunnan edistämistä koskeviin suosituksiin, liikuntalakiin tai kaupunkistrategiaan.

Konkreettisia tasa-arvoon liittyviä toimenpiteitä nostettiin esiin hyvin vähän niin hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa kuin liikkumisohjelmissa. Kirjaukset jäivät usein yleisluontoisiksi, tai ne esitettiin toiminnan läpileikkaavina periaatteina, kuten:

”Hyvinvointisuunnitelman rakentamisessa ja tavoitteiden sekä toimenpiteiden suunnittelussa on huomioitu laajasti yhdenvertaisuutta, ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja osallisuutta.” – Kankaanpään hyvinvointikertomus ja -suunnitelma (2022)

”Lisätään palveluiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Vahvistetaan asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta palveluiden ja olosuhteiden kehittämisessä. Huomioidaan erityisesti ne kaupunkilaiset, jotka liikkuvat vähän ja joiden liikkeellelähdössä on selkeitä, tunnistettu esteitä.” – Helsingin liikkumisohjelma (2018)

Liikunnan ja liikkumisen edistämiseen kohdistuvia esimerkkejä oli hyvin vähän. Kauniaisten liikkumisohjelmassa (2021) kuvattiin tarkemmin Kouluterveyskyseilyn tuloksia vähintään tunnin päivässä liikkuvien tyttöjen osuudesta, sekä esiteltiin toimenpiteitä liikkumisen edistämiseksi:

”Vähintään tunnin liikkuvien yläkoulun tyttöjen osuus on ollut laskeva 2017–2019. Sekä yläaste että lukioikäisten vähän liikkuvien aktivoimiseksi on reagoitu muun muassa keskustelemalla oppilaiden kanssa eri yhteyksissä liikunta- ja terveystiedon tunneilla, vastuuolettajien ja ohjaajien ryhmätunneilla sekä järjestämällä erilaisia teemaviikkoja. Myös huoltajien apua tarvitaan erityisesti yläasteikäisten tyttöjen liikunnan lisäämiseksi.”

Tasa-arvo sekoitettiin jonkin verran yhdenvertaisuuden käsitteeseen erityisesti hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa, kuten:

”Kehitetty sekä henkilökunnan että oppilaiden tietotekniikkavalmiuksia ja lisäämällä/kehittämällä laitekantaa tuettu tasa-arvoa.” – Nivala (2021)

Yhteenvedona voidaan todeta, että tasa-arvon käsittely kuntien strategisissa asiakirjoissa on melko vaihtelevaa. Useimmissa asiakirjoissa tasa-arvoa on lähestytty yleisellä tasolla korostaen sitä tärkeänä ja tavoiteltavana arvona. Toimenpidetasolla tasa-arvo jäi usein vähälle huomiolle, eikä sitä juurikaan konkretisoitu osaksi käytännön toimia. Erityisesti liikkumisen tasa-arvoon liittyvät kirjaukset olivat harvinaisia. Muutamassa asiakirjassa on tunnistettu vähän liikkuvien tyttöjen huomiointi, ja heitä koskevia toimenpiteitä on nostettu esiin. Tämä osoittaa, että joissakin

kunnissa on pyritty tunnistamaan ja huomioimaan sukupuolten väliset erot liikku-
misen edistämässä. Tarkastelu osoittaa, että tasa-arvon tavoitteellinen integrointi
hyvinvointityöhön kaipaava vahvistamista, jotta se voisi käytännössä ohjata kuntien
strategista kehittämistä ja toimenpiteiden suunnittelua.

2.5 Urheilun tasa-arvo eurooppalaisena kysymyksenä

Euroopan unionin neuvosto on julkaissut vuonna 2023 päätelmänsä sukupuoleen
perustuvan syrjinnän torjunnasta urheilussa. Asiakirjaan kuuluu joukko jäsen-
valtioiden hallituksille, komissiolle, urheiluliikkeelle ja sidosryhmille suunnattuja
kehotuksia ja pyyntöjä. Niitä perustellaan muun muassa sillä, että ”eurooppalai-
nen yhteenkuuluvuuden tunne ja Euroopan vauraus tulevaisuudessa riippuvat
yhteiskuntien kyvystä aktiivisesti ehkäistä ja torjua sukupuoleen perustuvaa syrjin-
tää.” Lisäksi urheilu katsotaan tärkeäksi osaksi EU:n väestön elämää, ja sillä katso-
taan olevan merkittävä ”sosiaalinen, kasvatuksellinen, taloudellinen, kulttuurinen
ja yhtenäistävä vaikutus niin Euroopan unionin yhteiskuntaan kuin sen strategi-
siin tavoitteisiin ja sosiaalisiin arvoihin.” Urheilu nähdään siis oleelliseksi välineeksi
eurooppalaisen identiteetin ja EU:n päämäärien toteuttamisessa. Tasa-arvon edistä-
minen on edellytys päämäärän saavuttamiselle. (Euroopan unionin neuvosto 2023a
ja 2023b.)

Tasa-arvon merkitys keskeisenä aiheena urheilun integriteetin ja arvojen suojele-
misen painopistealalla perustuu Euroopan unionin urheilualan työsuunnitelmaan
2021–2024. Sitä koskevaan päätöslauselmaan on kirjattu naisten osuuden kasvat-
taminen erityisesti valmennus- ja johtotehtävissä urheilujärjestöissä ja -seuroissa,
tasavertaiset ehdot (mukaan lukien palkka) sukupuolesta riippumatta sekä naisten
urheilukilpailuja koskevan uutisoinnin lisääminen ja stereotyyppien torjuminen.
(Euroopan unionin neuvosto 2021.)

Vuonna 2022 Euroopan komissio julkaisi työryhmän laatimia suosituksia ja toiminta-
suunnitelman sukupuolten tasa-arvon parantamiseksi liikunnassa ja urheilussa.
Raportissa käsiteltyjä teemoja ovat sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen eli
tasa-arvon sisällyttäminen kaikkiin urheilua koskeviin politiikkoihin ja strategioihin,
intersektionaalisuus eli sukupuolen ja muiden eriarvoisuutta ylläpitävien mekanis-
mien kytkeytyminen, sukupuolitietoinen budjetointi, politiikan seuranta, arviointi
ja tutkimus, koulutus ja viestintä. Lisäksi suositeltiin kaikkiin urheiluorganisaatioihin
tasa-arvokoordinaattoreita. Erityisesti korostetaan, että miehiä ei tule pitää masku-
liinista hegemoniaa ylläpitävinä muutoksen esteinä, vaan asiaa tulee lähestyä posi-
tiivisesti niin, että miehet nähdään liittolaisina, osana ratkaisua. (Euroopan komissio
2022a.)

3 Fyysinen aktiivisuus

Tässä luvussa tarkastellaan lasten ja nuorten sekä aikuisten liikkumista ja liikunnan harrastamista sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Urheilu- ja liikuntaseura-harrastamista käsitellään erikseen luvussa neljä.

3.1 Lapset ja nuoret

Alle kouluikäisten lasten liikkumisen määrää ja laatua tarkastellut Piilo-tutkimus julkaistiin vuonna 2023. Tiedonkeruut kohdistettiin 4–6-vuotiaisiin suomalaislapsiin. Tutkimukseen osallistui 1 834 lasta perheineen 20 kunnasta ja 156 varhaiskasvatuksen toimipaikasta eri puolilta Suomea. Lasten liikkumista, paikallaanoloa ja unta mitattiin liikemittarin avulla 1 783 lapselta (poikia 51,9 %). Liikemittausten perusteella 4–6-vuotiaat lapset liikkuvat keskimäärin 3,0 tuntia päivässä kevyesti sekä 74 minuuttia päivässä reippaasti tai rasittavasti. Paikallaanoloa kertyi 9,4 tuntia vuorokaudessa. Suosituksen kolme tuntia liikkumista päivässä, josta vähintään tunti reipasta ja rasittavaa liikkumista, saavutti 76 prosenttia lapsista. Suositus toteutui pojilla selkeästi yleisemmin kuin tytöillä (83 % vs. 68 %), vanhemmillä lapsilla yleisemmin kuin nuoremmilla ja kaupunkiympäristössä useammin kuin maaseudulla tai taajamassa. (Mehtälä ym. 2024.)

Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (LIITU) -tutkimus tuottaa kansallista seurantatietoa perusopetusikäisten lasten ja nuorten sekä toisella asteella opiskelevien nuorten aikuisten liikkumisesta, liikunta- ja terveyskäyttäytymisestä, paikallaanolosta ja unesta sekä liikuntaan liittyvistä asenteista, arvoista ja kokemuksista. Ensimmäinen LIITU-aineisto kerättiin 11-, 13- ja 15-vuotiailta vuonna 2014. Uusin aineisto kerättiin vuosina 2023–2024. Aineistonkeruu (sähköinen kysely ja liikemittarit) toteutettiin ensimmäistä kertaa samaan aikaan koko LIITU-tutkimuksen kohderyhmältä eli perusopetusikäisiltä ja toisen asteen opiskelijoilta (7–20-vuotiaat). Kyselyyn vastasi yhteensä 21 619 lasta, nuorta ja nuorta aikuista, ja liikemittariaineisto koostuu 2 737 osallistujan liikemittarimittauksista. Toisen asteen opiskelijoista LIITU-tutkimuksessa raportoitiin vain lukiolaisten tulokset. Muista oppilaitoksista aineisto ei ole edustava. (Kokko & Hämylä 2025a.)

Noin kolmasosa (32 %) LIITU-tutkimukseen osallistuneista kaikista 7–20-vuotiaista lapsista, nuorista ja nuorista aikuisista liikkui suosituksen mukaisesti vähintään 60 minuuttia seitsemänä päivänä viikossa. Perusopetusikäisten liikunta-aktiivisuudessa ei ole juurikaan tapahtunut muutosta edellisiin tutkimusvuosiin: perusopetusikäisistä 7–15-vuotiaista lapsista ja nuorista liikuntasuosituksen mukaisesti liikkui 37 prosenttia, mikä on suunnilleen samaa suuruusluokkaa kuin aiemmissa LIITU-tutkimuksissa. Lukiolaisilla sen sijaan on havaittavissa muutosta myönteiseen suuntaan. Lukiolaisista suosituksen mukaan liikkui 19 prosenttia. Se on viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2020. (Hämälä ym. 2025b.)

Uusimman LIITU-tutkimuksen tulokset vahvistavat pitkään havaittua trendiä siitä, että pojat liikkuvat suosituksen mukaisesti yleisemmin kuin tytöt, ja pojille kertyy myös rasittavaa liikumista suosituksen mukaan vähintään kolmena päivänä viikossa yleisemmin kuin tytöille. Samansuuntainen ero havaittiin myös lukiolaisilla miehillä ja naisilla. Pojilla ja miehillä liikkuminen oli yleistynyt viimeisen 12 kuukauden aikana toisin kuin tytöillä ja naisilla. (Hämälä ym. 2025b.)

LIITU-tutkimus vahvistaa myös aiempia havaintoja siitä, että itseraportoitu liikunta-aktiivisuus on vähäisempää toimintarajoitteita kokevien nuorten keskuudessa kuin nuorilla, joilla ei ole toimintarajoitteita. Toimintarajoitteisista lapsista ja nuorista päivittäisen liikkumissuosituksen täyttää joka viides (20 %). Myös rasittavan liikunnan määrä on vähäisempää (54 %) kuin ei-toimintarajoitteisilla (70 %), samoin osallistuminen liikunta- ja urheiluseuratoimintaan on harvinaisempaa (31 % vs. 47 %). Samankaltaista toimintarajoitteita kokevilla ja ei-kokevilla nuorilla on sen sijaan muun muassa se, että liikunta-aktiivisuus vähenee iän myötä ja että tytöt liikkuvat poikia vähemmän. (Ng ym. 2025.)

LIITU-tutkimuksen havaintoja on myös, että itseraportoidulla liikkumisaktiivisuudella on yhteys paitsi sukupuoleen myös henkilön taustaan. Alakoulussa ulkomaalaistaustaisista tytöistä 29 prosenttia täytti liikuntasuosituksen, suomalaistaustaisista tytöistä 39 prosenttia. Ulkomaalaistaustaiset lapset raportoivat ylipäätään kaikkia liikuntaa estäviä tekijöitä yleisemmin kuin suomalaistaustaiset. Liikuntaan liitettiin myös yleisemmin pelkoja, koettuja terveydellisiä esteitä tai ajatus, että se ei ole hyödyllistä, tarpeellista tai kaveripiirissä arvostettua. LIITU-raportissa ei kuitenkaan esitetty taustamaahan liittyviä koettuja eroja sukupuolittain eriteltynä. (Huovinen ym. 2025.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama Kouluterveyskysely tuottaa seurantatietoa lasten ja nuorten koetusta terveydestä, hyvinvoinnista, elintavoista, koulunkäynnistä ja opiskelusta. Tiedonkeruu toteutetaan kyselyillä. (THL 2025a.) Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan (THL 2025b) perusopetuksen 4- ja 5-luokkien

oppilaiden liikuntakäyttäytymisessä ei ole tapahtunut juurikaan muutosta, kun tarkastelussa on vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuudet vuosien 2017 (45 %) ja 2025 välillä (44 %). Muutosta ei ole tapahtunut myöskään merkittävästi, jos tarkastelussa on sukupuolten väliset erot. Pojista vähintään tunnin päivässä liikkui vuonna 2025 lähes puolet vastanneista (49 %) ja tytöistä 39 prosenttia. Kouluterveyskyselyn tulokset ovat siten samansuuntaisia kuin LIITU-tutkimuksessa, eli perusopetuksikäisten liikuntakäyttäytymisessä ei näytä tapahtuneen viime vuosina juurikaan muutoksia.

Kouluterveyskyselyn mukaan ylemmillä kouluasteilla muutosta on sen sijaan tapahtunut myönteiseen suuntaan perusopetuksen ylemmillä luokilla. Perusopetuksen 8- ja 9-luokkien kaikista oppilaista vähintään tunnin päivässä liikkui vuonna 2025 useampi kuin joka neljäs (28 %) ja vuonna 2017 joka viides. Myös sukupuolittain tarkasteltuna kehitys on ollut myönteistä. Pojista reilusti yli viidesosa liikkui vähintään tunnin päivässä vuonna 2017 ja vuonna 2025 yli kolmasosa (34 %). Vastaavasti tytöillä kyseisen kriteerin täytti vuonna 2025 reilu viidesosa (22 %) vastanneista. Lukiossa vähintään tunnin päivässä liikkuvia poikia on neljännes ja ammatillisissa oppilaitoksissa yli viidesosa. Vastaavat osuudet tytöistä olivat 16 ja 15 prosenttia. Sekä lukioissa että ammatillisissa oppilaitoksissa suositusten mukaan liikkuvien osuus on kasvanut vuodesta 2017 sekä yhteensä että sukupuolittain tarkasteltuna. (THL 2025b.)

LIITU-tutkimuksissa on selvitetty lasten ja nuorten osallistumista erilaisiin liikuntatilaisuuksiin. Uusimman LIITU-tutkimuksen mukaan 9–20-vuotiaista pojista suurempi osuus liikkuu urheiluseurassa (52 % vs. 45 %), koulun kerhoissa (31 % vs. 24 %) tai muissa seuroissa tai kerhoissa (20 % vs. 18 %). Tytöt (40 %) liikkuvat poikia (30 %) yleisemmin yritysten järjestämissä tilaisuuksissa. Omaehtoinen liikkuminen oli lähes yhtä yleistä tyttöjen (90 %) ja poikien (88 %) keskuudessa. (Hämälä ym. 2025b.)

Erilaisista liikuntapaikoista sekä tyttöjen (77 %) että poikien (69 %) keskuudessa yleisimmäksi oli LIITU-tutkimuksessa nimetty ”kevyenliikenteenväylät”. Tytöt (70 %) liikkuvat poikia (65 %) yleisemmin myös omalla tai kaverin piha-alueella. Muiden raportoitujen liikuntapaikkojen käyttö oli pojilla tyttöjä yleisempää. Näitä paikkoja olivat aito luonto ja metsät, sisäsalit ja jäähallit, ulkokentät ja -jäät, yllä pidetyt ulkoilalueet ja -reitit, oppilaitoksen piha-alue sekä kaupunkitila sisältäen aukiot, skeittipaikat ja puistot. Prosenttiyksiköissä mitattuna suurimmat erot sukupuolten välillä olivat kevyenliikenteenväylien lisäksi ulkokenttien ja -jäiden (pojat 40 %, tytöt 23 %), oppilaitoksen piha-alueiden (pojat 28 %, tytöt 18 %) sekä sisäsalien ja jäähallien (pojat 45 %, tytöt 37 %) käytössä liikkumiseen. (Hämälä ym. 2025b.)

Sukupuolittain eriteltyt tulokset sekä erilaisiin liikuntatilaisuuksiin osallistumisesta että liikuntapaikkojen käytöstä ovat pysyneet viimeisissä LIITU-tutkimuksissa melko vakiintuneina (esim. Hämylä ym. 2025b; Martin ym. 2023; Martin ym. 2019.) Toisella asteella opiskelevien nuorten liikkumista selvittäneen tutkimuksen havainnot vuonna 2020 poikkeavat hieman tutkimuksista, joissa on selvitetty peruskouluikäisten liikkumista tai peruskoulussa ja toisella asteella opiskelevien liikkumista yhdessä. Vuoden 2020 tutkimuksessa esimerkiksi omaehtoinen liikunta ja oppilaitoksen järjestämiin kerhoihin osallistuminen oli miehillä hieman naisia yleisempää. (Kokko ym. 2021.) Erilaisista liikuntapaikoista taas aito luonto, yllä pidetyt ulkoilualueet, kaupunkitila ja oppilaitoksen piha-alue olivat naisilla hieman miehiä suosituimpia, mikä poikkeaa muiden viime vuosina julkaistujen LIITU-tutkimusten tuloksista.

3.2 Aikuisväestö ja iäkkäät

Tilastokeskuksen Ajankäyttötutkimus on otostutkimus, jonka avulla kerätään tietoa yli 10-vuotiaiden suomalaisten ajankäytön rakenteesta. Sen tavoitteena on selvittää, paljonko aikaa kuluu ansiotyöhön, kotitöihin, opiskeluun, erilaisiin vapaa-ajan harrastuksiin ja muihin toimintoihin. Eri toimintoihin käytetyn ajan lisäksi selvitetään ajankäytön päivä- ja viikkorytmejä sekä yhdessäoloa. Tilastokeskus on tehnyt ajankäyttötutkimuksia vuodesta 1979 lähtien noin kymmenen vuoden välein. Viimeisimmän tutkimuksen tiedot on koottu 2020–2021. Vuosista 1999–2000 lähtien tiedot on kerätty EU:n harmonisoimana. Tutkimukseen osallistuvat pitävät kahden vuorokauden ajan kirjanpitoa ajankäytöstään. Haastattelut tehdään puhelinhaastatteluina. Tiedonkeruu kestää 12 kuukautta. (Tilastokeskus 2025a.)

Tulosten mukaan sekä miehet että naiset käyttävät nykyään enemmän aikaa päivittäiseen liikkumiseen kuin 1980-luvulla. Erityisesti naisilla muutos 1980-luvulta on iso. Tuolloin naiset kertoivat liikkuvansa keskimäärin 28 minuuttia päivässä ja vuonna 2021 reilusti yli kolmanneksen enemmän eli 45 minuuttia. Miehet ovat liikkuneet kaikkina mittauskertoina naisia enemmän, mutta muutokset ovat olleet maltillisia. Ensimmäisellä mittauskerralla miehet raportoivat liikkuvansa 41 minuuttia päivässä. Neljä vuosikymmentä myöhemmin miehet käyttivät päivittäin liikuntaan aikaa ilmoituksensa mukaan kymmenen minuuttia enemmän. (Ajankäyttötutkimus, Suomen virallinen tilasto 2021.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuosina 2022–2023 toteuttama Terve Suomi -tutkimus koostui kyselyosiosta ja terveystarkastuksesta. Kyselyosiioon sai kutsun 61 000 satunnaisesti valittua 20 vuotta täyttäneitä henkilöä eri puolilta Suomea. Kutsutuista 28 000 (46 %) vastasi kyselyyn, jossa kartoitettiin myös liikunta-käyttäytymistä. (THL 2023a.)

Terveysliikuntasuosituksen täyttymistä mitattiin Terve Suomi -tutkimuksen kyselyosiossa siten, että vastaajia pyydettiin arvioimaan viikoittaisen rauhallisen, reippaan ja rasittavan liikkumisen määrät sekä lihaskuntoa ylläpitävän ja kehittävän liikkumisen määrät. Vastaajat, jotka ilmoittivat liikkuvansa vähintään 2 tuntia ja 30 minuuttia kohtuukuormitteista kestävyysliikuntaa tai 1 tunnin ja 15 minuuttia raskasta kestävyysliikuntaa viikossa tai vastaavan määrä näiden yhdistelmänä sekä harrastavansa vähintään kahtena päivänä viikossa lihaskuntoa ylläpitävää liikuntaa, luokiteltiin terveysliikuntasuosituksen saavuttaviin. Vapaa-ajan liikkumisessa ja liikunnan harrastamisen määrässä raportoitiin ne vastaajat, jotka liikkuivat useita tunteja viikossa kävellen, pyöräillen tai muulla tavoin, harrastivat kuntoliikuntaa useita tunteja tai harjoittelivat säännöllisesti kilpailumielessä. (Borodulin & Lahti 2023.)

Tulosten mukaan yhä useampi 20–64-vuotias mies saavutti terveysliikuntasuositukset. Suosituksen täyttävien osuus kasvoi vuosien 2020 ja 2022 välillä 42 prosentista 47 prosenttiin. Samoin yhä useampi 65 vuotta täyttäneistä miehistä saavutti suositukset (2022: 40 %). Naisilla suositusten mukainen liikkuminen oli vähäisempää eikä muutosta aikaisempaan mittauskertaan ollut tapahtunut. Nuorempien ikäryhmässä (20–46-vuotiaat) 40 prosenttia ja yli 65-vuotiaista 33 prosenttia liikkui suositusten mukaan. (THL 2023b)

Niin ikään tuloksista käy ilmi, että vapaa-ajan liikuntaa harrastavien osuus oli kasvanut 65 vuotta täyttäneillä miehillä ja naisilla vuosien 2017 ja 2023 välillä. Yli 65-vuotiaista miehistä 70 prosenttia ja naisista 61 prosenttia harrasti liikuntaa vapaa-ajallaan vuonna 2017. Vuonna 2023 vastaavat luvut olivat 77 prosenttia ja 68 prosenttia. Vastaavasti alle 65-vuotiaiden miesten vapaa-ajan liikunnan yleisyys oli hieman vähäisempi vuonna 2023 (74 %) kuin vuonna 2017 (77 %). Sama trendi oli havaittavissa myös naisten vapaa-ajan liikunnassa (2017: 76 % ja 2023: 72 %). (Borodulin & Lahti 2023.)

UKK-instituutin koordinoima KunnonKartta on ositettuun satunnaisotantaan pohjautuva, poikkileikkausasetelmassa toteutettava väestötutkimus, jossa mitataan suomalaisten aikuisten (20–69-vuotiaat) liikkumista, paikallaanoloa ja unta sekä kestävyys- ja lihaskuntoa. Lisäksi tutkimuskyselyllä selvitetään osallistujien elintapoja ja terveyttä. Viimeisimpään otokseen vuosina 2021–2022 valikoitui ikänsä, sukupuolensa ja asuinpaikkansa perusteella 16 500 henkilöä, joista 2 269 otti liikemittarin käyttöönsä ja käytti sitä ainakin jonkin verran. Vähintään neljä kokonaista mittausvuorokautta oli 2 089 henkilöllä. Tutkimuskyselyyn vastasi 2 111 henkilöä, tutkimuskäynnin verikokeeseen osallistui 1 228 henkilöä ja ainakin yhteen kuntotestiin osallistui 1 759 henkilöä. (Husu ym. 2022.)

KunnonKartta-tutkimuksen tulokset eroavat Terve Suomi -tutkimuksen tuloksista. KunnonKartan kyselytietojen perusteella reilu neljäsosa (26 %) vastaajista täytti liikkumisen suosituksen sekä kestävyysliikunnan että lihaskunto- ja liikehallinta-liikunnan osalta eli liikkui reippaasti vähintään 2 tuntia ja 30 minuuttia viikossa tai rasittavasti vähintään 1 tunnin ja 15 minuuttia viikossa tai saavutti suosittelun liikkumismäärän reipasta ja rasittavaa liikkumista yhdistämällä ja harjoitti lihaskuntoa ja liikehallintaa vähintään kaksi kertaa viikossa. Osuus on selvästi pienempi kuin Terve Suomi -tutkimuksessa. Vastaavasti naiset täyttivät suosituksen hieman miehiä yleisemmin (27 % vs. 24 %), mikä on päinvastainen tulos kuin Terve Suomi -tutkimuksessa. Molemmissa tutkimuksissa havaittiin iän myötä vähenevä liikunta-aktiivisuus.

Liikemittariaineiston mukaan keskimäärin 58 prosenttia KunnonKartta-tutkimuksen osallistujista täytti 18–64-vuotiaiden aikuisten liikkumisen suosituksen kestävyysliikkumisen osalta eli liikkui vähintään 2 tuntia ja 30 minuuttia viikossa reippaasti, ainakin 1 tunnin ja 15 minuuttia viikossa rasittavasti tai saavutti suosittelun liikkumismäärän reipasta ja rasittavaa liikkumista yhdistäen. Miesten osuus suosituksen täyttäneistä oli hieman pienempi (55 %) kuin naisten (61 %). Suosituksen täyttäneiden naisten osuus oli kaikissa tarkastelluissa ikäryhmissä miesten vastaavaa osuutta suurempi. Nuoremmat osallistujat täyttivät suosituksen keskimäärin paremmin kuin vanhemmat. (Husu ym. 2022, 36.)

Niin ikään lähes kaikki (94 %) osallistujat ilmoittivat liikkuvansa omatoimisesti. Naiset ilmoittivat käyttävänsä liikunta-alan yritysten palveluja hieman miehiä yleisemmin (29 % vs. 35 %). Seuraavaksi eniten käytettiin liikunta- tai urheiluseurojen tarjoamia liikuntapalveluja (21 %). Niitä miehet käyttivät hieman yleisemmin kuin naiset (23 % vs. 19 %). Nuorempiin ikäryhmiin kuuluvat käyttivät enemmän sekä yritysten että seurojen palveluita. Aikuisväestön suosituin liikuntamuoto on edelleen kävely. Toiseksi yleisimmin tavallisimpana lajina molemmat sukupuolet ilmoittivat kuntosaliharjoittelun. Seuraavaksi yleisimpiä lajeja olivat miehillä erilaiset pallopelit, juoksu tai hölkkä, pyöräily ja hiihto ja naisilla vastaavasti juoksu tai hölkkä, sauvakävely, pyöräily ja ryhmäliikunta. Toiseksi tai kolmanneksi tavallisimpana lajina edellä mainittujen lisäksi moni vastaaja ilmoitti uinnin tai vesijuoksun ja kotivoimistelun. (Emt. 26–27.)

Liikunnan ja urheilun harrastamisen tapaa ja kontekstia tarkasteltiin myös Huippu-urheilun instituutti Kihun vuonna 2025 julkaisemassa aikuisväestön liikuntaa koskevassa selvityksessä. Selvityksen perusteella 90 prosenttia suomalaisesta aikuisväestöstä harrastaa liikuntaa tai urheilua. Tutkimuksessa ei havaittu eroja sukupuolten välillä harrastamisen yleisyydessä. Sekä miesten että naisten kolme harrastetuinta lajia ovat kävelylenkkeily, pyöräily ja kuntosaliharjoittelu. Miehistä 64 prosenttia ja naisista 67 prosenttia harrastaa lajiaan omatoimisesti yksin.

Omatoimisesti ryhmässä tai kaveriporukassa harrastaa 31 prosenttia naisista ja 32 prosenttia miehistä. Naiset (16 %) käyttävät miehiä (10 %) yleisemmin yksityisen yrityksen maksullisia liikuntapalveluita. (Mononen ym. 2025b.) Sukupuolten välinen ero on kuitenkin kaventunut verrattuna edelliseen, vuonna 2019 julkaistuun raporttiin, jonka mukaan 21,6 prosenttia naisista ja 8,3 prosenttia miehistä harrasti lajiaan yksityisen yrityksen tarjoamien palveluiden kautta (Mononen ym. 2019). Liikunta- tai urheiluseurassa harrastaa uusimman selvityksen mukaan miehistä 15 prosenttia ja naisista 12 prosenttia (Mononen ym. 2025b). Myös tässä sukupuolten välinen ero on kaventunut verrattuna aiempaan selvitykseen, jonka tulosten mukaan 16,3 prosenttia miehistä ja 10,3 prosenttia naisista harrasti lajiaan seurassa (Mononen ym. 2019).

Toimintarajoitteisten liikuntakäyttäytymistä tarkastelevan Liikuttaako 2023? -raportin mukaan neljännes vastaajista liikkui alle suositusten. Vastaavasti 43 prosenttia ilmoitti, että rasittavan liikunnan päiviä viikossa oli korkeintaan yksi. Vastaajien (n=2047) enemmistö (69 %) oli naisia tai tyttöjä. Vastaajien suurin ikäryhmä oli 30–64-vuotiaat (n = 1024). Pojat ja miehet osallistuivat enemmän urheiluseurojen tarjoamaan toimintaan (18 % vs. 10 %). Tytöt ja naiset käyttivät puolestaan enemmän yksityisiä palveluja (16 % vs. 8 %) ja kansalais- tai työväenopiston ryhmiä (13 % vs. 5 %). Naiset käyttivät myös hieman miehiä useammin kuntien liikunta- ja vapaa-aikatoimien palveluja (25 % vs. 21 %), mutta vammais- tai kansanterveysyhdistysten ryhmiin osallistumisessa ei ollut merkittäviä eroja (miehet 17 %, naiset 20 %). (Ala-Vähälä ym. 2023.)

Pelkästään iäkkäisiin kohdistuva Ikäihmisten liikunta ja liikkuminen (IKLI) on niin ikään UKK-instituutin koordinoima väestöotantaan perustuva tutkimus, jonka pää tavoitteena on mitata yli 70-vuotiaiden kotona asuvien suomalaisten liikkumis- ja suorituskykyä sekä liikkumista, paikallaanoloa ja unta. Lisäksi tutkimuskyselyllä kerätään tietoa osallistujien terveydestä, toimintakyvystä, hyvinvoinnista, elämänlaadusta, kaatumisista sekä liikkumista selittävästä ja ohjaavista tekijöistä. IKLI-tutkimuksen perusotos muodostettiin väestörekisteriotantana iän ja asuinpaikan (Helsinki tai Tampere) mukaan. Otokseen poimittiin yhteensä 2 100 henkilöä, joille postitettiin henkilökohtainen kutsu tutkimukseen osallistumisesta. Kutsun saaneista 412 täytti tutkimussuostumuksen ja osallistui tutkimukseen. Osallistujien keski-ikä oli 78, ja 47 prosenttia heistä oli naisia. (Husu ym. 2022, 59–60.)

Kyselytietojen mukaan 16 prosenttia tutkimuskyselyyn vastanneista liikkui ikäihmisten liikkumisen suosituksen mukaisesti sekä kestävyysliikunnan että lihaskunto- ja liikehallintaliikunnan osalta. Miesten ja naisten välillä ei ollut juurikaan eroa suosituksen täyttäneiden osuuksissa. Nuoremmassa ikäryhmässä (70–79-vuotiaat) viidesosa (20 %) vastaajista täytti koko liikkumisen suosituksen, mutta vanhemmassa ryhmässä (80-vuotiaat ja vanhemmat) osuus oli enää 11 prosenttia. (Emt., 64.)

Liikemittariaineiston mukaan keskimäärin 35 prosenttia IKLI-tutkimuksen osallistujista täytti ikäihmisten liikkumisen suosituksen kestävyysliikkumisen osalta eli liikkui vähintään 2 tuntia ja 30 minuuttia viikossa reippaasti, ainakin 1 tunnin ja 15 minuuttia viikossa rasittavasti tai saavutti suositellun liikkumismäärän reipasta ja rasittavaa liikkumista yhdistäen. Nuoremmassa ikäryhmässä miesten ja naisten välillä ei ollut juurikaan eroa suosituksen täyttäneiden osuuksissa, mutta vanhemmassa ikäryhmässä hieman suurempi osa naisista täytti suosituksen kuin miehistä. (Emt., 73.)

Lähes kaikki (93 %) ikäihmiset liikkuvat omatoimisesti, miehet hieman yleisemmin kuin naiset (97 % vs. 90 %). Kunnan tarjoamia liikuntapalveluja käytti kolmasosa vastaajista, naiset yleisemmin kuin miehet (39 % vs. 27 %). Liikunta-alan yritysten tarjoamia palveluja käytti neljäsosa vastaajista. Myös näitä palveluja naiset käyttivät miehiä yleisemmin (31 % vs. 20 %). Naiset liikkuvat miehiä yleisemmin myös kansalaisopiston tarjoamien palveluiden parissa (10 % vs. 2 %). Liikunta- ja urheiluseuroissa vastanneista liikkui 13 prosenttia ja erilaisten järjestöjen ja yhdistysten parissa 4 prosenttia vastaajista. Sukupuolten välillä ei ollut juurikaan eroa edellä mainittujen liikuntatoimintaa tarjoavien organisaatioiden liikuntapalveluiden käytössä. Nuorempi ikäryhmä käytti liikunta- ja urheiluseurojen, liikunta-alan yritysten sekä kunnan tarjoamia liikuntapalveluja vanhempaa ikäryhmää yleisemmin. (Emt., 66.)

3.3 Yhteenveto

- Sukupuolittain tarkasteltavaa aikuisväestön liikuntakäyttäytymistä ja siinä tapahtuvia muutoksia hankaloittavat ristiriitaiset ja osin jopa päinvastaiset tutkimustulokset.
- Lasten ja nuorten ikäryhmissä tulokset osoittavat, että perusopetusikäisten liikunta-aktiivisuudessa ei ole tapahtunut muutosta, mutta ylemmillä luokka-asteilla liikuntasuosituksen täyttää yhä useampi nuori sukupuolesta riippumatta.

- Pysyvä trendi lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudessa on edelleen se, että tytöt liikkuvat poikia vähemmän kaikissa ikäryhmissä ja että aktiivisuuden määrä laskee kummallakin sukupuolella iän karttuessa. Tyttöjen selvästi vähäisempi liikunta-aktiivisuus ilmenee jo alle kouluikäisten ikäryhmissä.
- Aikuisväestössä kummankin sukupuolen suosituin liikuntamuoto on edelleen kävely.
- Naiset suosivat miehiä enemmän yritysten tarjoamia palveluita ja miehet liikkuvat hieman enemmän urheilu- ja liikuntaseuroissa.
- Toimintarajoitteiset liikkuvat vähemmän muuhun väestöön verrattuna kaikissa ikäryhmissä sekä ohjatusti että omatoimisesti. Tytöt ja naiset liikkuvat vähemmän kuin miehet ja pojat.
- Ulkomaalaistaustaisten lasten liikuntaan liittyvä havainto on, että suomalaistaustaisia useammin liikuntaa ei koeta hyödylliseksi tai arvostetuksi ja tytöt liikkuvat poikia vähemmän.

4 Järjestötoimintaan osallistuminen

Tässä luvussa tarkastellaan seuraharrastamista, eri lajien lisenssimääriä sekä liikunnan ja urheilun vapaaehtoistoimintaa sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Liikunnan järjestötoiminnan päätöksenteon ja johtamisen tasa-arvoa käsitellään erikseen luvussa kuusi.

4.1 Urheilu- ja liikuntaseurassa harrastaminen

Lapset ja nuoret

Seuratoiminta on merkittävä lasten ja nuorten liikuttaja. Lasten ja nuorten seura-harrastamisen määrää ja kehitystä raportoidaan kahden vuoden välein toteutettavissa LIITU-tutkimuksissa. Vuosien varrella LIITU-tutkimuksissa on selvitetty joko yhdessä tai erikseen perusopetusikäisten ja toisen asteen opiskelijoiden seurassa harrastamista. Edellisessä, vuonna 2024 toteutetussa tutkimuksessa tarkasteltiin 9–20-vuotiaiden urheiluseuraharrastamista. Tutkimuksen mukaan 45 prosenttia vastaajista harrasti kyselyhetkellä seurassa säännöllisesti ja aktiivisesti. Vastaajista 10 prosenttia harrasti seurassa silloin tällöin. Hieman alle kolmannes (31 %) ei harrastanut kyselyhetkellä seurassa mutta oli tehnyt niin aiemmin. Toisin sanoen siis 86 prosenttia vastaajista oli ainakin kokeillut urheiluseurassa harrastamista. (Mononen ym. 2025a.)

Varsinkin aktiivinen urheiluseurassa harrastaminen on nykyisin selvästi aiempaa yleisempää. Lounassalon ja kumppaneiden (2025) tutkimuksessa vertailtiin suomalaislasten ja -nuorten urheiluseurassa harrastamista 1980- ja 2020-luvuilla. Heidän tutkimuksessaan yhdeksänvuotiaista lapsista seurassa harrasti 1980-luvulla vain hieman yli kolmannes. Kaksitoistavuotiaista 45 prosenttia harrasti seurassa. Alkuperäisen kohortin jälkeläisistä 2020-luvulla puolestaan 8–10-vuotiaista sekä 11–13-vuotiaista kaksi kolmesta harrasti urheiluseurassa. Suosiotaan on kasvattanut etenkin aktiivinen seuraharrastaminen. Enintään kerran viikossa harrastavien osuudet olivat osassa ikäluokista jopa pienempiä kuin 1980-luvulla. (Lounassalo ym. 2025.) Sukupolviasetelmassa katveeseen jää osa nykyisestä lapsiväestöstä, kuten ulkomaalaistaustaiset.

LIITU-tutkimusten perusteella seuraharrastaminen on yleisintä 9- ja 11-vuotiaiden keskuudessa. Näissä ikäluokissa noin 70 prosenttia lapsista harrastaa urheiluseurassa. Seurassa harrastamisen yleisyys 13-vuotiaiden keskuudessa on viime tutkimuksissa vaihdellut 54 ja 59 prosentin välillä. 15-vuotiaista seurassa harrastaa hieman yli 40 prosenttia. (Mononen ym. 2025a; Blomqvist ym. 2023; Blomqvist ym. 2019.) 16–20-vuotiaista seurassa harrasti uusimman LIITU-tutkimuksen mukaan 44 prosenttia (Mononen ym. 2025a). Vuoden 2020 tutkimuksessa seurassa harrastavien osuus tässä ikäluokassa oli pienempi, 36 prosenttia (Mononen ym. 2021).

Sama ilmiö seuraharrastamisen vähenemisestä iän myötä on nähtävissä myös lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksissa. Vuoden 2022 tutkimuksen mukaan 7–14-vuotiaista lapsista ja nuorista ohjattuun liikuntaan tai urheiluun osallistui hieman yli puolet vastaajista. 15–29-vuotiaista vastaavaa teki noin kolme kymmenestä. Yleisintä ohjattuun liikuntaan ja urheiluun osallistuminen oli tutkimuksen mukaan 10–14-vuotiaiden keskuudessa. Seuraavassa ikäkategoriassa eli 15–19-vuotiaissa ohjatun liikunnan ja urheilun harrastamisen yleisyys oli pudonnut reilusti. Kaikkiaan 7–29-vuotiaista ohjattuun liikuntaan tai urheiluun osallistui 38 prosenttia vastaajista. (Tarvainen ym. 2023.)

LIITU-tutkimuksissa lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen yleisyyttä on viime vuosina selvitetty kahden eri kysymyksen kautta. Kyselylomakkeiden alkupuolella on kysytty vastaajien osallistumista erilaisiin liikunta- ja urheilutilaisuuksiin. Kysymyksellä on kartoitettu sitä, kuinka suuri osuus lapsista ja nuorista liikkuu esimerkiksi koulun jälkeen pidettävissä kerhoissa, liikunta-alan yritysten järjestämässä tilaisuuksissa tai omaehtoisesti. Yksi vaihtoehtoista on ollut urheiluseuran järjestämät harjoitukset, kilpailut tai ottelut. Vuonna 2024 toteutetun tutkimuksen mukaan 9–20-vuotiaista pojista ja miehistä 52 prosenttia liikkui viikoittain urheiluseuran järjestämässä tilaisuuksissa. Tytöistä ja naisista vastaavaa teki 45 prosenttia. (Hämälä ym. 2025b.)

Samankaltainen ero sukupuolten välille syntyi myös vuoden 2022 tutkimuksessa, jossa 9–15-vuotiaista pojista 51 prosenttia ja tytöistä 43 prosenttia osallistui viikoittain urheiluseuran harjoitukseen (Martin ym. 2023). Vuonna 2020 LIITU-tutkimuksessa tarkastelun kohteena olivat lukiolaiset, joiden parissa sukupuolten väliset erot korostuivat: 45 prosenttia miehistä ja 32 prosenttia naisista liikkui vähintään kerran viikossa urheiluseuran järjestämässä tilaisuuksissa. (Kokko ym. 2021.)

LIITU-tutkimusten kyselylomakkeissa on ollut myös erillinen seuraharrastamista tarkasteleva osio. Tässä yhteydessä vastaajilta on kysytty, harrastavatko he liikuntaa tai urheilua urheiluseurassa. Vastausvaihtoehtoina ovat olleet ”Kyllä, harrastan säännöllisesti ja aktiivisesti”, ”Kyllä harrastan silloin tällöin”, ”En harrasta tällä hetkellä, mutta olen aiemmin harrastanut” ja ”En harrasta, enkä ole koskaan harrastanutkaan”. (ks. esim. Kokko & Hämylä 2025b; Kokko & Martin 2023.)

Tähän kysymykseen saadut vastaukset eivät ole eronneet yhtä paljon sukupuolten välillä. Esimerkiksi vuoden 2022 LIITU-tutkimuksessa tehtiin katsaus seuraharrastamisen yleisyydessä tapahtuneisiin muutoksiin vuosien 2016, 2018 ja 2022 välillä. Seurassa säännöllisesti ja aktiivisesti harrastavien osuudet eivät eronneet merkittävästi sukupuolten välillä vuonna 2016 (pojat 52 %, tytöt 49 %), vuonna 2018 (pojat 50 %, tytöt 50 %) tai vuonna 2022 (pojat 47 %, tytöt 44 %). Myös silloin tällöin seurassa harrastavien osuudet olivat pojilla ja tytöillä kunakin vuonna yhden tai kahden prosenttiyksikön sisällä toisistaan. (Blomqvist ym. 2023.)

LIITU-tutkimuksissa on kuitenkin havaittu joitakin eroja sukupuolten välillä seuraharrastamisen yleisyyteen liittyen myös seuraharrastamista koskevan osion kysymysten vastauksissa. Esimerkiksi vuoden 2024 LIITU-tutkimuksen mukaan 16–20-vuotiaat miehet (46 %) harrastivat naisia (42 %) useammin urheiluseurassa (Mononen ym. 2025a). On huomioitava, että tutkimuksessa raportoitiin toisen asteen opiskelijoiden osalta vain lukiolaisten vastaukset. Kouluterveyskyselyissä on raportoitu tietoja myös ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista nuorista. Uusimman kyselyn mukaan ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista pojista 28 prosenttia ja tytöistä 21 prosenttia harrastaa liikuntaa ohjatusti vapaa-ajalla vähintään viikoittain. (THL 2025b.)

Myös vuonna 2022 toteutetun LIITU-tutkimuksen mukaan tutkimuksen vanhempaa ikäryhmää eli 15-vuotiaita edustavat pojat (47 %) harrastivat seurassa tyttöjä (38 %) useammin (Blomqvist ym. 2023). 15-vuotiaiden ikäryhmässä havaittiin joitakin eroja myös vuoden 2018 LIITU-tutkimuksessa, jonka mukaan seurassa silloin tällöin harrastavien osuus oli pojilla (8 %) tyttöjä (4 %) suurempi. Samassa ikäluokassa myös sellaisten henkilöiden, jotka eivät olleet koskaan harrastaneet seurassa, osuus oli tytöissä (18 %) poikia (15 %) suurempi. (Blomqvist ym. 2019.) Toisaalta vuosien 2024 ja 2022 tutkimuksissa tulokset kääntyivät pääläelleen, ja useampi 15-vuotias poika kuin tyttö ei ollut koskaan harrastanut seurassa (Mononen ym. 2025a; Blomqvist ym. 2023). Tämä kuvaa tiedonkeruuvuosien välistä vaihtelua tuloksissa.

Vastaavanlainen havainto, jossa pojat harrastavat seurassa tyttöjä yleisemmin vanhemmissa ikäluokissa, välittyy myös vuoden 2018 lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksesta. Tutkimuksen perusteella pojat ja tytöt harrastavat urheiluseuroissa suunnilleen saman verran 14 ikävuoteen saakka. Tämän jälkeen tyttöjen seura-harrastaminen vähenee poikia selvästi enemmän. (Hakanen ym. 2019.) Toisaalta uusimmassa lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa tehtiin toisenlaisia havain-toja. Tutkimuksen perusteella pojat ja tytöt harrastavat ohjattua liikuntaa ja urhei-lua 10–14-vuotiaina lähes saman verran, mutta tämän jälkeen ohjattuun toimintaan osallistuminen vähenee pojilla selvästi tyttöjä enemmän (Tavainen ym. 2023). On kuitenkin huomioitava, että uusimmassa tutkimuksessa ei puhuttu urheiluseura-harrastamisesta, vaan ohjatun liikunnan ja urheilun harrastamisesta, jota voi tehdä myös muualla kuin urheiluseurassa.

Urheiluseuraharrastamiseen liittyvät sukupuolierot näkyvät selvimmin harras-tetuissa lajeissa. LIITU-tutkimuksissa on kysytty seuroissa harrastavien lasten ja nuorten päälajeja. Vuonna 2024 toteutetussa tutkimuksessa jalkapallo oli 9–20-vuo-tiaiden suosituin laji sekä pojilla ja miehillä (34 %) että tytöillä ja naisilla (13 %). Poi-kien ja miesten seuraavaksi suosituimmat lajit olivat jääkiekko (14 %), salibandy (10 %), koripallo (4 %) ja nyrkkeily (3 %). Tyttöjen ja naisten suosituimmat lajit jalka-pallon jälkeen olivat ratsastus (12 %), tanssi ja kilpatanssi (12 %), voimistelu (11 %) ja cheerleading (7 %). Yleisesti ottaen tyttöjen ja naisten vastaukset jakautuivat tasai-semmin eri lajien kesken. (Mononen ym. 2025a.) Jalkapallo on ollut poikien ja mies-ten suosituin laji myös aiemmissa LIITU-tutkimuksissa. Sen sijaan vuoden 2022 tutkimuksessa 9–15-vuotiaiden tyttöjen suosituin laji oli ratsastus (Blomqvist ym. 2022). Vuoden 2020 tutkimuksessa, jossa raportoitiin lukiolaisten vastauksia, nais-ten suosituin laji oli tanssi ja kilpatanssi (Mononen ym. 2021).

Sukupuolten välillä on joitakin eroja myös harrastamisen intensiteetissä ja tavoit-teellisuudessa. Siinä missä seurassa harrastavien 9–20-vuotiaiden valmentajien ohjaamien viikoittaisten harjoituskertojen määrässä ei viimeisimmän LIITU-tut-kimuksen perusteella ole sukupuolten välillä merkittäviä eroja, näyttävät pojat ja miehet harjoittelevan lajiaan tyttöjä ja naisia useammin omatoimisesti. Pojista ja miehistä suurempi osuus kilpailee paikallis- tai aluetasolla tai valtakunnallisella tasolla. Tyttöjen ja naisten osuus on suurempi sellaisten harrastajien kohdalla, jotka osallistuvat harrastetason kilpailuihin tai eivät osallistu lainkaan sarjaan tai kilpailui-hin. Lisäksi pojilla ja miehillä (40 %) on tyttöjä ja naisia (24 %) useammin tavoitteena menestys aikuisten sarjoissa tai kilpailuissa. Tytöillä ja naisilla on poikia ja miehiä useammin tavoitteena menestys nuorten sarjoissa tai kilpailuissa (42 % vs. 29 %) tai ei kilpailullista tavoitetta lainkaan (34 % vs. 31 %). (Mononen ym. 2025a.)

LIITU-tutkimukseen vastanneet 9–20-vuotiaat olivat lopettaneet urheiluseurassa harrastamisen keskimäärin 12-vuotiaina. Pojat ja miehet (11,8) olivat lopettaneet harrastamisen hieman tyttöjä ja naisia (12,2) aikaisemmin, mutta erot sukupuolten välillä eivät olleet suuria. (Mononen ym. 2025a.) On syytä huomioida, että luvut kertovat nimenomaan kyselyyn vastanneiden ja urheiluseuraharrastamisen jo lopettaneiden 9–20-vuotiaiden keskimääräisestä lopettamisikästä. Niistä ei siis tule tehdä yleisempiä päätelmiä siitä, minkä ikäisinä suomalaiset keskimäärin lopettavat urheiluseurassa harrastamisen. (ks. Hakamäki 2024.)

Seuraharrastamisen lopettamisen tärkeimmät syyt vaihtelivat hieman sukupuolten välillä. Pojat ja miehet vastasivat tyttöjä ja naisia useammin harrastamisen lopettamisen syiksi sen, että ”harrastaminen ei ollut tarpeeksi innostavaa”, ”kyllästyin lajiin” tai ”minulla oli muuta tekemistä”. Tytöt ja naiset valitsivat lopettamisen syiksi poikia ja miehiä yleisemmin vastaukset ”en viihtynyt joukkueessa/ryhmässä”, ”sairaus/loukaantumisen”, ”en ollut niin hyvä kuin halusin olla”, ”halusin panostaa opiskeluun”, ”harrastus oli liian kallis” tai ”en pitänyt valmentajasta”. (Mononen ym. 2025a.)

Monestakin syystä on pidetty tärkeänä, että lapset ja nuoret jatkaisivat seuratoiminnassa mukana tavalla tai toisella myös lajiharrastamisen lopettamisen jälkeen. Tämä tavoite on sisällynyt myös opetus- ja kulttuuriministeriön seuroille jakaman seuratoiminnan kehittämistuen alatavoitteisiin (OKM, ei pvm.-b). Vuoden 2024 LIITU-tutkimuksessa seuraharrastamisen lopettaneilta lukiolaisilta kysyttiin kiinnostusta toimia seurassa muussa kuin liikkujan tai urheilijan roolissa. Yleisesti ottaen yksi kymmenestä oli kyselyhetkellä kiinnostunut toimimaan seurassa valmentajana tai ohjaajana. Asian mahdollisena tulevaisuudessa näki 14 prosenttia. Naiset olivat miehiä yleisemmin kiinnostuneita valmentajana tai ohjaajana toimimisesta sekä kyselyhetkellä (13 % / 3 %) että tulevaisuudessa (16 % / 10 %). Kiinnostus valmentajan tai ohjaajan tehtäviin oli yleisesti ottaen suurempaa niiden keskuudessa, jotka vielä harrastivat urheiluseurassa. Heidänkin keskuudessaan naiset olivat miehiä yleisemmin kiinnostuneita edellä mainituista tehtävistä. (Mononen ym. 2025a.)

Lasten ja nuorten seuraharrastaminen intersektionaalisuuden näkökulmasta

Seuraharrastamista on muiden liikkumiseen liittyvien ilmiöiden tapaan tärkeää tarkastella myös intersektionaalisuuden näkökulmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että yksilön toimintaan ja asemaan voi vaikuttaa samanaikaisesti useampi taustatekijä. Esimerkiksi useampaan eri vähemmistöryhmään kuuluminen voi vaikuttaa henkilön mahdollisuuksiin harrastaa liikuntaa. (Asunta ym. 2025a.) Tällainen lähestymistapa on avuksi ilmiöiden syvällisemmässä tarkastelussa, jollaiseen pelkästään sukupuolten välisiin eroihin keskittyvä näkökulma ei tarjoa mahdollisuutta.

Vuoden 2024 LIITU-tutkimuksessa urheiluseuraharrastamista tarkasteltiin intersektionaalisuus huomioiden. Sukupuolen ohella tarkasteltavina muuttujina olivat sosioekonominen asema, asuinpaikka ja ulkomaalaistaustaisuus. Lisäksi erillisessä luvussa käsiteltiin toimintarajoitteisten urheiluseuraharrastamista.

Tutkimuksessa havaittiin yleisesti ottaen ja odotetusti, että perheen taloudellinen tilanne on yhteydessä lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamiseen. Tyttöillä perheen taloudellinen tilanne näytti vaikuttavan poikia enemmän aktiiviseen ja säännölliseen seurassa harrastamiseen. Tämä näkyi erityisesti niiden tyttöjen ja naisten kohdalla, jotka arvioivat perheen taloudellisen tilanteen huonoksi. Heistä 27 prosenttia harrasti seurassa aktiivisesti ja säännöllisesti. Pojilla ja miehillä vastaava osuus oli 42 prosenttia. Asiaa tarkasteltiin myös perheen varallisuuden mukaan ala- ja yläkoululaisilla. Alakoululaisista pojat harrastivat tyttöjä useammin urheiluseurassa kaikissa varallisuusluokissa. Yläkoululaisista ylimpään tai keskimmäiseen varallisuusluokkaan kuuluneet tytöt harrastivat poikia yleisemmin seurassa. Alimmassa varallisuusluokassa tilanne oli päinvastainen. (Asunta ym. 2025b.)

Myös huoltajien koulutustaustan havaittiin olevan yhteydessä lukiossa opiskelevien naisten urheiluseurassa harrastamiseen. Kahdeksantoista prosenttia naisista, joiden huoltajilla oli pelkästään peruskoulututkinto, harrasti seurassa aktiivisesti ja säännöllisesti. Miehillä vastaava luku oli 39 prosenttia. Naisista 24 prosenttia ja miehistä 34 prosenttia heistä, joiden huoltajilla oli lukio- tai ammattikoulutasoinen koulutus, harrasti aktiivisesti ja säännöllisesti urheiluseurassa. Niiden henkilöiden, joiden huoltajilla oli korkeakoulutus, välillä ei ollut sukupuolten välisiä eroja säännöllisessä urheiluseuraharrastamisessa. (Asunta ym. 2025b.)

Säännöllinen urheiluseuraharrastaminen oli yleisesti ottaen yleisempää kaupungin keskustassa ja sen ulkopuolella asuvilla verrattuna henkilöihin, jotka asuivat maaseudulla asutuskeskuksissa tai niiden ulkopuolella. Suurimmat sukupuoli-erot muodostuivat kaupungin keskustassa (pojat/miehet 50 %, tytöt/naiset 43 %) ja maaseudulla kirkonkylässä tai asutuskeskuksessa (pojat/miehet 45 %, tytöt/naiset 40 %) asuvien välille. Erot sukupuolten välillä korostuivat, kun tarkasteltiin heitä, jotka osallistuivat vähintään kerran viikossa urheiluseuran järjestämiin harjoituksiin, kilpailuihin tai otteluihin. (Huhtiniemi ym. 2025.)

Urheiluseuraharrastus on LIITU-tutkimuksen mukaan yleisempää suomalaistaustaisilla kuin ulkomaalaistaustaisilla lapsilla ja nuorilla. Tutkimuksessa ulkomaalaistaustaiseksi määriteltiin henkilö, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Suomalaistaustaisista lapsista ja nuorista 44 prosenttia harrasti urheiluseurassa aktiivisesti ja säännöllisesti. Ulkomaalaistaustaisilla vastaava luku oli 36 prosenttia. Erot näkyivät enimmäkseen yläkoulu- ja

lukioikäisissä, sillä alakouluikäisistä noin puolet harrasti aktiivisesti ja säännöllisesti seurassa riippumatta siitä, olivatko he suomalais- vai ulkomaalaistaustaisia. (Huovinen ym. 2025.)

Tämän raportin kannalta LIITU-tutkimuksen olennainen havainto on säännöllisen ja aktiivisen urheiluseuraharrastamisen yleisyyden eroaminen sukupuolten välillä. Tutkimuksen mukaan suomalais- ja ulkomaalaistaustaisten poikien ja miesten välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa aktiivisessa ja säännöllisessä seuraharrastamisessa. Toisin oli tyttöjen ja naisten kohdalla. Tutkijat havaitsivat, että suomalaistaustaiset tytöt ja naiset (45 %) harrastivat urheiluseurassa selvästi ulkomaalaistaustaisia tyttöjä ja naisia (31 %) yleisemmin. (Huovinen ym. 2025.)

LIITU-tutkimuksissa on vuosien varrella havaittu, että toimintarajoitteiset lapset ja nuoret liikkuvat vähemmän kuin lapset ja nuoret, jotka eivät koe toimintarajoitteita (Ng ym. 2023; Ng ym. 2021). Tämä pätee myös urheiluseurassa harrastamiseen. Vuoden 2024 tiedonkeruun mukaan 31 prosenttia toimintarajoitteisista kertoi harrastavansa seurassa. Niistä henkilöistä, joilla ei ollut toimintarajoitteita, 47 prosenttia harrasti seurassa. Sukupuolten välillä ei ollut suuria eroja: toimintarajoitteisista tytöistä ja naisista 30 prosenttia harrasti urheiluseurassa. Vastaava luku pojissa ja miehissä oli 32 prosenttia. Toimintarajoitteisista pojista ja miehistä 20 prosenttia kertoi, ettei ollut koskaan kuulunut urheiluseuraan. Tytöistä ja naisista näin raportoi 17 prosenttia. (Ng ym. 2025.)

Aikuiset

Vaikka LIITU-tutkimuksissa on raportoitu urheiluseuraharrastamista aina 20 ikävuoteen ja lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksissa 29 ikävuoteen asti, ei aikuisväestön seuraharrastamista kokonaisuudessaan seurata yhtä säännöllisesti kuin lasten ja nuorten. Asiaa on tarkasteltu esimerkiksi Kansallisissa liikuntatutkimuksissa (esim. Suomen Kuntoliikuntaliitto 2010) ja Huippu-urheilun instituutti Kihun aikuisväestön liikunnan harrastamista, vapaaehtoistyötä ja osallistumista käsitelleissä selvityksissä (Mononen ym. 2019).

Kihun aikuisväestöä koskevat tutkimukset edustavat väestöä sukupuolen, iän ja asuinalueen suhteen tasapainotettuna. Vuonna 2019 julkaistussa selvityksessä vastaajat koostuivat 15–74-vuotiaista. Selvityksen mukaan hieman yli 13 prosenttia aikuisista harrasti liikunta- tai urheiluseurassa, miehet (16 %) naisia (10 %) yleisemmin. Muussa yhdistyksessä tai järjestössä harrasti kahdeksan ja puoli prosenttia aikuisista. Myös tässä kontekstissa miehet (9,6 %) harrastivat naisia (7,4 %) yleisemmin. (Mononen ym. 2019.)

Vuonna 2025 julkaistun selvityksen vastaajat olivat 18–80-vuotiaita. Selvityksen perusteella aikuisväestön liikunta- ja urheiluseuraharrastamisen yleisyydessä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Seurassa harrastavien miesten osuus (15 %) laski ja naisten osuus (12 %) nousi hieman edelliseen selvitykseen verrattuna. Kokonaisuudessaan yhtä suuri osuus (13 %) aikuisväestöstä harrasti liikunta- tai urheiluseurassa. Muussa yhdistyksessä tai järjestössä liikkui yhdeksän prosenttia miehistä ja kahdeksan prosenttia naisista. (Mononen ym. 2025b.)

4.2 Lasten ja nuorten seurassa kokema epäasiallinen kohtelu, syrjintä ja kiusaaminen

Urheiluseuratoimintaa on muun liikunta- ja urheilutoiminnan tapaan tarkasteltu perinteisesti yksinomaan positiivisena ja toivottuja seurauksia tuottavana ympäristönä (esim. Salasuo 2019). Edellä lyhyesti esitellyt LIITU-tutkimuksen havainnot avaavat arvokkaita näkökulmia seuraharrastamisen yhdenvertaisuuteen ja siihen, ettei harrastaminen hyvistä pyrkimyksistään huolimatta näyttäydy kaikille yhtä avoimena ja saavutettavana paikkana.

Viime aikoina on alettu enenevässä määrin kiinnittää huomiota myös liikunta- ja urheiluharrastuksissa esiintyvään epäasialliseen käytökseen, syrjintään ja kiusaamiseen. LIITU-tutkimuksissa asiaa selvitettiin ensi kerran vuonna 2016. Tutkimukseen vastanneista 11-, 13- ja 15-vuotiaista hieman yli kolmannes (37 %) kertoi joutuneensa syrjityksi tai kiusatuksi. Heiltä kysyttiin tarkemmin, missä syrjintää tai kiusaamista oli tapahtunut. Liikunta- ja urheiluharrastus oli koulun ja internetin jälkeen yleisin paikka, jossa vastaajat olivat kokeneet syrjintää tai kiusaamista. Kiusatuiksi ja syrjityiksi joutuneet pojat (20 %) ja tytöt (18 %) raportoivat lähes yhtä usein kiusaamisen ja syrjinnän tapahtuneen liikunta- ja urheiluharrastuksissa. (Laine ym. 2016.)

Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, mistä syistä vastaajat kokivat joutuneensa kiusatuiksi tai syrjityiksi liikunta- ja urheiluharrastuksissa. Tytöt kertoivat poikia useammin kiusaamisen tai syrjinnän syiksi ulkonäön (56 % vs. 42 %), pukeutumistyylin (33 % vs. 24 %), vähäiset liikunnalliset taidot (35 % vs. 30 %), puhutavan (21 % vs. 14 %) ja sukupuolen (17 % vs. 10 %). Pojat kertoivat joutuneensa kiusatuksi tai syrjityksi tyttöjä useammin kielitaidon (20 % vs. 9 %), poliittisten näkemysten (18 % vs. 6 %), rikkauden (10 % vs. 3 %), ihonvärin (10 % vs. 4 %) ja terveydentilan (22 % vs. 17 %) takia. (Laine ym. 2016.)

Vuoden 2020 LIITU-tutkimuksessa tarkasteltiin lukiolaisten liikunta- ja urheiluharrastuksissa kokemaa syrjintää ja kiusaamista. Myös lukiolaisten vastauksissa liikunta- ja urheiluharrastukset säilyttivät koulun ja internetin jälkeen paikkansa ympäristönä, jossa nuoret olivat kokeneet eniten syrjintää tai kiusaamista. Syrjintää tai kiusaamista kokeneista vastaajista kolmasosa ilmoitti joutuneensa joskus tai usein syrjityksi tai kiusatuksi liikunta- ja urheiluharrastuksessa, mikä on enemmän kuin mitä peruskouluikäisten kohdalla havaittiin vuoden 2016 tutkimuksessa. (Laine ym. 2021.) Eroa on yleisesti ottaen tutkimuksissa selitetty muun muassa ikäryhmien erilaisilla harrastusympäristöillä tai sillä, etteivät peruskouluikäiset välttämättä vielä tunnista syrjintää ja kiusaamista, jolloin näistä kokemuksista raportoidaan vasta lukioikäisinä (Hakanen ym. 2019). Vuoden 2020 LIITU-tutkimuksessa miehet raportoivat naisia useammin syrjinnän ja kiusaamisen kokemuksista liikunta- ja urheiluharrastuksissa, mikä erosi kaikista muista tarkastelluista ympäristöistä ja paikoista. Naiset kertoivat miehiä selvästi useammin syrjinnän tai kiusaamisen syiksi ulkonäön ja sukupuolen. (Laine ym. 2021.)

Vuoden 2024 LIITU-tutkimuksessa aiheen raportointiin oli otettu erilainen lähestymistapa. Syrjinnän ja kiusaamisen sijaan tutkittavilta kysyttiin epäasiallisen kohtelun kokemuksia. Lisäksi tuloksia raportoitiin erikseen urheiluseurassa kyselyhetkellä harrastavien ja urheiluseuraharrastuksen lopettaneiden osalta. Epäasiallista kohtelua koskevaan kysymysosoon vastasi sekä peruskoulu- että lukioikäisiä henkilöitä, jolloin vastaajien ikärakenne oli hieman erilainen kuin aiemmissa tutkimuksissa. (Toivonen & Kananen 2025.) Näistä syistä suorien vertailujen tekeminen ja mahdollisen muutoksen kuvaaminen ei ole yksiselitteistä.

Tutkimuksen mukaan urheiluseurassa harrastavista hieman alle neljäsosa (23 %) kertoi joskus kokeneensa epäasiallista kohtelua urheilussa. Noin viidesosa ei osannut sanoa, oliko joskus kokenut epäasiallista kohtelua. Tytöt ja naiset raportoivat epäasiallisen kohtelun kokemuksia poikia ja miehiä useammin. Urheiluseuraharrastamisen lopettaneiden vastaukset olivat samansuuntaisia kuin seurassa kyselyhetkellä harrastavien. He kuitenkin kertoivat epäasiallisen kohtelun kokemuksista harvemmin. (Toivonen & Kananen 2025.)

LIITU-tutkimusten lisäksi liikunta- ja urheiluharrastuksissa tapahtuvaa kiusaamista, syrjintää ja epäasiallista käytöstä on selvitetty esimerkiksi vuoden 2018 lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa. Siinä 10–29-vuotiailta kysyttiin, ovatko he joskus kokeneet liikuntaharrastuksessa kiusaamista, syrjintää tai muuta epäasiallista käytöstä. Vastaajista viisi prosenttia kertoi kokeneensa usein ja 26 prosenttia joskus edellä mainittuja asioita. Kiusaamisen, syrjinnän ja epäasiallisen käytöksen kokemukset olivat selvästi yleisempiä vanhemmilla vastaajilla. Pojat ja miehet raportoivat tyttöjä ja naisia useammin kiusaamisen, syrjinnän tai muun epäasiallisen käytöksen kokemuksista. (Hakanen ym. 2019.)

Liikunta- ja urheiluharrastuksissa tapahtunut epäasiallinen käytös ei useimmiten etene rikosprosessikäsitteeseen. Suurin osa ilmi tulleista tapauksista käsitellään urheilun oman kurinpitomenettelyn kautta. Liikunnassa ja urheilussa tapahtuneita seksuaalirikoksia on kuitenkin tarkasteltu kahdessa Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyössä (Turpeinen 2018; 2020). Vuosina 2016–2018 poliisille ilmoitettiin yhteensä 199 liikunnan ja urheilun parissa tapahtunutta seksuaalirikosta. Rikosilmoituksista 87 eli 44 prosenttia oli siirretty syyttäjälle syyteharkintaan. Yleisimpiä rikosnimikkeitä olivat lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, sukupuolisiveellisyysjulkisen loukkaaminen ja salakatselu. Tutkimusten mukaan liikunnassa ja urheilussa tapahtuva seksuaalirikollisuus on sukupuolittunutta: rikoksesta epäillyistä 249 oli miehiä ja yhdeksän naisia, minkä lisäksi rikosilmoitusten uhriksi oli kirjattu 179 kertaa nainen ja 68 kertaa mies. Rikosilmoituksista noin kolmannes oli tehty kilpailu- ja harrastustoimintaan liittyen, loput ilmoituksista liittyivät organisoimattoman liikunnan harrastamiseen. (Turpeinen 2018; 2020.)

Osassa tutkimuksista on raportoitu myös muunsukupuolisten liikunta- ja urheiluharrastuksissa kokemaa epäasiallista kohtelua, syrjintää ja kiusaamista. Esimerkiksi vuoden 2024 LIITU-tutkimuksessa havaittiin, että urheiluseurassa harrastavien joukossa kaikista useimmin epäasiallisen kohtelun kokemuksia oli henkilöillä, jotka ilmoittivat sukupuolekseen muu (Toivonen & Kananen 2025). Sama havainto oli tehty myös muutama vuosi aiemmin lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa, jonka mukaan liikuntaharrastuksessa tapahtuvan kiusaamisen, syrjinnän ja epäasiallisen kohtelun kokemukset olivat kaikista yleisimpiä muunsukupuolisten keskuudessa. Tutkimuksen perusteella lähes 70 prosenttia heistä kertoi kokeneensa usein tai joskus epäasiallista kohtelua liikuntaharrastuksessa. (Hakanen ym. 2019.)

Epäasiallista kohtelua, syrjintää ja häirintää selvittäneet tutkimukset ovat olleet arvokas lisä urheilu- ja liikuntaseuroista ja laajemmin liikunnasta ja urheilusta käytävään keskusteluun. Vertailtavuuden ja pidemmän aikavälin seurannan kannalta tärkeää olisi tutkimuksissa käytettävien käsitteiden yhdenmukainen käyttö. Esimerkiksi syrjinnän ja häirinnän erottaminen toisistaan on sikäli harhaanjohtavaa, että häirinnässä on kyse lain kieltämästä syrjinnästä (ks. esim. Kokkonen 2019). Vuoden 2024 LIITU-tutkimuksessa epäasiallisen kohtelun muodoiksi nimettiin esimerkiksi seksuaalinen ahdistelu ja väkivalta, jotka ovat rikoslaisissa kriminalisoitua toimintaa. Lisäksi tutkimuksissa on ollut kontekstina vaihtelevasti seurat tai yleisemmin liikunta- ja urheiluharrastukset, jotka voivat käsittää myös muunlaisen kuin seurassa tapahtuvan harrastamisen.

4.3 Lisenssit

Urheilun lisenssimäärät ovat yksi tapa tarkastella eri lajien harrastajien sukupuoli-jakaumia. Lajien lisenssijärjestelmissä on kuitenkin eroa, sillä lisenssien kirjaamisen perusteet ja tilastointitavat vaihtelevat lajien omien tarpeiden mukaan. Siksi lisenssien vertailu eri lajien välillä ei ole aukotonta. (Lehtonen ym. 2022.) Lämsä ja kumppanit (2017) ovatkin todenneet, että lisenssit kuvaavat nykyisin pikemminkin toimijuutta eri lajien parissa, eivätkä vain aktiivisesti kilpailevien urheilijoiden määrää.

Olympiakomitea julkaisi keväällä 2025 SporttiData-raportin, jossa esitetään urheiluun liittyvää tilastotietoa. SporttiData:n kattavin osio koskee urheilun lisenssien tarkastelua. Tarkastelu perustuu pääosin Suomisport-järjestelmään kertyneeseen lisenssitietoon. Osa liitoista ei myy lisenssejään Suomisportin kautta. Tällaisia liittoja olivat raportin julkaisun aikaan esimerkiksi Voimisteluliitto, Koripalloliitto, Palloliitto, Tennisliitto, Taitoluisteluliitto ja Golfliitto. SporttiData:n aineistoa on osin täydennetty Palloliiton, Voimisteluliiton, Golfliiton ja Taitoluisteluliiton tiedoilla. (Suomen Olympiakomitea 2025.)

SporttiData:n mukaan vuonna 2024 lisenssiharrastajista 68 prosenttia oli miehiä ja 32 prosenttia naisia. SporttiData mahdollistaa sukupuolijakaumien tarkastelun osassa lajeista erikseen. Raportin perusteella voidaan esimerkiksi todeta, että jääkiekon lisensseistä 90 prosenttia, salibandyn lisensseistä 80 prosenttia, jalkapallon ja futsalin lisensseistä 76 prosenttia ja golfin lisensseistä 74 prosenttia on miehillä. Cheerleadingin lisensseistä 99 prosenttia, voimistelun lisensseistä 97 prosenttia ja taitoluistelun lisensseistä 85 prosenttia on naisilla. Tasaisempia sukupuolijakaumia löytyy esimerkiksi pesäpallosta (naiset 49 % ja miehet 51 %), yleisurheilusta (naiset 55 % ja miehet 45 %) ja lentopallosta (naiset 66 % ja miehet 34 %). (Suomen Olympiakomitea 2025.)

Laajemman kokonaiskuvan saamiseksi tässä raportissa tarkastellaan myös lajiliittojen valtion yleisavustuslomakkeisiin kirjaamia lisenssitietoja. Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän avustuksen yhtenä arviointikriteerinä on lajiliiton jäsen- tai harrastemaksun tai lisenssin maksavien henkilöiden määrä, tai muulla tavoin luotettavasti todennettu rekisteröityjen jäsenten määrä (OKM, ei pvm.-a). Liitot kirjaavat hakulomakkeeseen edellä mainittujen henkilöiden määrät sukupuolittain ja eri ikäryhmiin jaoteltuina. Tiedot ovat siten liittojen opetus- ja kulttuuriministeriölle itse ilmoittamia. Uusimmat tiedot ovat loppuvuodelta 2024, jolloin liittojen tuli jättää vuoden 2025 avustushakemus ministeriön asiointipalveluun. Pitkittäisseurantaa ja muutoskuvausta tehdään niiltä osin, kun tietoa on ollut saatavilla. Selkeyden vuoksi tässä raportissa liittojen ilmoittamista määristä puhutaan lisensseinä.

Tarkastelua varten oli käytössä yhteensä 70 lajiliiton syksyllä 2024 ilmoittamat lisenssien sukupuolijakaumat. Voimisteluliiton ilmoittama lisenssimäärä poikesei voimakkaasti sekä SporttiDatatiedosta että liiton aiempina vuosina ilmoittamista tiedoista. Edellä mainittuihin lähteisiin sekä liiton omaan toimintakertomukseen perustuen Voimisteluliiton lisenssitietona päätettiin pitää SporttiDatasta löytyvää tietoa. Lajiliittojen lisensseistä yhteensä 66 prosenttia oli miehillä ja 34 prosenttia naisilla. Sukupuolijakauma on samansuuntainen kuin SporttiDatassa, vaikka tiedonkeruun logiikka on hieman erilainen. SporttiDatassa puhutaan lisenssiharrastajien sukupuolijakaumasta, kun lajiliittojen avustushakemuksissa ilmoittamisessa luvuissa on kyse lisenssien kokonaismäärän jakautumisesta sukupuolittain, jolloin mukana voi olla useampi lisenssi yhdeltä henkilöltä.

Edellisessä tasa-arvoraportissa esitettiin lajiliittojen ilmoittamien lisenssien sukupuolijakaumat joukkue- ja yksilölajien välillä. Tuolloin todettiin, että joukkuelajien lisensseistä 74 prosenttia oli miehillä ja 26 prosenttia naisilla. Yksilölajien lisensseistä miehillä oli 56 prosenttia ja naisilla 44 prosenttia. (Lehtonen ym. 2022.) Vuoden 2024 yleisavustushakemuksiin kirjattujen tietojen perusteella joukkuelajien lisensseistä 71 prosenttia oli miehillä ja 29 prosenttia naisilla. Yksilölajien lisensseistä 61 prosenttia oli miehillä ja 39 prosenttia naisilla.

Edellisessä tasa-arvoraportissa kuitenkin tuotiin esille tällaisen joukkue- ja yksilölajien välisen rajanvedon tulkinnanvaraisuus, sillä monen lajiliiton alaisuudessa on sekä yksilö- että joukkuelajeja (Lehtonen ym. 2022). Sukupuolijakaumiin vaikuttaa esimerkiksi paljon se, luetaanko Taitoluisteluliiton ja Voimisteluliiton lisenssit joukkue- vai yksilölajien lisensseiksi. Mikäli edellä mainitut lisenssit olisi edellisessä raportissa laskettu joukkuelajien lisensseihin, olisi miesten osuus joukkuelajien lisensseistä ollut enää 66 prosenttia. Toisaalta miesten osuus yksilölajien lisensseistä olisi kasvanut 62 prosenttiin. (Lehtonen ym. 2022.) Vastaavasti mikäli vuoden 2024 tietojen suhteen toimittaisiin samalla tavalla, olisi miesten osuus joukkuelajien lisensseistä niin ikään 66 prosenttia (naiset 34 %) ja yksilölajien lisensseistä 65 prosenttia (naiset 35 %).

Lisenssien sukupuolijakaumia joukkue- ja yksilölajien välillä ei voida tässä raportissa tarkastella aukottomasti, sillä käytössä ei ole eriteltyä tietoa siitä, miten kunkin lajiliiton lisenssit jakautuvat lajin eri harrastus- ja urheilumuotojen välillä. Joitakin vertailuja voidaan kuitenkin tehdä. Esimerkiksi suurimmissa joukkuepallolajeissa (lisenssien kokonaismäärä vähintään 10 000) miesten osuus lisensseistä on naisia suurempi kaikissa lajiliitoissa Lentopalloliittoa lukuun ottamatta (Taulukko 1).

Taulukko 1. Lisenssien sukupuolijakauma suurimmissa joukkuepalloilulajeissa vuonna 2024. (Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö, liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuslomakkeet)

Lajiliitto	Miesten osuus lisenseistä (%)	Naisten osuus lisenseistä (%)
Suomen Palloliitto	76	24
Suomen Jääkiekkoliitto	90	10
Suomen Salibandyliitto	82	18
Suomen Koripalloliitto	64	36
Suomen Pesäpalloliitto	51	49
Suomen Lentopalloliitto	34	66

Näissä lajeissa lisenssien sukupuolijakaumat ovat myös pysytelleet melko muuttumattomina. Prosenttiyksiköissä mitattuna suurin muutos on tapahtunut Lentopalloliitossa, jossa naisten ja tyttöjen osuus lisenseistä on kasvanut kymmenessä vuodessa 56 prosentista 66 prosenttiin. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Naisten ja tyttöjen osuus suurimpien joukkuepalloilulajien kaikista lisenseistä 2014–2024. (Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö, liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuslomakkeet)

Lajiliitto	2014	2018	2020	2024
Suomen Palloliitto	23 %	23 %	24 %	24 %
Suomen Jääkiekkoliitto	9 %	8 %	8 %	10 %
Suomen Salibandyliitto	16 %	17 %	17 %	18 %
Suomen Koripalloliitto	35 %	37 %	37 %	36 %
Suomen Pesäpalloliitto	42 %	45 %	46 %	49 %
Suomen Lentopalloliitto	56 %	60 %	63 %	66 %

Muissa lisenssimäärältään suurimmissa lajiliitoissa vaihtelu sukupuolten välillä on isoja joukkuepalloilulajeja suurempaa. Joukkoon mahtuu sekä lajiliittoja, joissa naisten osuus lisensseistä on selvästi miehiä suurempi (esim. Ratsastajainliitto, Voimisteluliitto, Cheerleadingliitto), että lajiliittoja, joissa miesten lisenssit muodostavat selvän enemmistön (AKK-Motorsport, Ampumaurheiluliitto). Urheiluliiton lisenssit jakautuvat melko tasaisesti miesten ja naisten kesken. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Lisenssien sukupuolijakauma muissa lisenssimäärältään suurimmissa lajiliitoissa vuonna 2024. (Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö, liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuslomakkeet)

Lajiliitto	Miesten osuus lisensseistä (%)	Naisten osuus lisensseistä (%)
Suomen Golfliitto	73	27
Suomen Purjehdus ja Veneily	78	22
Suomen Ratsastajainliitto	5	95
Suomen Tennisliitto	62	38
AKK-Motorsport	86	14
Suomen Urheiluliitto	46	54
Suomen Voimisteluliitto*	3	97
Suomen Cheerleadingliitto	1	99
Suomen Taitoluisteluliitto	12	88
Suomen Ampumaurheiluliitto	90	10
Suomen brasilialaisen jujutsun liitto	79	21

*Suomen Voimisteluliiton lisenssitieto on peräisin SporttiDatasta (Suomen Olympiakomitea 2025).

Myös näissä lajiliitoissa lisenssien sukupuolijakauma on pysytellyt pääosin vakiintuneena viimeisten kymmenen vuoden aikana. Kuitenkin esimerkiksi Tennisliitossa naisten ja tyttöjen osuus kaikista lisensseistä on kasvanut selvästi jopa neljän vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. (Taulukko 4.) Kyse voi olla harrastajien sukupuolijakauman muutoksen lisäksi esimerkiksi muuttuneista tilastointi- tai ilmoituskäytännöistä. Suomen brasilialaisen jujutsun lisensseistä ei ollut saatavilla samanlaista pidemmän aikavälin lisenssitietoa.

Taulukko 4. Naisten ja tyttöjen lisenssien osuus muissa lisenssimäärältään suurimmissa lajiliitoissa 2014–2024. (Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö, liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuslomakkeet)

Lajiliitto	2014	2018	2020	2024
Suomen Golfliitto*	30 %	29 %	28 %	27 %
Suomen Purjehdus ja Veneily	7 %	16 %	22 %	22 %
Suomen Ratsastajainliitto	96 %	93 %	95 %	95 %
Suomen Tennisliitto	ei tietoa	23 %	24 %	38 %
AKK-Motorsport	9 %	14 %	11 %	14 %
Suomen Urheiluliitto	55 %	54 %	56 %	54 %
Suomen Voimisteluliitto**	97 %	88 %	91 %	97 %
Suomen Cheerleadingliitto	98 %	98 %	98 %	99 %
Suomen Taitoluisteluliitto	ei tietoa	93 %	93 %	88 %
Suomen Ampumaurheiluliitto	11 %	13 %	10 %	10 %

*Vuoden 2014 tietona käytetty vuoden 2013 lisenssitietoa.

**Vuoden 2024 tieto on peräisin SporttiDatasta (Suomen Olympiakomitea 2025).

Kuten vuonna 2022 julkaistussa tasa-arvoraportissa todettiin, ei lisenssien määrä kuvaa kaikissa lajeissa niiden kokonaisharrastajamäärää. Monia lajeja on mahdollista harrastaa myös ilman lisenssiä. Niinpä lisenssit tarjoavat vain yhden tavan tarkastella eri lajien harrastajia ja harrastajien sukupuolijakaumia. (Lehtonen ym. 2022.) Vaikka monissa lajiliitoissa lisenssien sukupuolijakaumat vaikuttavat varsin vakiintuneilta, ei käsillä oleva raportointitapa palvele parhaalla tavalla reaaliaikaisen tilanteen hahmottamista. Lisäksi käytössä olevan datan hajanaisuus vaikeuttaa lisenssitietojen luotettavaa pitkäaikaista seuranta. Kuten aiemmin todettiin, lajiliitosten lisenssien kirjaamisen tavat vaihtelevat, jolloin yleisavustuslomakkeisiin kirjatut luvut eivät välttämättä ole täysin yhdenmukaisia liittojen välillä.

Osassa lajiliitoista on tehty erilaisia toimenpiteitä vähemmistösuorpuolta edustavien harrastajien määrän lisäämiseksi. Esimerkiksi Palloliiton (ei pvm.-a) edellisen kokonaisstrategian yhteydessä luotiin myös Kestävää kasvua -kehityssuunnitelma, jonka tavoitteena oli vahvistaa jalkapalloa naisten ja tyttöjen lajina. Myös liiton nykyisessä strategiassa huomioidaan naisten ja tyttöjen osallistumisen vahvistamiseen liittyvien erityistoimien tarve. Strategian mukaan lajin parissa on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi rakenteisiin, resursseihin ja rekrytointikäytäntöihin. (Suomen Palloliitto, ei pvm.-b.)

Kaikkien lajin parissa toimivien, mutta erityisesti vähemmistösukupuolta edustavien toimijuuden kokonaisvaltainen vahvistaminen onkin tärkeää. Lisenssimäärän sukupuolijakauman tarkastelu tarjoaa vain rajallisen näkökulman lajin tasa-arvo-tilanteeseen. Yksittäisen lajiliiton näkökulmasta on usein toivottua saada lisättyä vähemmistösukupuolta edustavien harrastajien määrää, mutta laajemmin tasa-arvon näkökulmasta ei ole yksiselitteistä, onko lisenssiharrastajien epätasainen sukupuolijakauma eri lajeissa itsessään lopulta ongelmallista ja siten sen tasoittaminen erityisen tavoiteltavaakaan. Olennaista on poistaa rakenteellisia esteitä vähemmistösukupuolten osallistumisen ja toimijuuden tieltä, jotta sukupuolesta riippumatta jokainen kokisi lajin parissa toimimisen yhtä mahdolliseksi.

4.4 Vapaaehtoistoiminta

Suomalainen urheilu- ja liikuntaseuratoiminta on viime vuosikymmeninä ammattimaistunut, mikä näkyy esimerkiksi palkatun työvoiman lisääntymisenä seuroissa. Nykyisellään hieman yli viidennes lajiliittojen jäsenenä olevista seuroista toimii työnantajana. Suurimmassa osassa näistä seuroista teetetyn palkkatyön määrä on kuitenkin varsin pientä, sillä 55 prosenttia seuroista työllisti vuonna 2021 alle yhden henkilön vuosityöaikaa vastaavan määrän henkilöstöä. (Turunen & Kukko 2023.) Kokonaisuudessaan voidaan siis todeta, että selvästi suurin osa seuroissa tehtävästä työstä toteutetaan yhä vapaaehtoisvoimin.

Seuroissa tehtävän vapaaehtoistyön määrää on vuosien varrella selvitetty eri tutkimuksissa. Kysymyksenasettelut ovat kuitenkin vaihdelleet, mikä on vaikeuttanut tarkan kokonaiskuvan muodostamista sekä tutkimustulosten keskinäistä vertailua (Lehtonen & Hakonen 2013, 28). Niin kotimaisten kuin kansainvälisten selvitysten perusteella voidaan kuitenkin tehdä yleisluontoisia johtopäätöksiä suomalaisten liikunnan ja urheilun parissa tekemän vapaaehtoistyön määrästä ja sen jakautumisesta sukupuolten välillä.

Kihun julkaiseman aikuisväestön liikunnan harrastamista, vapaaehtoistyötä ja osallistumista vuonna 2018 kartoittaneen selvityksen mukaan aikuisväestöstä 12 prosenttia oli mukana liikunta- ja urheiluseurojen vapaaehtoistyössä. Kun mukaan laskettiin muissa liikunta- tai urheilujärjestöissä (2,7 %) sekä muissa yhdistyksissä ja järjestöissä (7,4 %) tehty liikunnan vapaaehtoistyö, nousi liikunnan vapaaehtoistyötä tekevien osuus aikuisväestöstä 20,5 prosenttiin. Selvityksen mukaan liikunnan vapaaehtoistyö oli yleisempää miesten (23,4 %) kuin naisten (17,5 %) keskuudessa. Näin oli myös kohdennetummin liikunta- ja urheiluseuroissa, joissa vapaaehtoistyötä teki 15,5 prosenttia miehistä ja 8,7 prosenttia naisista. Miehet myös tekivät yleisesti ottaen ja tunneissa mitattuna naisia enemmän liikunnan vapaaehtoistyötä, joskaan ero sukupuolten välillä ei ollut suuri. (Aarresola ym. 2019.)

Kihu julkaisi vastaavanlaisen tutkimuksen uudelleen vuonna 2025. Tutkimuksen perusteella liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyöhön osallistuvien osuus on 19,5 prosenttia. Osuus on hieman pienempi kuin vuonna 2018. Edelleen miehet (22,2 %) tekevät naisia (16,9 %) yleisemmin liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyötä, joskin sukupuolten välinen ero on pienentynyt. Vapaaehtoistyön väheneminen näkyy etenkin liikunta- ja urheiluseuroissa vapaaehtoistyötä tekevien osuuden pienentymisenä: uusimman tiedonkeruun mukaan aikuisväestöstä 10 prosenttia tekee vapaaehtoistyötä seuroissa. Väheneminen tulee esille selkeimmin vapaaehtoistyötä seuroissa tekevien miesten osuudessa, joka on pienentynyt vuonna 2018 havaitusta 15,5 prosentista 11,6 prosenttiin. Seuroissa vapaaehtoistyötä tekevien naisten osuus (8,3 %) on pysynyt lähes ennallaan. (Mononen ym. 2025b.)

Kansainvälisesti arvioituna suomalaiset ovat olleet ahkeria liikunnan ja urheilun vapaaehtoistoimijoita. Euroopan komission julkaisemien Eurobarometrien mukaan kuitenkin yhä pienempi osuus suomalaisista tekee liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyötä. Esimerkiksi vuonna 2009 vapaaehtoistyötä tekevien osuus oli kyselyssä 18 prosenttia (Euroopan komissio 2010). Seuraavan kerran, kun vastaava tiedonkeruu toteutettiin vuonna 2013, osuus oli tippunut 13 prosenttiin (Euroopan komissio 2014). Vuonna 2017 osuus oli 11 prosenttia (Euroopan komissio 2018) ja uusimmassa, vuoden 2022 kyselyssä yhdeksän prosenttia. Kyselyn mukaan kuusi prosenttia eurooppalaisista tekee liikunnan tai urheilun vapaaehtoistyötä, joten pudotuksesta huolimatta suomalaiset sijoittuvat yhä yleiseurooppalaista tasoa korkeammalle. (Euroopan komissio 2022b.)

Kihun selvityksissä on tarkasteltu myös muunlaista osallistumista urheiluseuratoimintaan. Tarkoituksena on ollut selvittää sellaista osallistumista, jota ei suoranaisesti ymmärretä vapaaehtoistyöksi. Selvityksissä on kysytty vastaajien osallistumista seurojen tilaisuuksiin (esim. vanhempainillat) ja kannustamista paikan päällä kilpailuissa tai otteluissa. Lisäksi on selvitetty osallistumista toimintaan muulla tavoin. Vuoden 2018 tilannetta selvittäneen tutkimuksen mukaan 8,6 prosenttia osallistui seuran tilaisuuksiin, 26,3 prosenttia kannusti paikan päällä kilpailuissa tai otteluissa ja 0,7 prosenttia osallistui muulla tavoin. Osa vastaajista saattoi osallistua useammalla edellä mainitulla tavalla. 70,9 prosenttia ei osallistunut kyseisillä tavoilla tai ei osannut sanoa osallistumisestaan, mikä muodosti osallistuvien osuudeksi 29,1 prosenttia. (Aarresola ym. 2019.) Vuonna 2025 julkaistun selvityksen perusteella tämänkaltaisen osallistuminen seuratoimintaan on vähentynyt selvästi. Tutkimuksen mukaan 22 prosenttia osallistuu seurojen toimintaan edellä kuvatuilla tavoilla. Osallistuminen on aiempaa vähäisempää sekä miehillä (32,2 % → 24,3 %) että naisilla (26 % → 19,7 %). (Mononen ym. 2025b.)

4.5 Yhteenveto

- Tutkimustulokset lasten ja nuorten seuraharrastamisen yleisyydestä sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta ovat osittain ristiriitaisia. Aikuisten osalta tutkimustulokset ovat yhdenmukaisempia ja miehet harrastavat seurassa naisia yleisemmin.
- Tutkimusten perusteella lapset ja nuoret kokevat liikunta- ja urheiluharrastuksissa muita harrastuksia enemmän epäasiallista käytöstä. Sukupuolittaiset erot vaihtelevat eri tutkimusten välillä.
- Lajiliittojen lisenseistä noin kaksi kolmasosaa on miehillä. Lajien sisällä lisenssien sukupuolijakaumat näyttävät joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta melko vakiintuneilta.
- Miehet osallistuvat naisia enemmän liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyöhön.

5 Kilpa- ja huippu-urheilu

Tässä luvussa tarkastellaan kilpa- ja huippu-urheilua sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Tarkasteltavina kokonaisuuksina ovat valtion urheilija-apurahat, urheilumenestys, valmentaminen ja epäasiallinen käyttäytyminen.

5.1 Valtion urheilija-apurahat

Valtion urheilija-apurahajärjestelmä on saanut alkunsa 1990-luvun puolivälissä. Valtioneuvosto teki vuonna 1994 päätöksen, jonka perusteella Atlantan (1996) ja Naganon (1998) olympiamitaliehdokkaille myönnettiin veroton 60 000 markan (14 290 euron, 2019 rahan arvo) vuotuinen tuki, joka määriteltiin verottomaksi apurahaksi. Mallia otettiin vuonna 1968 käyttöön otetusta taiteilija-apurahajärjestelmästä. Urheilijoille suunnattu valtion veroton urheilija-apuraha vakinaistettiin vuonna 1999. Kolme vuotta myöhemmin tukea alettiin myöntää myös lahjakkaille nuorille urheilijoille. Vuosien saatossa myös paraurheilijat, ei-olympialajeja edustavat urheilijat ja joukkueurheilijat ovat voineet hakea ja saada urheilija-apurahaa. (Lämsä 2020, 4–6.)

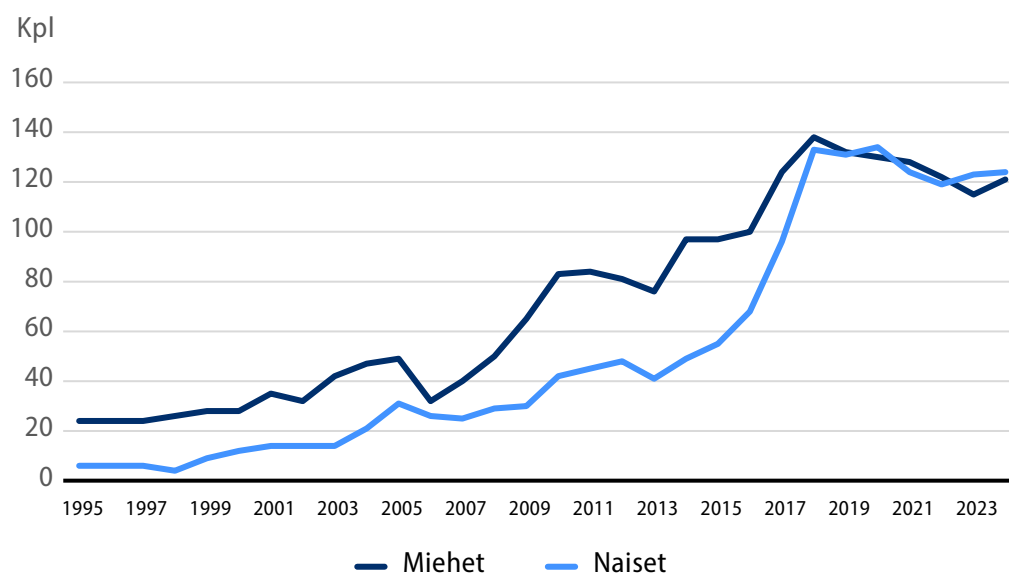
Apurahajärjestelmän alussa 1990-luvulla tukea myönnettiin vuosittain noin 30 urheilijalle. Vuonna 2002 jaettiin ensimmäisen kerran suuria (12 000 €) ja pieniä (6 000 €) apurahoja. Jakomalli säilyi vuoteen 2004 saakka, jolloin siirryttiin kolmiportaiseen apurahajärjestelmään. (Lämsä 2020, 16–17.) Tästä mallista siirrytään syksystä 2025 eteenpäin uuteen järjestelmään, jossa urheilija-apurahoja on kaksi: 24 000 ja 12 000 euroa. Jatkossa urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahat suunnataan uudistettujen kriteerien mukaisesti kansainvälisen huipputason urheilijoille. Uudistuksessa mahdollistetaan suuren urheilija-apurahan myöntäminen myös kahdeksi vuodeksi. Apurahaa ei myönnetä, jos urheilijan verotettavat tulot ylittävät 60 000 euroa vuodessa. (OKM 2025a.)

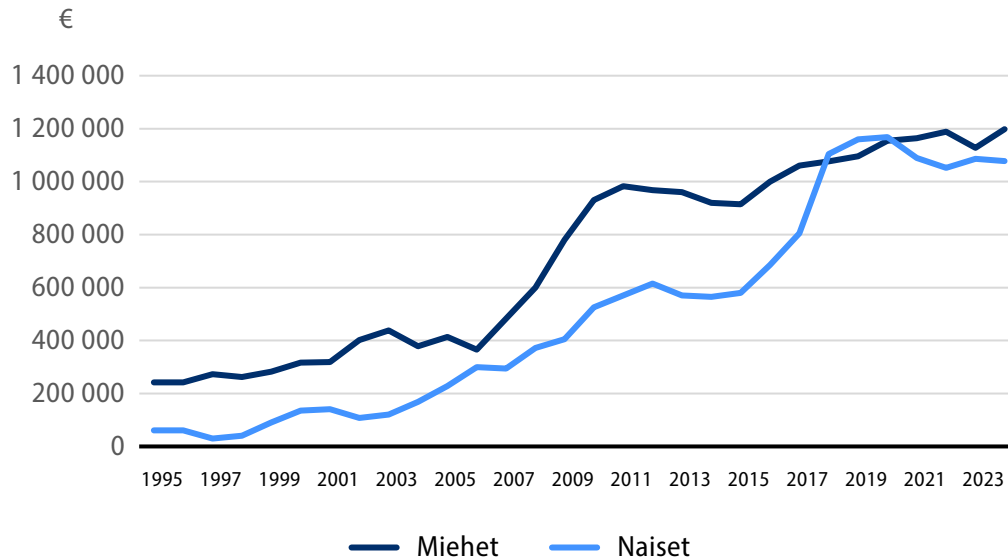
Henkilökohtaisten apurahojen lisäksi uudistetaan myös lajiliitoille myönnettävää huippuvalmennuksen tehostamistukea. Ne kohdennetaan maajoukkue toimintaan niissä joukkuelajeissa, jotka toimivat jo kansainvälisellä huipputasolla tai joilla on realistiset mahdollisuudet yltää sinne. Yksilölajien lajiliitoille tehostamistukea myönnetään, jos lajiliitolla on kykyä auttaa kansainvälisellä huipputasolla olevia tai sinne pääsemiseen realistiset edellytykset omaavia urheilijoitaan. (OKM 2025a.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2025b) tilastojen mukaan urheilija-apurahoja on myönnetty vuosien 1995–2024 välisenä aikana yhteensä noin 37 miljoonaa euroa ja yli 3 700 kappaletta. Naisille on myönnetty apurahoja lähes 1 600 kappaletta (42 %) ja hieman yli 15 miljoonaa euroa (41 %). Urheilijoiden tukeminen apurahoja myöntämällä on kasvanut 2010-luvun taitteesta lähtien sekä luku- että euromääräisesti tarkasteltuna (Kuviot 1 ja 2). Neljän viime vuoden aikana apurahoja ei ole myönnetty yhtä paljon kuin vuosina 2017–2020, jolloin apurahoja myönnettiin eniten, mutta vuosittainen lukumäärä on yhä edelleen reilusti yli 200.

Naisten osuus apurahan saajista on kasvanut vähitellen. Vuonna 2015 apuraha myönnettiin yli 50 naiselle ja kolme vuotta myöhemmin (2018) yli 130 naiselle. Kyseisenä vuonna naisille ja miehille myönnettiin apurahoja lähes saman verran lukumääräisesti tarkasteltuna. Suurin yksittäinen tekijä vuonna 2018 naisille myönnettyjen apurahojen taustalla oli, että naisten jääkiekkomaajoukkueessa pelaaville alettiin myöntää merkittävästi aikaisempaa enemmän apurahoja. Käytäntö on jatkunut edelleen, mutta apurahauudistus voi tuoda muutoksia tilanteeseen ja vaikuttaa apurahojen jakautumiseen sukupuolten välillä. Euromääräisesti tarkasteltuna vuosina 2018–2020 naisille myönnettiin apurahoja enemmän kuin miehille.

Kuvio 1. Myönnetyt urheilija-apurahat 1995–2024 (kpl).

Kuvio 2. Myönnettyt urheilija-apurahat 1995–2024 (€).

5.2 Urheilumenestys

Maiden välistä kansainvälistä urheilumenestystä seurataan erilaisten ranking-järjestelmien avulla. Niissä huomioidaan vaihtelevasti olympialajit ja ei-olympialajit sekä laaja-alaisempi urheilun lajikirjo. Tässä raportissa käytetään Tahto-urheilumuseon ylläpitämiä tilastoja suomalaisurheilijoiden arvokisamenestyksestä vuoden 2022 katsauksen tavoin (Lehtonen ym. 2022).

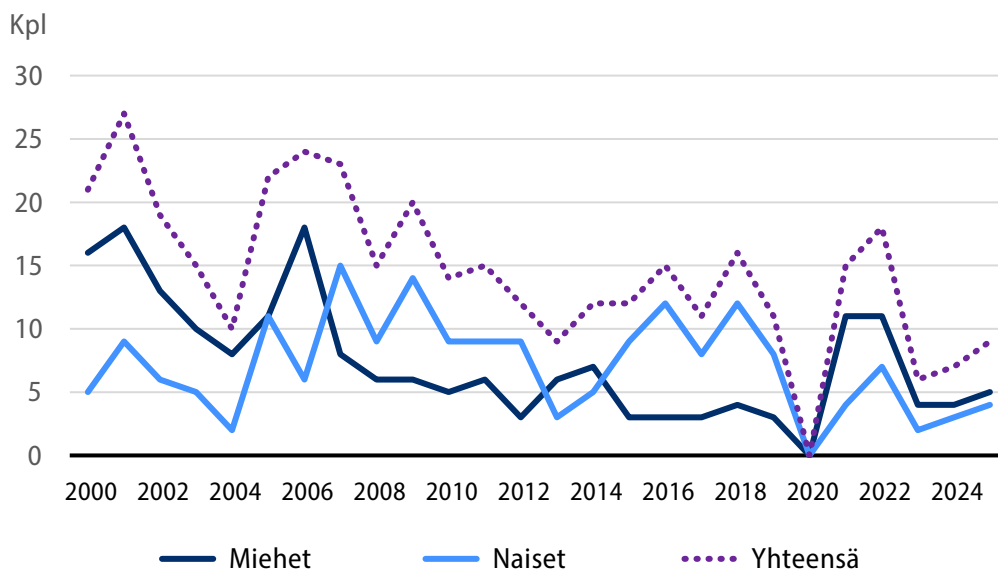
Mitalitilastoinnissa huomioidaan olympia-, MM- ja EM-kisoissa saavutetut mitalit niissä lajeissa, jotka ovat lähinnä olevien seuraavien kesä- ja talviolympia-kisojen ohjelmassa. Seurannan poikkeus edelliseen katsaukseen verrattuna on, että nykyään ei tilastoida enää lyhyen radan uintien ja yleisurheilun hallikisojen tuloksia. Uutena urheilumenestyksen seurantana on tilastointi Top-8-sijoituksista eli kahdeksan parhaan joukkoon sijoittumisesta. Tämä niin kutsuttujen pistesijojen tilastointi sisältää paitsi edellä mainitut sijoitukset kolmen parhaan joukkoon myös sijoitukset 4–8. Pistesijoitusten seuranta laajentaa aikaisemmin käytössä ollutta tilastointia urheilumenestyksestä.

Naiset ovat saavuttaneet 2000-luvulla yhteensä 186 olympia-, MM- tai EM-mitalia ja miehet 192. Kuviossa 3 on miesten ja naisten yhteenlasketut olympia-, MM- ja EM-mitalit 2000-luvulta alkaen. Yleiskuva on, että saavutettujen mitalien määrä on alkanut vähentyä 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopussa.

Vuosien 2014–2019 välillä mitalien määrä vaihteli 11–16 kappaleen välillä ja nousi covid-19-pandemian aikana. Vastaavasti kolmen viimeisen vuoden (2023–2025) yhteenlaskettu määrä vuositasolla on vaihdellut 6–9 mitalin välillä.

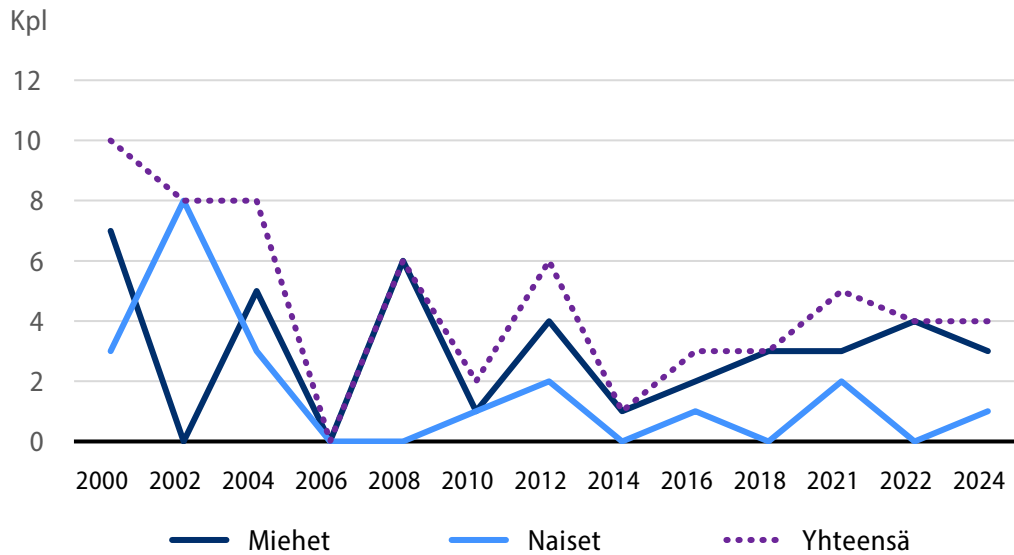
Saavutettujen mitalien määrässä mitattuna naisten urheilumenestys alkoi kasvaa 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälissä. Taitekohta on vuosi 2007, jolloin naiset saavuttivat ensimmäisen kerran enemmän mitaleita kuin miehet. Seuraava taitekohta oli niin ikään covid-19-pandemia, jonka jälkeen naisten urheilumenestys mitalisijoitusten määrän perusteella on ollut miehiä heikompi.

Kuvio 3. Suomen arvokisamitalien lukumäärä olympialajeissa 2000–2025. Mukaan on laskettu olympialaiset sekä MM- ja EM-kisat (Lähde: Urheilumuseo 2025, tilastointi 23.10.2025 mennessä).

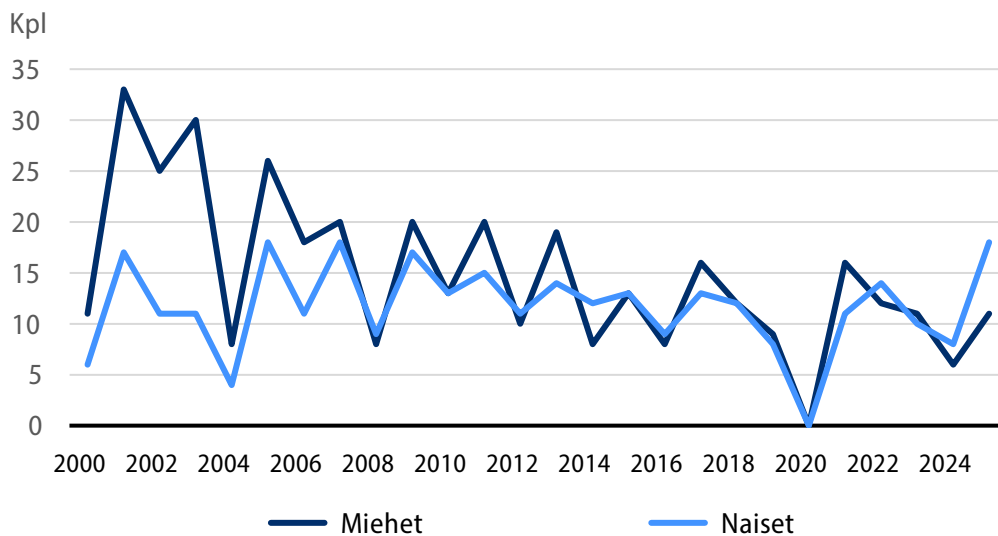
Paraurheilussa on tilastoitu paralympialaisissa saavutetut mitalit vuosina 2000–2024 (Kuvio 4). Tilastointi osoittaa, että mitalien määrä on laskenut ja naisten saavuttamien mitalien kokonaismäärä on lähes kaikkina seurantavuosina ollut miehiä pienempi.

Kuvio 4. Suomen mitalit paralympiakisoissa 2000–2024. (Lähde: Urheilumuseo 2025, tilastointi 23.10.2025 mennessä).

Suomalaiset naisurheilijat ovat saavuttaneet vuosien 2000–2025 aikana 44 prosenttia Top-8-sijoituksista. Ero miesten ja naisten saavuttamien pistesijojen lukumäärässä on suurin 2000-luvun alussa (Kuvio 5). Tultaessa 2010-luvulle ero on ollut merkittävästi pienempi tai sitä ei ole ollut vuositasolla ollenkaan. Pistesijojen perusteella naisten ja miesten urheilumenestyksessä ei ole myöskään ollut eroja covid-19-pandemian jälkeisenä aikana verrattuna mitalisijoitusten tarkasteluun.

Kuvio 5. Naisten ja miesten pistesijat (Top-8) olympialaisissa ja olympialajien MM-kisoissa 2000–2025. (Lähde: Urheilumuseo 2025, tilastointi 23.10.2025 mennessä).

5.3 Valmentajat

Kilpa- ja huippu-urheilussa sekä laajemmin liikunnan alalla toimivien valmentajien kokonaismäärästä ei ole Suomessa olemassa tarkkaa tietoa eikä tilastointeja. Erilais- ten aineistojen, kyselyiden ja ammatillisen järjestäytymisen perusteella kokonaismäärästä ja sukupuolten välisen tasa-arvon kehittymisestä voidaan kuitenkin esittää arvioita.

Tilastokeskus raportoi työssäkäyntilastoissaan myös urheiluvalmentajien määrää ja sukupuolijakaumaa. Rekisterissä olevassa ammattiryhmässä ”Urheiluvalmentajat ja toimitsijat” oli vuonna 2023 yhteensä 3 422 henkilöä. Rekisteritietojen perusteella ammattivalmentajien määrän voidaan tulkita kasvaneen melko voimakkaasti, sillä esimerkiksi kymmenen vuotta sitten vuonna 2015 rekisterissä oli yhteensä 1 667 henkilöä. Naisten osuus ammattiryhmän sisältämistä henkilöistä on ollut vuosien varrella karkeasti hieman yli kolmannes. Viimeisimpänä raportointivuonna eli vuonna 2023 naisten osuus oli 37 prosenttia, mikä on suurempi osuus kuin vuosikymmenen alussa (esim. vuosina 2011–2012 naisten osuus oli 32 prosenttia). Kehitys ei kuitenkaan ole ollut lineaarista, sillä esimerkiksi 2010-luvun jälkipuoliskolla naisten osuus nousi lähelle 40 prosenttia tai sen yli. Vuodesta 2019 lähtien naisten osuus on pysytellyt 37 prosentin tuntumassa. (Tilastokeskus 2025b.)

Huippu-urheilun instituutti Kihu on toteuttanut laajoja valmentajakyselyitä vuosina 2009 ja 2019 (Blomqvist ym. 2019). Vuoden 2019 raporttiin koottiin tiedot kyselyllä, johon vastasi 2 765 valmentajaa 61 lajista. Kyselyyn vastasi niin vapaaehtoisia, osa-aikaisia kuin täysipäiväisiä valmentajia. Vastanneista suurin osa oli miehiä (67 %). Naisten osuus vastanneista oli kasvanut neljä prosenttiyksikköä (33 %) vuoteen 2009 verrattuna. Koska tarkkaa käsitystä suomalaisten valmentajien kokonaismäärästä ei ole olemassa, aineiston edustavuutta ei voitu arvioida eikä naisten osuus vastanneista välttämättä ole samansuuruinen kuin naisvalmentajien kokonaismäärä Suomessa.

Paraurheilussa toimiville valmentajille toteutetussa kyselyssä naisvalmentajien osuus oli selvästi suurempi. Monosen ja Blomqvistin (2023) toteuttamaan paravalmentajakyselyyn vastanneista valmentajista (n=119) hieman suurempi osuus oli miehiä (59 %) kuin naisia (41 %). Reilu puolet vastaajista kuului ikäluokkiin 50–59 vuotta (31 %) tai 60-vuotiaat ja sitä vanhemmat (23 %). 40–49-vuotiaiden vastaajien osuus oli 21 prosenttia, 30–39-vuotiaiden 17 prosenttia ja alle 30-vuotiaiden 8 prosenttia. Naisvalmentajista suurempi osa oli alle 40-vuotiaita (39 %) miesvalmentajiin verrattuna (14 %). Miesvalmentajista puolestaan suurin osa (41 %) kuului ikäluokkaan 50–59-vuotiaat. Kyselyssä termillä paraurheilija tarkoitettiin kaikenikäisiä ja kaiken tasoisia liikuntavammaisia, näkövammaisia, kehitysvammaisia,

kuulovammaisia ja kuuroja urheilijoita sekä elinsiirtourheilijoita. Paravalmentajalla tarkoitettiin nimikkeestä huolimatta kaikkia niitä ohjaajia ja valmentajia, jotka osallistuvat paraurheilijoiden ohjaamiseen tai valmentamiseen.

Wikström ja kumppanit (2023) toteuttivat kyselyn Suomessa valmentajina toimiville tai joskus valmentajina toimineille naisille syksyllä 2023. Kysely kohdistui taustatietojen lisäksi esimerkiksi valmennuskokemukseen ja -koulutukseen, valmentajauran vaiheisiin ja valmennusuraa mahdollistaviin ja estäviin tekijöihin. Lisäksi kyselyyn oli liitetty osio Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuuteen osallistuneille valmentajille. Kyselyyn vastasi 370 valmentajaa, joista neljä viidestä ilmoitti vastaushetkellä toimivansa valmennustehtävissä. Noin puolella vastanneista valmennuskokemusta oli yhdestä kuuteen vuotta. Yhdeksällä kymmenestä oli kilpaurheilutaustaa, ja heistä puolella korkein kilpailutaso kansallinen.

Tulosten mukaan vastaushetkellä suurin osa vastanneista (42 %) toteutti ensisijaista valmennustehtävää vapaaehtoisesti. Yli kolmannes (36 %) toimi tehtävässään osa-aikaisesti (alle 20 tuntia viikossa). Vastanneet valmensivat pääasiassa harrastetason (65 %) ja kansallisen tason (67 %) urheilijoita. Neljännes vastanneista valmensi kansainvälisen tason urheilijoita. Neljällä viidestä vastaajasta pääasiallinen toimintaympäristö oli urheiluseura. (Wikström ym. 2023.)

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, toteutuuko sukupuolten välinen tasa-arvo erilaisissa valmennukseen liittyvissä toimintaympäristöissä. Alle puolet vastanneista arvioi, että sukupuolten tasa-arvo toteutuu medianäkyvyydessä, rahallisten resurssien ja palkitsemisen osalta. Hieman useampi (61–68 %) arvioi, että tasa-arvo toteutuu valmentajien arvostamisessa, tiedonjakamisessa, valmennukseen saatavassa tuessa, koulutusten maksamisessa ja uralla etenemisen mahdollisuuksissa. Eniten sukupuolten tasa-arvon koettiin toteutuvan harjoitteluolosuhteissa, valmentajien kiittämisessä ja koulutuksiin kannustamisessa (73–80 %). (Emt.)

Suomen Valmentajien organisoiman Valmentaa kuin nainen -hankekokonaisuuden arviointiin liittyneiden kysymysten perusteella vastanneista useampi kuin joka kymmenes (13 %) oli osallistunut hankkeeseen. Eniten vastanneet olivat osallistuneet alueellisiin (51 %) ja lajikohtaisiin tapaamisiin (47 %) sekä huippuvalmentajataapaamisiin (32 %). Monilajisiin mentorointiryhmiin oli osallistunut yli kolmannes vastaajista (34 %). Kokonaisuutena hankkeen toimenpiteiden koettiin vaikuttaneen merkittävästi tai hyvin merkittävästi uusien valmennusverkostojen saamiseen (57 %), itseluottamukseen (47 %) ja valmentajana kehittymiseen (45 %). (Emt.)

Vastaajat kokivat, että hanke oli tukenut valmentajana kehittymistä paljon tai erityäin paljon seuraavien yleisemmiksi arvioitujen tekijöiden avulla: verkostoituminen muiden valmentajien avulla (47 %), itseluottamus valmentajana (47 %) ja oman osaamisen tunnistaminen (45 %). Vastaajista 43 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että hanke on vaikuttanut naisten valmentajuuden arvostuksen lisääntymiseen. Kolmannes ei ollut samaa eikä eri mieltä ja neljäsosa oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämästä. (Wikström ym. 2023.)

Suomen Valmentajat ja SAVAL

Valmentajien kokonaismäärää ja sukupuolijakaumaa voi tarkastella myös ammattillisen järjestäytymisen perusteella. Suomen Valmentajat (2025) kuvaa toimintansa tarkoitusta verkkosivuillaan seuraavasti: ”Suomen Valmentajat on yhdistys, jonka tehtävänä on edistää muun muassa valmentajien osaamista, arvostusta ja yhteisöllisyyttä. Suomen Valmentajat on urheilupalmentajien joukkueen kapteeni, joka kokoaa joukkueen yhteen ja auttaa sen jäseniä kehittämään osaamistaan, menestymään ja saamaan arvostusta.” Jäseneksi yhdistykseen voi liittyä jokainen urheilupalmentuksen parissa toimiva henkilö. Lisäksi yhteisöt, jotka huolehtivat valmentajistaan ja heidän osaamisestaan, voivat olla Suomen Valmentajat ry:n jäseniä.

Suomen Valmentajien jäsenmäärä on laskenut viime vuosien aikana lähes 500 jäsenellä, mutta naisten osuus jäsenistä on kasvanut. Kokonaisjäsenmäärä oli vuonna 2020 yhteensä 3 618, joista yhteisöjäseniä oli 93 kappaletta. Naisten osuus jäsenistä oli 31 %. (Suomen Valmentajat 2020.) Neljä vuotta myöhemmin eli vuoden 2024 lopussa kokonaisjäsenmäärä oli 3 161, josta organisaatiojäseniä oli 112. Yhdistyksen jäsenistöstä noin kolmasosa oli vuonna 2024 naisia (36 %) ja kaksi kolmasosaa miehiä (64 %). Suurin osa (82 %) jäsenistä oli 30–69-vuotiaita. (Suomen Valmentajat 2024.)

Suomen Ammattivalmentajat ry (SAVAL) on valmentajien palvelu- ja edunvalvontajärjestö, joka on puolestaan osa suurempaa ammattijärjestöä Yksityisalojen Esimiehet ja Asiantuntijat YTY:ä. SAVAL on myös Suomen Valmentajat ry:n jäsenjärjestö. SAVALin jäsenmäärä kasvoi vuosien 2016–2021 aikana 244 henkilöllä ja jäsenten kokonaismäärä oli vuonna 2021 yhteensä 1 191. Naisten osuus jäsenistä oli tuolloin 29 prosenttia (ks. Lehtonen ym. 2022). Jäsenmäärä on pysynyt vuoteen 2024 verrattuna lähes samana (1 170), kuten myös naisten osuus jäsenistä (28 %) (Nieminen 2025).

5.4 Epäasiallinen käyttäytyminen

Tämän raportin neljännessä luvussa esiteltiin tutkimustuloksia liikunta- ja urheiluharrastuksissa esiintyvistä epäasiallisista käyttäytymisistä. Näissä tutkimuksissa ei kuitenkaan pääsääntöisesti ole raportoitu tuloksia eritellysti kilpaurheilun ja muunlaisen liikunnan ja urheilun harrastamisen osalta. Sen sijaan Suomen urheilun eettinen keskus (SUEK) on tehnyt selvityksiä kilpaurheilussa esiintyvistä häirinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta.

Selvitykset ovat koskeneet sekä kohdennetummin tiettyjä lajeja tai lajiryhmiä että laajemmin suomalaista kilpaurheilua. Esimerkiksi luistelulajeja koskevaan selvitykseen vastanneista urheilijoista ja valmentajista hieman alle puolet oli uransa aikana kokenut tai havainnut kiusaamista. Kiusaamista kokeneiden määrä ei suhteellisesti juuri eronnut miesten ja naisten välillä. Vastaajista joka neljäs oli kokenut tai havainnut seksuaalista tai sukupuolista häirintää. Naiset olivat kokeneet ja havainneet seksuaalista tai sukupuolista häirintää miehiä useammin. (SUEK 2020.) Samansuuntainen havainto tehtiin myös jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueiden pelaajien kokemuksia kartoittaneessa tutkimuksessa. Sen perusteella seksuaalisen tai sukupuolisen häirinnän kokemukset olivat nais- ja tyttöpelaaajilla selvästi mies- ja poikapelaajia yleisempiä. (Hentunen ym. 2018.)

Yksittäisiä lajeja tai lajiryhmiä koskevat selvitykset on toteutettu asianosaisten lajiliittojen toimeksiannosta. Vuonna 2020 SUEK julkaisi tutkimuksen, jossa selvitettiin laajemmin suomalaisessa kilpaurheilussa esiintyvää seksuaalista ja sukupuolista häirintää. Tutkimukseen vastasi kaikkiaan yli 9 000 urheilijaa 48 lajiliitosta. Kaikista vastaajista noin joka neljäs oli kokenut seksuaalista häirintää urheilutoiminnassa viimeisen viiden vuoden aikana. Naisista seksuaalista häirintää oli kokenut lähes joka kolmas ja miehistä lähes joka viides. Sukupuolista häirintää oli kokenut 14 prosenttia vastaajista. Naiset (23 %) olivat kokeneet myös sukupuolista häirintää miehiä (3 %) selvästi useammin. (Lahti ym. 2020.)

Tutkimuksen mukaan häirintään syyllistynyt edusti useimmiten miessukupuolta. Seksuaalista häirintää kokeneista miehistä kaksi kolmasosaa ilmoitti, että heitä häirinyt henkilö oli mies. Hieman alle viisi prosenttia kertoi häiritsijän olleen nainen. Lähes joka neljäs (23 %) raportoi kokeneensa seksuaalista häirintää sekä miesten että naisten taholta. Seksuaalista häirintää kokeneista naisista 55 prosenttia kertoi heitä häirinneen olleen mies. 12 prosenttia raportoi häiritsijän olleen nainen. Hieman alle kolmannes kertoi kokeneensa häirintää sekä miesten että naisten taholta. Sukupuoleen perustuvan häirinnän osalta luvut vaihtelivat hieman, mutta olivat yleisesti ottaen samansuuntaisia kuin seksuaalisessa häirinnässä eli häirintään syyllistyi useimmiten mies. (Lahti ym. 2020.)

Vuonna 2022 SUEK julkaisi urheilijoiden myönteisiä ja kielteisiä kokemuksia suomalaisessa kilpaurheilussa käsitelleen tutkimuksen. Seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän lisäksi tutkimuksessa selvitettiin myös kokemuksia kiusaamisesta, fyysisestä väkivallasta, epätasa-arvoisesta ja syrjivästä käytöksestä, vastuuttomasta toiminnasta ja muusta epäasiallisesta toiminnasta. Muun epäasiallisen toiminnan muotoja olivat esimerkiksi ”tekemisen kritisointi epäoikeudenmukaisesti”, ”mielipiteitä ei ole kuunneltu” ja ”puhumattomuus”. Tutkimukseen vastanneista kolmannes ei ollut kokenut mitään edellä mainituista epäasiallisen kohtelun muodoista. Toisin sanoen siis kaksi kolmasosaa oli kokenut jonkinlaista epäasiallista kohtelua urheilussa kyselyä edeltäneen kolmen vuoden aikana. (Kaski ym. 2022.)

Tutkimuksen perusteella naiset olivat kokeneet miehiä enemmän kaikkia muita epäasiallisen kohtelun muotoja paitsi fyysistä väkivaltaa sekä muun epäasiallisen toiminnan muotoa ”itselle on naurettu”. Näitä kokeneiden joukossa oli naisia ja miehiä lähes yhtä paljon. Esimerkiksi seksuaalista häirintää kokeneista 86 prosenttia ja sukupuoleen perustuvaa häirintää kokeneista 93 prosenttia oli naisia. Tutkimuksen mukaan sukupuoli vaikutti kaikkiin epäasiallisen kohtelun muotoihin ”muuta epäasiallista toimintaa” lukuun ottamatta. Naiset olivat riskiryhmässä niin seksuaalisen häirinnän, sukupuolisen häirinnän, kiusaamisen, epätasa-arvoisen ja syrjivän käytöksen kuin vastuuttoman toiminnan kohdalla. Esimerkiksi naisten riski raportoida seksuaalisen häirinnän kokemuksista oli kuusinkertainen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän kokemuksista jopa 27-kertainen. Miessukupuoli oli tilastollisesti merkittävämpi riskitekijä fyysisessä väkivallassa ja miesten riski kokea fyysistä väkivaltaa urheilussa oli kaksinkertainen. (Kaski ym. 2022.)

Merkillepantavaa on, että seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän kokemukset olivat huomattavasti harvinaisempia SUEKin edelliseen tutkimukseen verrattuna. Vuonna 2022 julkaistussa tutkimuksessa vastaajista viisi prosenttia oli kokenut seksuaalista häirintää ja 12,5 prosenttia sukupuoleen perustuvaa häirintää, kun vuonna 2020 julkaistussa tutkimuksessa vastaavat lukemat olivat 26 ja 14 prosenttia. Vuoden 2022 tutkimuksessa erojen mahdolliseksi syiksi nähtiin aktiivinen puuttuminen väärinkäytöksiin, julkinen keskustelu ja urheilijoiden ulostulot aiheesta. Toisaalta todettiin myös, etteivät käytetyt aineistot välttämättä koostuneet samoista vastaajista. (Kaski ym. 2022.)

Kasvotusten tapahtuvan epäasiallisen käyttäytymisen ohella viime vuosina on kiinnitetty enenevässä määrin huomiota myös urheilijoiden verkossa kokemaan epäasialliseen käytökseen. Ilmiö näkyy myös SUEKin tekemissä selvityksissä, joissa yleisön, fanien ja someseuraajien rooli varsinkin seksuaalisen ja sukupuolisen häirinnän tekijänä on tunnistettu (Kaski ym. 2022; Lahti ym. 2020).

Osa naisurheilijoista on tuonut ilmiötä esille kertomalla omista häirintäkokemuksistaan (esim. Ruotsalainen 2024; Suvinen 2023). Turtiaisen (2024) tutkimuksessa suurin osa kyselyyn vastanneista Suomen naisten jalkapallomaajoukkueen eli Helmareiden pelaajista kertoi kokeneensa sosiaalisessa mediassa jonkinlaista häirintää. Häirintä on sisältänyt esimerkiksi loukkaavia viestejä, herjaavia kommentteja tai uhkailua. Ulkonäköön liittyvien ja toisinaan seksuaalisen häirinnän tunnuspiirteet täyttävien viestien lisäksi parjauksen kohteena ovat olleet myös pelaajien pelitaidot tai kollektiivisemmin naisten pelaama jalkapallo ylipäänsä.

Tällaisen kommentoinnin tarkoituksena on Turtiaisen mukaan naisten urheilun syrjiminen sekä hegemonisen maskuliinisuuden, hierarkkisen sukupuolijärjestelmän sekä hetero- ja cis-normatiivisuutta vaalivien sosiaalisen median tilojen luominen eli ylipäänsä naisten toimijuuden kyseenalaistaminen miehellä urheilun kentällä. Vaikka osa pelaajista sivuuttaa kokemansa häirinnän tai jopa käyttää niin sanottua vihapuheen julkisen haltuunoton strategiaa, jossa verkkohäirinnästä tehdään näkyvää, tulisi ensisijainen vastuu verkkohäirinnän ehkäisemisen vaatimien rakenteellisten ja toimintatavallisten muutosten tekemisessä olla Turtiaisen mukaan urheiluorganisaatioilla ja mediayhtiöillä. (Turtiainen 2024.)

Vaikka urheilun eettisten ongelmien katsotaan yhä paikoin olevan seurausta urheilun ulkopuolisista tekijöistä (esim. Oja 2024b), on tutkimuksissa kiinnitetty huomiota myös etenkin kilpa- ja huippu-urheiluun liitettyihin ominaispiireisiin, jotka voivat altistaa erilaiselle epäeettiselle toiminnalle (esim. Overbye 2013). Tätä näkökulmaa tukee myös Muhosen ja kumppaneiden (2024) tutkimus, jossa he tarkastelivat urheilijaidentiteetin yhteyttä urheilijoiden kokemaan ja havaitsemaan valmentajan tekemään henkiseen väkivaltaan. Tutkimuksessa havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys koetun ja havaitun henkisen väkivallan ja urheilijaidentiteetin välillä (Muhonen ym. 2024). Tuloksia voidaan tulkita niin, että voimakas identifioituminen kilpa- ja huippu-urheilun menestystä ja suoritusta korostavaan eetokseen voi altistaa henkisen väkivallan kokemuksille.

Sukupuolinäkökulmasta katsottuna Muhosen ja kumppaneiden tutkimus vahvistaa SUEKin tutkimuksissa tehtyjä havaintoja siitä, että naisurheilijat ovat miesurheilijoita suuremmassa riskissä joutua kokemaan epäasiallista kohtelua. Tutkimuksen mukaan naiset, mutta myös muunsukupuoliset urheilijat raportoivat kokeneensa ja havainneensa miesurheilijoita enemmän henkistä väkivaltaa. (Muhonen ym. 2024.)

5.5 Yhteenveto

- Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemät uudistukset huippu-urheilun tukiin voivat vaikuttaa siihen, että esimerkiksi urheilija-apurahojen jakaantuminen eri sukupuolille ei noudata viime vuosien kehityskulkua.
- Naisten ja miesten välisessä kansainvälisessä urheilumenestyksessä ei ole merkittävää sukupuolten välistä eroa, kun mittarina on menestys olympialajeissa.
- Naisten osuus Suomen Valmentajat ry:n jäsenistöstä on kasvanut vuosien 2020–2024 välillä hieman ja nykyään reilu kolmasosa jäsenistä on naisia. Toisaalta samalla ajanjaksolla yhdistyksen kokonaisjäsenmäärä on pienentynyt. Suomen Ammattivalmentajat ry:n jäsenmäärä on pysynyt ennallaan kuten myös naisten osuus (28 %).
- Valmentajatilastoinnin yleinen hajanaisuus ja satunnaisuus asettaa edelleen rajoituksia sukupuolten tasa-arvon seurannan laadukkaalle toteutukselle, jos tarkastelussa on esimerkiksi miesten ja naisten lukumäärä eri valmentajatehtävissä.
- Naissukupuoli on merkittävä riskitekijä erilaisten epäasiallisen käytöksen muotojen kokemisessa kilpaurheilussa.

6 Päätöksenteko ja johtaminen

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen päätöksenteossa ja johtamisessa on ollut viime vuosikymmenten keskeisiä tasa-arvon kehittämiskohteita suomalaisessa liikunnassa ja urheilussa. Aiheeseen liittyvää tilastointia on tehty 1990-luvulta asti. Tässä raportissa päätöksenteon ja johtamisen tasa-arvoa käsitellään julkisen liikuntahallinnon ja liikunnan kansalaistoiminnan näkökulmista. Valtakunnallisista ja alueellisista liikuntajärjestöistä tarkastellaan hallitusjäsenten, hallitusten puheenjohtajien ja operatiivisten johtajien sukupuolijakaumia ja niissä tapahtuneita muutoksia.

Vuosien 2011 ja 2017 tasa-arvoraporteissa tarkasteltiin myös kuntien liikunnan johtavien viranhaltijoiden sukupuolijakaumia. Kuitenkin jo vuoden 2017 raportissa kiinnitettiin huomiota tilastointitavan muutokseen ja kuntien liikunnasta vastaavien viranhaltijoiden nimikkeiden laajentuneeseen kirjoon (Turpeinen & Hakamäki 2018). Liikunnan alaan luettavaa toimintaa voi kunnissa sisältyä esimerkiksi tekniseen toimeen, kulttuuriin, vapaa-aikaan, hyvinvointiin tai sivistystoimeen. Vaikka kuntien työntekijöistä on mahdollista kerätä sukupuolieriteltyä tietoa nimikkeittäin, ei siitä aina voi suoraan päätellä, onko henkilön työ liikuntatoimen piiriin luettavaa. Tämä tekee kuntatason vertailuista epätarkkoja. (Lehtonen ym. 2022.) Vuoden 2021 raportin tapaan kuntatason vertailut on jätetty tarkastelun ulkopuolelle myös tässä raportissa.

6.1 Julkinen liikuntahallinto

Julkisen liikuntahallinnon tasa-arvoa tarkasteltaessa on huomioitava aiheeseen liittyvä lainsäädäntö. Laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta eli niin sanotussa tasa-arvolaissa säädetään julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpanoista. Lain mukaan ”Valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän ja hyvinvointialueiden välisen yhteistoiminnan toimielimissä sekä kunnallisissa ja kuntien välisen yhteistoiminnan toimielimissä, lukuun ottamatta aluevaltuustoja ja kunnanvaltuustoja, tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisestä syystä muuta johdu.” (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.)

Valtioneuvosto asettaa eduskunnan toimikauden ajaksi opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelimenä toimivan valtion liikuntaneuvoston. Liikuntaneuvoston lakisääteisenä tehtävänä on käsitellä liikunnan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita, arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella, tehdä aloitteita ja esityksiä liikunnan kehittämiseksi ja antaa lausuntoja toimialansa liikuntamäärärahojen käytöstä (Liikuntalaki 390/2015).

Valtion liikuntaneuvoston jäsenten sukupuolijakaumaa voidaan luonnehtia melko tasaiseksi. Neuvoston puheenjohtajana toimii mies. Varapuheenjohtajina ovat nainen ja mies. Jäsenistössä on kuusi miestä ja neljä naista. Neuvostolla on kaksi jaostoa: tutkimus- ja arviointijaosto sekä ennakointi-, tulevaisuus- ja yhdenvertaisuusjaosto. Molempien jaostojen puheenjohtajana on nainen. Jaostojen jäsenistöissä on lisäksi kahdeksan miestä ja kahdeksan naista. Jaostojen sihteerit ovat miehiä.

Alueatasolla aluehallintovirastojen liikuntatoimet pyrkivät edistämään väestön liikunnallista elämäntapaa, hyvinvointia sekä työ- ja toimintakykyä. Aluehallintovirastoja on yhteensä kuusi, joista jokaisen toimialueella toimii myös alueellinen liikuntaneuvosto. Neuvostojen tehtävänä on muun muassa lausuntojen antaminen liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmista ja perustamiskustannuksiin myönnettävistä avustuksista. (Aluehallintovirasto, ei pvm.) Tarkastelujaksokohdaksi eli loppukeväällä 2025 alueellisten liikuntaneuvostojen jäsenistä 61 prosenttia oli miehiä. Neuvostojen puheenjohtajista neljä oli miehiä ja kaksi naisia.

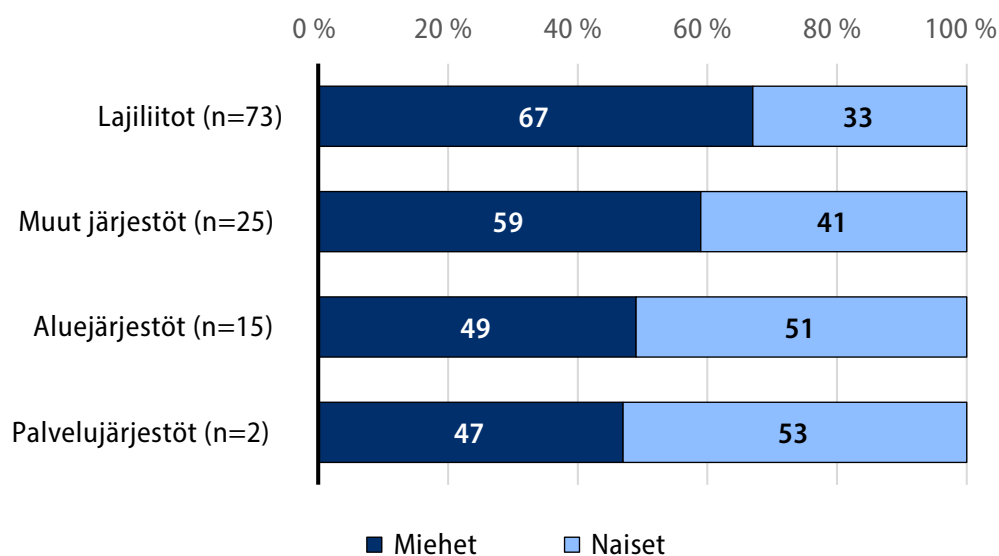
Tasa-arvolain määräämä sukupuolikiintiö ei koske esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriössä työskentelevien virkahenkilöiden sukupuolijakaumaa. Syksyllä 2025 opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualueella työskenteli kuusi naista ja viisi miestä. Valtion liikuntaneuvoston sihteeristössä työskenteli kaksi miestä ja yksi nainen. Aluehallintovirastojen liikuntatoimissa työskenteli ylitarkastajana, tarkastajana, erikoissuunnittelijana tai suunnittelijana yhdeksän naista ja seitsemän miestä.

6.2 Liikuntajärjestöt

Liikuntajärjestöjen (n=115) hallituksissa on yhteensä 1 035 jäsentä, joista 644 (62 %) on miehiä. Hallitusten sukupuolijakaumat vaihtelevat järjestöryhmittäin. Naisten osuus on suurin liikunnan palvelujärjestöissä (Suomen Olympiakomitea ja Suomen Paralympiakomitea), joiden hallitusten jäsenistä 53 prosenttia on naisia. Liikunnan aluejärjestöjen hallitusjäsenistä naisia on hieman yli puolet. Muissa liikuntaa edistävissä järjestöissä naisten osuus hallitusjäsenistä on 41 prosenttia. Suhteellisesti vähiten naisia on lajiliittojen hallituksissa. Niiden jäsenistä 33 prosenttia on naisia. (Kuvio 6.)

Uusimmat tiedot liikuntajärjestöjen hallitusten sukupuolijakaumista on saatu opetus- ja kulttuuriministeriön kerääminä liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustushakemuksista vuodelle 2025. Tiedot ovat siten järjestöjen itse ilmoittamia. Järjestöt jättivät yleisavustushakemuksensa ministeriölle loka-marraskuussa 2024, jolloin ne kuvaavat kyseisen hetken tilannetta. Yleisavustuslomakkeista ei kerätä kootusti tietoja järjestöjen hallitusten puheenjohtajien tai operatiivisten johtajien sukupuolijakaumista. Nämä tiedot on kerätty käsin järjestöjen internetsivuilta keväällä 2025. Järjestöjen jaottelu noudattaa opetus- ja kulttuuriministeriön käyttämää tapaa jaotella järjestöt lajiliittoihin, liikunnan aluejärjestöihin, muihin liikuntaa edistäviin järjestöihin ja palvelujärjestöihin. Yleisavustuslomakkeessa hallitusjäsenten sukupuoleksi on mahdollista valita myös ”muu”. Sukupuolivaihtoehto ”muu” otetaan huomioon tietojen keruussa, mutta sitä ei tietosuojasystä esitellä tämän raportin järjestöryhmäkohtaisessa tarkastelussa.

Kuvio 6. Liikuntajärjestöjen hallitusten sukupuolijakaumat vuonna 2024 (%).

Suomen Olympiakomitean (2023) sääntöjen mukaan yhdistyksen hallituksen jäsenistä enintään 60 prosenttia voi olla yhtä sukupuolta. Sääntöpykälä koskee yhdistyksen omaa hallitusta eikä siten ulotu sen jäsenyhdistysten toimintaan toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa, jossa maan liikunnan ja urheilun kokoavana järjestönä toimivan Riksidrottsförbundetin sääntöjen mukaan sen jäsenenä olevan lajiliiton on määrättävä omista säännöissään, että liiton hallituksessa on oltava vähintään 40 prosenttia kumpaakin sukupuolta, mikäli hallitus koostuu vähintään neljästä henkilöstä (Riksidrottsförbundet 2023).

Olympiakomitealla ei tämänhetkisten sääntöjensä puitteissa ole siis määräysvaltaa siihen, millaisia niiden jäsenyhdistysten eli esimerkiksi lajiliittojen hallitusten kokoonpanojen tulisi olla. Yleisesti ottaen liikuntajärjestöjen tapauksessa kaksi eri perusoikeutta, kuten tasa-arvo ja yhdistymisvapaus, voivat olla ristiriidassa. Yhdistys voi järjestää asiansa haluamallaan tavalla. Sukupuolten erilainen kohtelu on yhdistysautonomian perusteella esimerkiksi jäseneksi ottamisessa mahdollista, jos siitä on määrätty yhdistyksen säännöissä. (esim. Tasa-arvovaltuutettu 2009.)

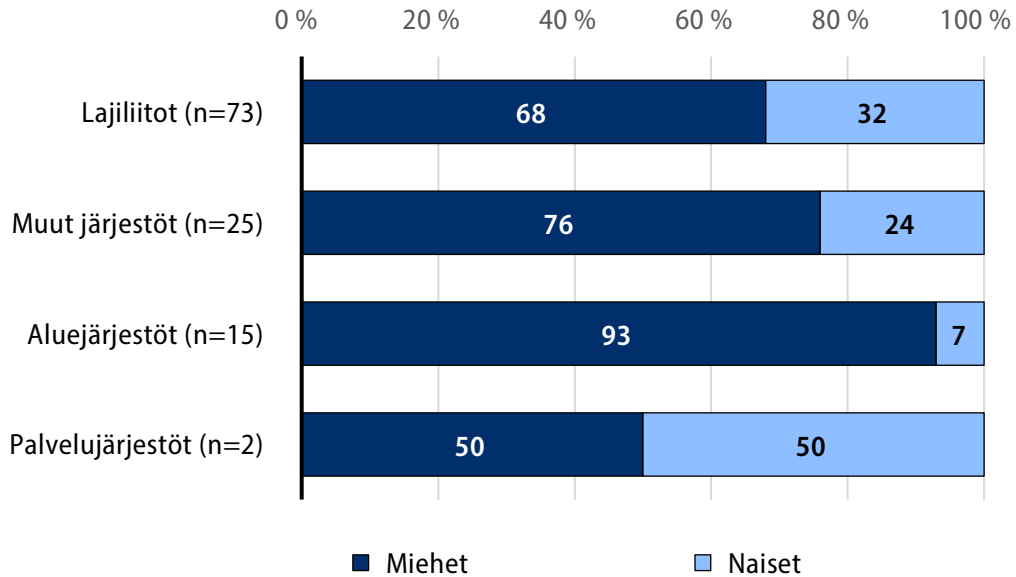
Edellä mainittu 60 prosentin enimmäisosuus yhden sukupuolen edustajista järjestön hallituksessa toteutuu hieman yli kolmanneksessa kaikista liikuntajärjestöistä (Taulukko 5). Liikunnan aluejärjestöistä tämä toteutuu 73 prosentissa, muista liikuntaa edistävästä järjestöistä 52 prosentissa ja lajiliitoista 22 prosentissa. Kuuden lajiliiton hallituksessa ei ollut yhtään naisjäsentä. Täysin naisista koostunut hallitus oli yhdellä lajiliitolla.

Taulukko 5. Liikuntajärjestöt luokiteltuna hallitusten sukupuolijakaumien mukaan vuonna 2024.

Järjestön hallituksen sukupuolijakauma	Järjestöjen määrä	Osuus kaikista järjestöistä (%)
Naisten osuus yli 60 %	15	13
Enemmistösukupuolen osuus enintään 60 %	42	37
Miesten osuus yli 60 %	58	50

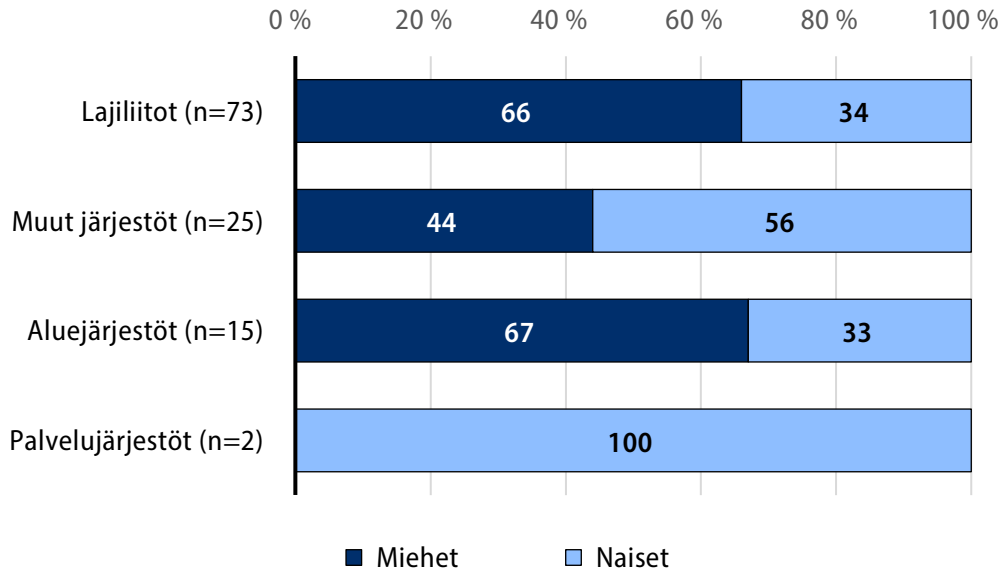
Liikuntajärjestöjen hallitusten puheenjohtajista hieman yli neljännes (27 %) on naisia. Palvelujärjestöjä lukuun ottamatta naisten osuus puheenjohtajista on suurin lajiliitoissa, joissa puheenjohtajana toimii nainen hieman alle joka kolmannessa (32 %) liitossa. Muiden liikuntaa edistävien järjestöjen puheenjohtajista noin neljännes (24 %) on naisia. Suhteellisesti vähiten naispuheenjohtajia on liikunnan aluejärjestöissä, joista vain yhden puheenjohtajana on nainen. Suomen Olympiakomitean puheenjohtajana on mies ja Suomen Paralympiakomitean puheenjohtajana nainen. (Kuvio 7.)

Kuvio 7. Liikuntajärjestöjen hallitusten puheenjohtajien sukupuolijakaumat vuonna 2025 (%).

Liikuntajärjestöjen operatiivisten johtajien sukupuolijakauma on hallitusten puheenjohtajia tasaisempi. Kaikkien järjestöjen operatiivisista johtajista naisia on 40 prosenttia. Vaihtelua esiintyy kuitenkin järjestöryhmittäin: naisten osuus operatiivisista johtajista on muissa liikuntaa edistävissä järjestöissä 56, lajiliitoissa 34 ja aluejärjestöissä 33 prosenttia. Sekä Olympiakomitean että Paralympiakomitean operatiivisena johtajana oli tarkasteluhetkellä eli keväällä 2025 nainen (Kuvio 8.).

Kuvio 8. Liikuntajärjestöjen operatiivisten johtajien sukupuolijakaumat vuonna 2025 (%).

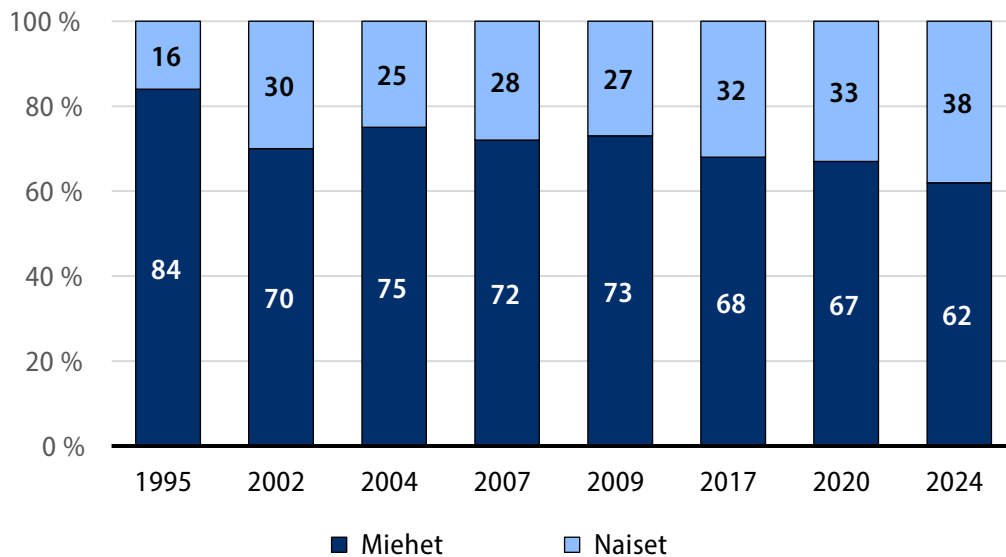

Järjestöjen operatiivisten johtajien nimikkeitä olivat toimitusjohtaja, toiminnanjohtaja, pääsihteeri, järjestöpäällikkö, kehityspäällikkö ja aluejohtaja. Niissä järjestöissä, joiden internetsivuilta ei löytynyt tietoa erillisestä palkatusta operatiivisesta johtajasta, operatiiviseksi johtajaksi merkittiin järjestön puheenjohtaja.

Liikuntajärjestöjen hallitusten, hallitusten puheenjohtajien ja operatiivisten johtajien sukupuolijakaumia on tilastoitu vuodesta 1995 lähtien. Tiedonkeruu ei ole viime vuosia lukuun ottamatta ollut systemaattista tai säännöllistä. Lisäksi liikunnan ja urheilun kentällä tapahtuneet rakenteelliset muutokset, esimerkiksi valtakunnallisten järjestöjen yhdistymiset, ovat muuttaneet tilastoinnissa käytettyjä jaotteluita. Siitä huolimatta kerättyä dataa voidaan pitää riittävän tarkkana kuvaamaan liikuntajärjestöjen hallitusten, hallitusten puheenjohtajien ja operatiivisten johtajien sukupuolijakaumien muutosta.

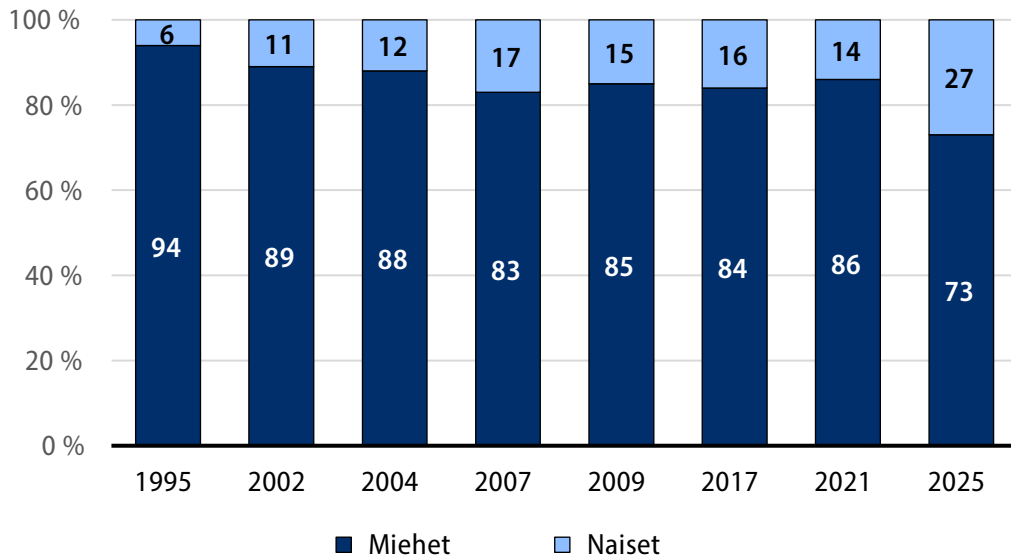
Tarkasteluajanjaksolla naisten osuus liikuntajärjestöjen hallitusjäsenistä on kasvanut 16 prosentista 38 prosenttiin (Kuvio 9). Merkittävin muutos on tapahtunut 1990-luvulta 2000-luvun alkuun. Edellisessä tasa-arvoraportissa esitettiin liikuntajärjestöjen hallitusten sukupuolijakaumia vuoteen 2020 asti. Sen jälkeen naisten osuus on kasvanut jokaisella tilastointikerralla yhdellä tai kahdella prosenttiyksiköllä (Liikunnan järjestötietokanta 2025).

Kuvio 9. Miesten ja naisten yhteenlaskettu osuus liikuntajärjestöjen hallituksissa vuosina 1995–2024 (%).

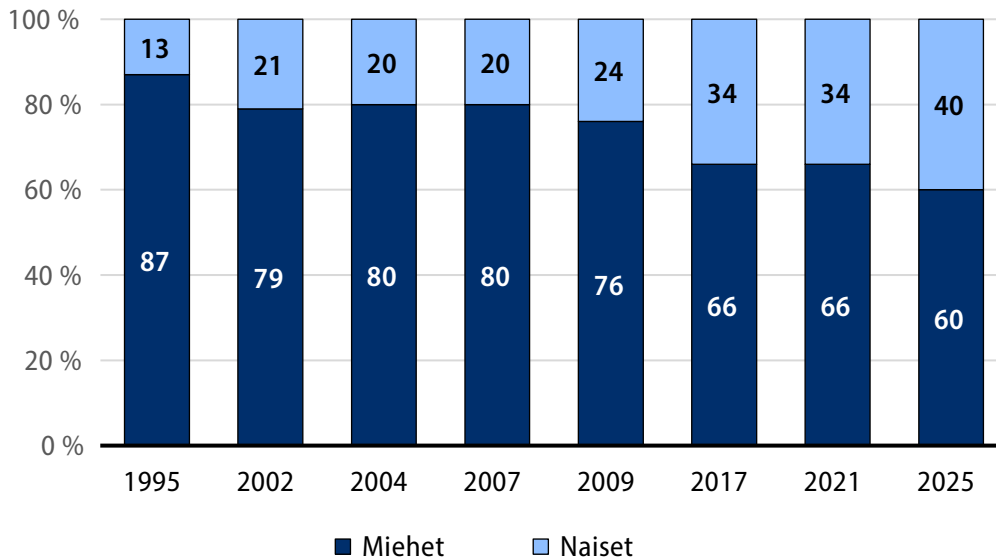
Vuodesta 1995 vuoteen 2025 naisten osuus liikuntajärjestöjen hallitusten puheenjohtajista on kasvanut kuudesta prosentista 27 prosenttiin (Kuvio 10). Edellisessä tasa-arvoraportissa ajantasaisin tieto puheenjohtajien sukupuolijakaumista oli vuodelta 2021. Tuolloin tehtiin perustellusti tulkinta, ettei naisten osuus järjestöjen hallitusten puheenjohtajista ollut käytännössä kasvanut 2000-luvun aikana. (Lehtonen ym. 2022.) Tuon jälkeen on kuitenkin tapahtunut muutoksia etenkin viimeisten kolmen tilastointikerran perusteella (Liikunnan järjestötietokanta 2025).

Kuvio 10. Miesten ja naisten yhteenlaskettu osuus liikuntajärjestöjen puheenjohtajista vuosina 1995–2025 (%).

Tarkasteluajanjaksolla naisten osuus liikuntajärjestöjen operatiivisista johtajista on kasvanut 13 prosentista 40 prosenttiin. Isompia harppauksia on tapahtunut vuosien 1995–2002 sekä 2009–2017 välillä. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä naisten osuus operatiivisista johtajista pysytteli melko tasaisena. Vuodesta 2009 naisten osuus on kasvanut 16 prosenttiyksikköä. (Kuvio 11.)

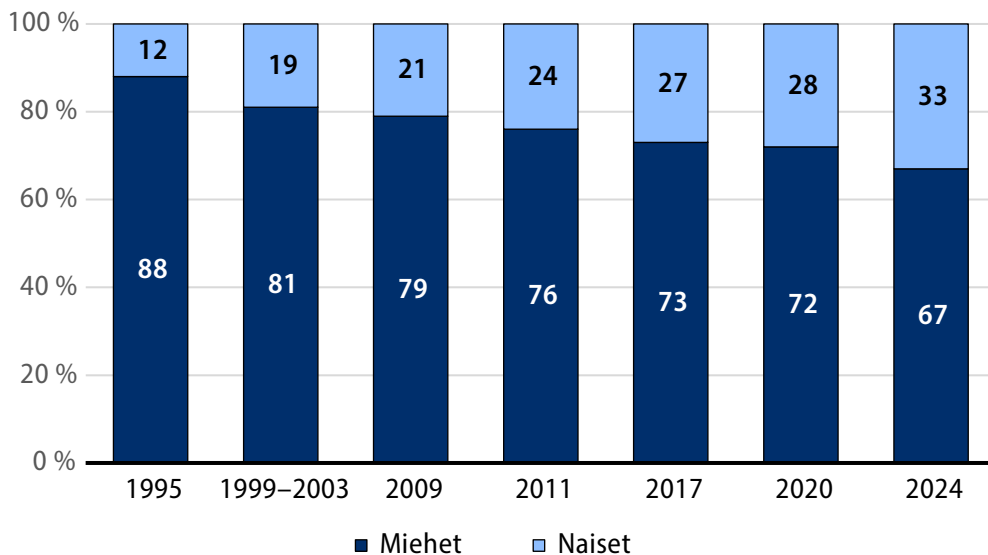
Kuvio 11. Miesten ja naisten yhteenlaskettu osuus liikuntajärjestöjen operatiivisista johtajista vuosina 1995–2025 (%).

Liikuntajärjestöjen hallitusjäsenten, hallitusten puheenjohtajien ja operatiivisten johtajien sukupuolijakaumien tarkastelussa painottuu lajiliittojen osuus, sillä niiden määrä on huomattavasti suurempi kuin muiden järjestöjen. Järjestöluokittelun muutosten takia eriteltyä pitkätaimiseuranta muista järjestöistä ei ole saatavilla. Sen sijaan lajiliittojen johtotehtävissä olevien henkilöiden sukupuolijakaumaa on seurattu 1990-luvulta lähtien.

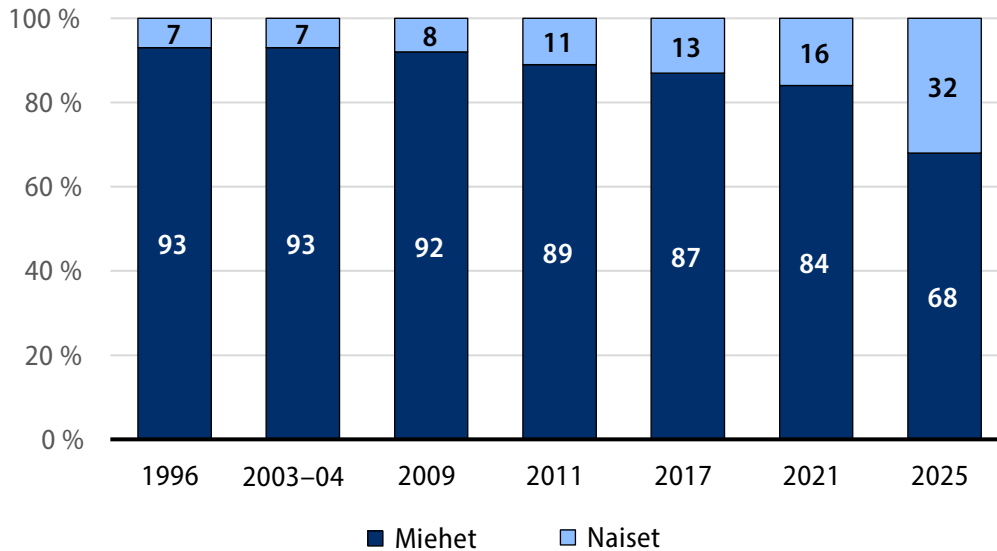
Naisten osuus lajiliittojen hallitusjäsenistä on kasvanut 12 prosentista 33 prosenttiin vuosina 1995–2024. Toisin kuin liikuntajärjestöissä kokonaisuudessaan lajiliitoissa naisten osuus hallitusjäsenistä on kasvanut melko johdonmukaisesti vuosien varrella. Viimeisten viidentoista vuoden aikana naisten osuus on kasvanut 12 prosenttiyksikköä. (Kuvio 12.)

Kuvio 12. Miesten ja naisten osuus lajiliittojen hallitusten jäsenistä vuosina 1995–2024 (%).

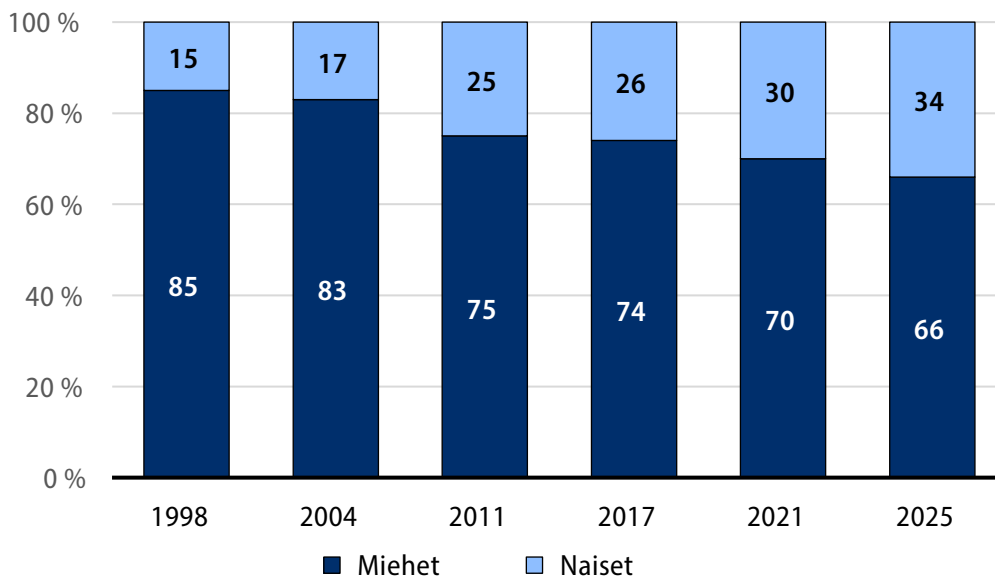
Lajiliittojen puheenjohtajissa on naisia suhteessa enemmän kuin liikuntajärjestöissä yleensä. Kolmenkymmenen vuoden tarkasteluajanjaksolla naisten osuus puheenjohtajista on kasvanut seitsemästä prosentista 32 prosenttiin. Suurin muutos on tapahtunut viimeisimpinä vuosina. Vuosien 2021 ja 2025 välillä naisten osuus liittojen puheenjohtajista kaksinkertaistui prosenttiyksiköissä mitattuna. (Kuvio 13.) On vielä aikaista arvioida, onko näin suuri muutos pysyvää vai poikkeama pidemmän aikavälin tarkastelussa. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään yhdestä tilastointikerrasta, sillä naisten osuus liittojen puheenjohtajista oli aiempaa suurempi myös kahtena edellisenä vuonna (22 % ja 27 %, Liikunnan järjestötietokanta 2025).

Kuvio 13. Miesten ja naisten osuus lajiliittojen hallitusten puheenjohtajista vuosina 1996–2025 (%).

Myös lajiliittojen operatiivisten johtajien sukupuolijakauma noudattelee samantyyppistä pidemmän aikavälin trendiä kuin liittojen hallitusjäsenien ja puheenjohtajien sukupuolijakaumat. 1990-luvun lopusta naisten osuus on kasvanut 15 prosentista 34 prosenttiin. Edellisen tasa-arvoraportin julkaisemisen jälkeen kasvua on tapahtunut neljä prosenttiyksikköä. (Kuvio 14.)

Kuvio 14. Miesten ja naisten osuus lajiliittojen operatiivisista johtajista vuosina 1998–2025 (%).

Liikuntajärjestöjen hallitusjäsenten, hallitusten puheenjohtajien ja operatiivisten johtajien sukupuolijakaumia on seurattu myös kansainvälisesti esimerkiksi Euroopan unionin ja Euroopan neuvoston rahoittamissa All in -projekteissa. Vuonna 2024 toteutetussa tiedonkeruussa kerättiin tiedot 21 maan kansallisten olympiakomiteoiden, paralympiakomiteoiden ja olympia- ja/tai paralympialajien liittojen hallitusten puheenjohtajien, varapuheenjohtajien, hallitusjäsenten ja operatiivisten johtajien sukupuolijakaumista.

Tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia tässä raportissa esitettyjen tietojen kanssa. Esimerkiksi Suomesta tiedonkeruuseen osallistui 25 järjestöä, mikä on huomattavasti pienempi määrä kuin tässä raportissa. All in -projektin aineistossa naisten osuus olympia- ja/tai paralympialajien liittojen puheenjohtajista (45 %) ja hallitusjäsenistä (49 %) oli suurin Ruotsissa. Naisten osuus operatiivisista johtajista oli suurin Kosovossa (55 %). Suomessa naisten osuus liittojen hallitusten puheenjohtajista (26 %) oli neljänneksi, hallitusjäsenistä (38 %) viidenneksi ja operatiivisista johtajista (39 %) toiseksi suurin. Kaikki tiedonkeruuseen osallistuneet maat huomioiden naisten osuus liittojen hallitusten puheenjohtajista oli 12 prosenttia, hallitusjäsenistä 30 prosenttia ja operatiivisista johtajista 23 prosenttia. (All In Plus 2025.)

Suomi pärjää siis kansainvälisessä vertailussa hyvin. Kansallisestikin ajateltuna liikuntajärjestöissä monilta osin lähestytään tai on jo saavutettu tavoitteena pidetty naisten 40 prosentin osuus järjestöjen päätöksenteossa. Hallitusjäsenten osalta ainoastaan lajiliitoissa tätä ei ole saavutettu. Naisten osuus liittojen hallitusjäsenistä on kuitenkin kasvanut tasaisesti. Kauimpana tasaisesta sukupuolijakaumasta ollaan järjestöjen hallitusten puheenjohtajissa. Tässäkin kategoriassa naisten osuus on yleisesti ottaen kasvanut etenkin viimeisinä vuosina.

Kansainvälisesti tavoitteet sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi liikunnan ja urheilun päätöksenteossa ovat kuitenkin tiukentuneet. Euroopan komission sukupuolten tasa-arvoa liikunnassa ja urheilussa käsittelevä korkean tason työryhmä esitti vuonna 2022 julkaistussa raportissaan suosituksia myös johtamiseen liittyen. Yksi suosituksista koski sukupuolten yhtäläistä edustusta. Suosituksen mukaan kaikkien tasojen päätöksentekokelemissä tulisi soveltaa 50 prosentin naiskiintiötä. (Euroopan komissio 2022a.) Vaikka yhtäläisen edustuksen periaatteen tausta-ajatuksena on lisätä naisten määrää liikunnan ja urheilun johtotehtävissä, voidaan sitä pitää ainakin osittain ongelmallisena esimerkiksi sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta.

6.3 Urheilu- ja liikuntaseurat

Suomalaisten urheilu- ja liikuntaseurojen päätöksenteon sukupuolijakaumia on tarkasteltu osana kymmenen vuoden välein toteutettua seuratutkimusta. Edellisen kerran tutkimus toteutettiin vuonna 2016. Tuolloin havaittiin, että kyselyyn vastanneiden 835 seuran johtokuntien jäsenistä 40 prosenttia oli naisia. Osuus oli hieman suurempi kuin vuonna 2006, jolloin seurojen johtokuntien jäsenistä naisia oli noin kolmannes. Toisaalta taas vuonna 1996 naisten osuus oli 38 prosenttia eli melko lähellä vuoden 2016 tasoa. (Koski & Mäenpää 2018, 57–58.)

Naisten osuudessa seurojen puheenjohtajista on sen sijaan havaittavissa johdonmukaisempaa kehitystä. Vuoden 1986 aineistossa naisia oli seuran puheenjohtajista 13 prosenttia. Vuonna 1996 osuus oli noussut 17 prosenttiin ja kymmenen vuotta myöhemmin 20 prosenttiin. Uusimman eli vuoden 2016 tiedonkeruun perusteella 26 prosenttia seurojen puheenjohtajista oli naisia. Merkillepantavaa oli, että naisten osuus oli suurempi etenkin nuorempien puheenjohtajien keskuudessa. (Koski & Mäenpää 2018, 60.)

Vuoden 2016 jälkeen ei ole toteutettu vastaavanlaista tiedonkeruuta seurojen johtokuntien tai puheenjohtajien sukupuolijakaumasta. Liikuntajärjestöihin verrattuna seurantaa vaikeuttavat etenkin seurojen suuri määrä sekä systemaattisen ja yhtenäisen tiedonkeruun toteuttamiseen liittyvät käytännön ongelmat.

6.4 Yhteenveto

- Opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualueella ja aluehallintovirastojen liikuntatoimissa työskentelevien henkilöiden sekä valtion liikuntaneuvoston jäsenten sukupuolijakauma on melko tasainen.
- Viimeisten 15 vuoden aikana naisten osuus on kasvanut niin liikuntajärjestöjen hallitusjäsenistä, hallitusten puheenjohtajista kuin operatiivisista johtajista.
- Naisten osuus etenkin liikuntajärjestöjen hallitusten puheenjohtajista on kasvanut viimeisten vuosien aikana. Kasvua on tapahtunut varsinkin lajiliitoissa.

- Liikuntajärjestöjen hallitusjäsenet, hallitusten puheenjohtajat ja operatiiviset johtajat ovat kuitenkin yhä valtaosin miehiä. Sukupuolijakaumat vaihtelevat järjestöryhmittäin.
- Vähiten naisia on lajiliittojen hallituksissa. Naisten osuus lajiliittojen hallituksissa on kuitenkin kasvanut jatkuvasti.

7 Tasa-arvon kehittäminen liikunnassa ja urheilussa

Liikunta-alan toimijat voivat edistää sukupuolten tasa-arvoa myös yksittäisten hankkeiden avulla. Hankkeet voivat olla yksinomaan tasa-arvoon kohdistuvia, jolloin yksittäinen organisaatio tai muu toimija tekee kohdennettuja ja tavoitteellisia tasa-arvon edistämistoimenpiteitä, tai kehittäminen voi pohjata valtionavustus- ehtoihin sisältyvien läpileikkaavien kriteerien täyttämiseen. Liikunta-alan toimijat voivat siten joko itse aloitteellisesti suunnitella ja toteuttaa sukupuolten tasa-arvoon liittyviä kehittämistoimenpiteitä tai edistäminen on velvoittavaa avustusta haettaessa.

Tässä luvussa tehdään katsaus seuraaviin opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin avustuksiin ja hankkeisiin tasa-arvon edistämisen näkökulmasta: valtakunnalliset liikunnan kehittämishankkeet, seuratoiminnan kehittämistuki ja liikunnan paikalliset kehittämishankkeet.

OKM:n rahoittamat kehittämishankkeet tasa-arvon näkökulmasta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jakanut valtakunnallisille ja alueellisille liikuntajärjestöille vuosien 2019–2025 välisenä aikana erityisavustusta sukupuolten tasa-arvon kehittämiseen 19 hankkeeseen yhteensä 1,3 miljoonaa euroa. Avustusta on voitu myöntää samalle järjestölle useita kertoja esimerkiksi kaksi- tai kolmivuotisiin hankkeisiin. Sisällöllisinä teemoina ovat olleet esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten naisten liikunnan edistäminen, yksittäisten lajien tasa-arvotyö, verkostotoiminnan kehittäminen, uimataidon edistäminen ja seminaarijärjestelyt. Lisäksi ministeriö on jakanut avustusta myös tiedolla johtamisen hankkeisiin ja tutkimushankkeisiin, jotka liittyvät sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liikunnassa ja urheilussa. (OKM 2025c.)

Liikunnan kansalaistoiminnan laajemmassa viitekehyksessä opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät avustukset kohdistuvat pääosin valtakunnallisille ja alueellisille liikuntajärjestöille. Poikkeuksena voidaan pitää vuodesta 1999 asti paikallisille urheiluseuroille myönnettyä seuratoiminnan kehittämistukea. Ennen vuotta 2013 tuen jakamisesta vastasivat liikuntajärjestöt ja vuodesta 2013 eteenpäin opetus- ja kulttuuriministeriö on vastannut tukeen liittyvästä haku- ja jakoprosessista. Yhdenvertaisten, tasa-arvoisten ja saavutettavien harrastusmahdollisuuksien edistäminen

on ollut yksi yleisimmistä seuraturkihankkeissa edistettävistä tavoitteista. (Lehtonen ym. 2024.) Esimerkiksi vuonna 2020 myönteisen tukipäätöksen saaneista hankkeista (n=358) 91 prosentissa se oli valittu hankkeessa edistettäväksi tavoitteeksi. Hankehakemusten tarkempi analyysi kuitenkin osoitti, että useissa hakemuksissa tavoitetta kuvailtiin varsin yleisellä tasolla tai epämääräisesti, eikä tavoitetta edistäviä toimenpiteitä aina tuotu esille. (Oja ym. 2020.)

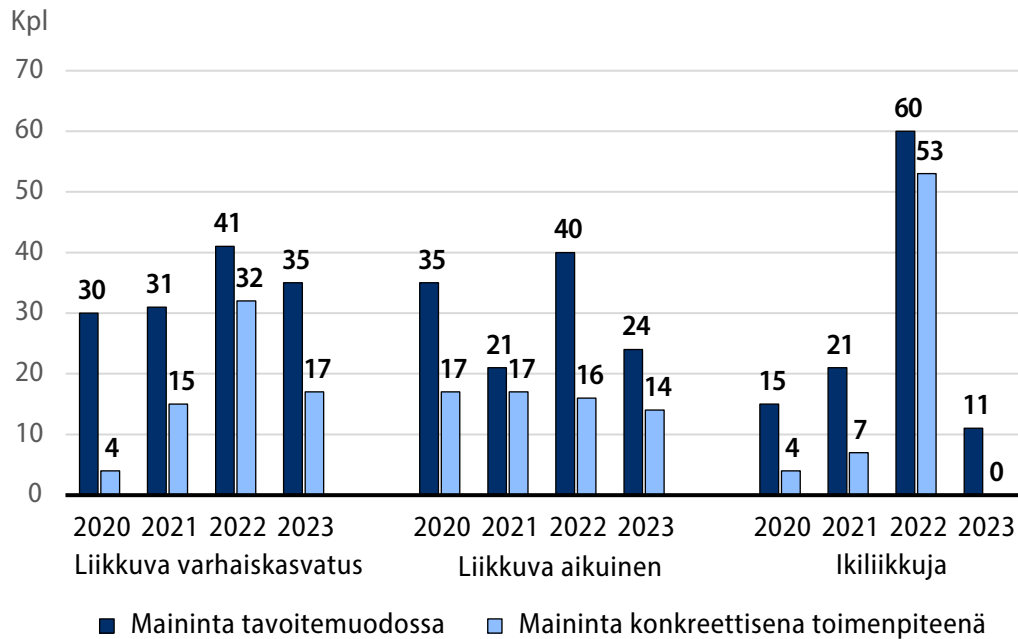
Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä liikunnallisen elämäntavan paikallisella kehittämisyhteistyöllä pyritään lisäämään väestön liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta koko elämänkulussa. Avustuksella toteutetaan Liikkuvat-kokonaisuutta paikallisesti. (Jamk 2025; OKM 2025d.) Tähän katsaukseen tasa-arvonäkökulmaa on tarkasteltu erityisesti Liikkuva varhaiskasvatus-, Liikkuva aikuinen- ja Ikiliikkuja-hankkeissa vuosina 2020–2025. Tarkastelun kohteina ovat olleet hankkeissa tavoitellut sukupuolittaiset osallistujamäärät sekä tasa-arvoa koskevat kirjaukset.

Kun tarkasteltiin kokonaisuudessaan kaikkia hankkeiden osallistujia, jakaantuvat osallistujien osuudet lähes tasaisesti sukupuolten välillä vuosina 2020–2025. Naisten osuus (noin 53 %, \pm 1 %) on pysynyt hankkeissa hieman suurempana kuin miesten osuus (noin 47 %). Alkuvuosina naisten osuus korostui erityisesti Liikkuva aikuinen- ja Ikiliikkuja-hankkeissa, mutta myöhemmin sukupuolijakauma on tasoittunut.

Hankkeiden tasa-arvoa koskevia kirjauksia on tarkasteltu niin hankehakemuksista kuin hankkeiden päätyttyä laadituista loppuselvityksistä. Yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta on tehty vuonna 2021 erillinen raportti Yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo Liikkuvat-hankkeissa (Tarkiainen ym. 2021).

Tasa-arvoa koskevat maininnat hankehakemuksissa vuosina 2020–2023 on jaoteltu tavoitemuotoisiksi ja konkreettisiksi toimenpiteiksi (Kuvio 15). Mainintojen määrä oli tavoitetasolla selvästi suurempi kuin konkreettisissa toimenpiteissä, joissa niiden osuus laski noin puoleen. Tasa-arvo tuotiin vuonna 2022 esiin tavoitetasolla selvästi useammin kuin muina tarkasteluvuosina. Tämä näkyi myös konkreettisten toimenpiteiden lisääntymisenä Liikkuvan varhaiskasvatuksen ja Ikiliikkujan osalta, mutta vastaavaa kehitystä ei havaittu Liikkuva aikuinen -toiminnan kohdalla. Mainintojen nousuun saattoi vaikuttaa hakuilmoituksen päivittäminen vuonna 2022, josta lähtien tasa-arvo on nostettu esiin yhtenä keskeisenä periaatteena ja toimintaa ohjaavana menestystekijänä.

Kuvio 15. Tasa-arvoa koskevat kirjaukset liikunnallisen elämäntavan paikallisissa kehittämishankkeissa jaoteltuna tavoitemuotoisiksi ja konkreettisiksi toimenpiteiksi.

Hankehakemuksissa 2024 ja 2025 tasa-arvoa koskevat kirjaukset ovat pysyneet kutakuinkin samana aiempiin vuosiin verrattuna. Tasa-arvoa käsiteltiin usein joko hankkeen tavoitteena tai siihen viitattiin yleisluontoisesti, kuten seuraavasti:

”Aiemman hankkeen tapaan tavoitteena on, että kaikilla lapsilla on yhdenvertainen sekä tasa-arvoinen mahdollisuus kasvaa täyteen potentiaaliinsa liikkujina. Erityisesti kiinnitetään huomiota, että arkeen integroitava fyysinen aktiivisuus tukee kaikkien lasten liikkumista.” – Toholampi (2024)

Konkreettiset toimenpiteet jäivät hankkeissa vähäisiksi. Vuoden 2025 Liikkuva varhaiskasvatus -hankkeissa alkoi näkyä vähän liikkuvien tyttöjen liikkumisen edistäminen, vaikkakin toimenpiteet konkretian tasolla olivat vähäisiä, esimerkiksi:

”Kiinnitetään erityistä huomiota tyttöjen liikunnan lisäämiseen, koska tutkimusten mukaan heidän fyysinen aktiivisuutensa on poikia alhaisempaa.” – Siuntio (2025)

Hankkeiden loppuselvityksissä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistuminen tuotiin esiin vaikutuksena. Liikkuva varhaiskasvatus -hankkeet kuvasivat, että muun muassa luontoliikunta, uimaopetus ja liikkumistaitoja tukevat välineet lisäsivät lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Vastauksista jäi usein puuttumaan konkretia eli esimerkiksi kuvaukset siitä, millä tapaa toimenpiteet olivat edistäneet tasa-arvoa. Osaltaan varhaiskasvatus nähtiin ympäristönä, jossa arjen käytännöt tukevat kaikkien varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen osallistuvien lasten liikkumista riippumatta sukupuolesta tai liikkujatyypistä.

Liikkuva aikuinen -hankkeet raportoivat, että yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo toteutui muun muassa maksuttomien liikuntaryhmien, liikunta-neuvonnan, luontoliikunnan ja välinelainaamon avulla. Toimenpidekuvauksissa tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden käsitteet saattoivat sekoittua keskenään. Tasa-arvon edistämiseen kohdistuva konkreettinen esimerkki oli, että ryhmäliikunnassa tarjottiin erityisesti miehille sopivia lajeja, sillä naiset olivat olleet aktiivisempia osallistumaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että hankkeiden tavoiteltu osallistujajoukko on jakaantunut vuosien saatossa tasaisesti naisten ja miesten välillä. Tasa-arvoa koskevat kirjaukset olivat pääosin tavoitemuotoisia tai yleistajuisia. Konkreettisia toimenpiteitä tasa-arvon edistämiseksi esitettiin vähän. Pelkästään strategisella tasolla esitetyt tasa-arvoon liittyvät tavoitteet saattavatkin jäädä irrallisiksi eivätkä välttämättä heijastu hankkeen konkreettiseen toimintaan. Osaltaan hankkeissa saatettiin olettaa, että tasa-arvo toteutuu automaattisesti koko toiminnassa, erityisesti varhaiskasvatuksessa, jossa ympäristö ja toiminta nähtiin usein itsestään tasa-arvoa edistävinä. Kokonaisuudessaan tarkastelu osoittaa, että tasa-arvon käsitettä tulisi täsmentää ja sen myötä määritellä konkreettisempia toimenpiteitä tasa-arvon edistämiseksi.

8 Johtopäätökset

Tässä raportissa käsitellyt keskeiset sisällöt perustuvat suomalaisen liikuntapolitiikan tavoitteisiin ja ohjauskeinoihin. Liikuntalain (390/2015) mukaisesti liikuntapolitiikan tavoitteet voidaan tiivistää koko väestön hyvinvointia ja terveyttä tukevan liikunnan, liikunnan kansalaistoiminnan ja huippu-urheilun edistämiseen sekä eri muodoissaan vastuullisuuden lisäämiseen. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen taustalla ovat kansallisen tason normien ja säädösten lisäksi kansainväliset linjaukset ja suositukset.

Tutkimusten mukaan osa fyysiseen aktiivisuuteen liittyvistä trendeistä näyttää sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta melko vakiintuneilta. Pojat liikkuvat tyttöjä enemmän kaikissa ikäryhmissä ja aktiivisuuden määrä laskee kummallakin sukupuolella iän karttuessa. Tyttöjen poikia vähäisempi liikunta-aktiivisuus näkyy jo alle kouluikäisissä. Aikuisväestön liikuntakäyttämisen ja siinä tapahtuneen muutoksen kuvaamista vaikeuttavat aihepiirin ristiriitaiset tutkimustulokset sukupuolten välisistä eroista. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että liikunta-aktiivisuus ei ole todennäköisesti aikuisväestön keskuudessa vähentynyt.

Urheilu- ja liikuntaseurat ovat edelleen merkittäviä liikuttajia etenkin lasten ja nuorten parissa. Noin yhdeksän kymmenestä ainakin kokeilee seurassa harrastamista jossain vaiheessa lapsuuttaan tai nuoruuttaan. Tutkimuksissa on tehty hieman toisistaan poikkeavia havaintoja sukupuolten välisistä eroista seuraharrastamisen yleisyydessä. Ristiriitaisista havainnoista huolimatta voidaan tehdä tulkinta, että pojat harrastavat tyttöjä hieman yleisemmin seurassa etenkin vanhemmissa ikäluokissa. Aikuisien kohdalla on nähtävissä johdonmukaisempia eroja seuraharrastamisessa siten, että miehet harrastavat naisia yleisemmin seurassa. Naiset puolestaan käyttävät miehiä yleisemmin yksityisiä liikuntapalveluita. Erot sukupuolten välillä yksityisissä yrityksissä ja seuroissa tapahtuvan harrastamisen välillä ovat kuitenkin kaventuneet.

Tähän raporttiin koottu tietopohja kilpa- ja huippu-urheilusta koostui urheilija-apurahoista, urheilumenestyksestä, valmentajiin liittyvästä tiedosta ja epäasialliseen käytökseen liittyneistä selvityksistä ja tutkimuksista. Apurahat ovat kohdistuneet vuodesta 2018 eteenpäin tasapuolisesti miehille ja naisille. Tänä vuonna voimaan astuva apurahauudistus voi vaikuttaa tulevaisuudessa apurahajoen jakautumiseen

sukupuolten välillä. Suurin vaikutin on todennäköisesti se, miten joukkuepallolajeilta suunnataan tukea. Naisten urheilumenestys on ollut covid-19-pandemian jälkeen hieman miehiä huonompaa, kun mittarina on olympialajien mitalien määrä arvokisoissa. Kehitys oli pitkään päivänvastainen.

Valmentajista noin kolmasosa on naisia, kun mittarina ovat valmentajayhdistyksiin kuuluvien osuudet. Valmentajatilastoinnin hajanainen toteutus asettaa edelleen rajoituksia sukupuolten tasa-arvon seurannan laadukkaalle toteutukselle. Ylipääntään sukupuolten tasa-arvoon liittyvän tiedon kerääminen huippu-urheilun kontekstissa vaatisi tarkemman määrittelyn siitä, mitä ja miksi kerätään ja miten koottu tieto kuvaa sukupuolten tasa-arvon kehittymistä.

Naisten määrän lisääminen liikunnan ja urheilun johtotehtäviin on ollut keskeisiä tavoitteita liikunnan ja urheilun tasa-arvon edistämiseksi. Edellisessä, vuonna 2022 julkaistussa tasa-arvoraportissa tehtiin silloisen aineiston perusteella tulkinta, ettei naisten osuus liikuntajärjestöjen luottamustoimissa ollut juurikaan kasvanut 2000-luvulla. Nyt käytettävissä olevan uuden aineiston valossa voidaan tehdä hieman toisenlainen tulkinta. Esimerkiksi liikuntajärjestöjen hallitusjäsenissä naisten osuus on kasvanut joka vuosi edellisen raportin julkaisemisen jälkeen ja on nyt 38 prosenttia. Järjestöjen puheenjohtajissa kasvu on ollut vieläkin vauhdikkaampaa: vuonna 2021 liikuntajärjestöjen puheenjohtajista 14 prosenttia oli naisia, kun vuonna 2025 osuus on 27 prosenttia. On kuitenkin liian aikaista tehdä pidemmälle meneviä tulkintoja muutoksen pysyvyydestä. Aika näyttää, jatkuuko naisten osuuden kasvu liikuntajärjestöjen päätöksenteossa vai ovatko viimeiset vuoden poikkeuksia pidemmän aikavälin seurannassa.

Pelkästään naisten ja miesten osuuksien tarkastelu liikunnan ja urheilun johtotehtävissä ei kuitenkaan anna riittävää kuvaa johtamisen tasa-arvosta. Tutkimuksissa on esimerkiksi havaittu, että suomalaisten liikuntajärjestöjen hallituksissa olevat henkilöt ajattelevat hallitustyöskentelystä hyvin samalla tavalla sukupuolesta riippumatta. On tulkittu, että tämä ainakin osin johtuu tietynlaiseen urheilujohtajan muottiin sopivien henkilöiden valikoitumisesta liikuntajärjestöjen johtotehtäviin. Usein tällainen muotti korostaa maskuliiniseksi miellettyjä piirteitä ja ominaisuuksia. Tällöin liikunta- ja urheilujohtamisen tasa-arvon edistämisen yksi tavoite eli päätöksenteon rikastuttaminen erilaisilla näkemyksillä jää saavuttamatta, vaikka naisten määrä johtotehtävissä sinänsä lisääntyisikin. Jatkossa liikunnan ja urheilun päätöksenteon tasa-arvon edistämiseksi tulisi keskittyä erilaisten, usein tiedostamattomien rakenteellisten ja kulttuuristen tekijöiden ja ajattelutapojen purkamiseen sen sijaan, että naisia pyritäisiin ”korjaamaan” toimimaan perinteisen urheilujohtajan muotin mukaisesti. (Mikkonen 2023.)

Raportissa on kuvattu liikunnan ja urheilun tasa-arvossa tapahtuneita muutoksia käytettävissä olleen aineiston puitteissa. Lisäksi on tehty joitakin uusia erillistarkasteluita, joita ei ole aiemmin tämän raportin puitteissa tehty, kuten liikuntaa edistävien järjestöjen tasa-arvosuunnitelmien ja paikallisten liikunnan edistämishankkeiden analyysit. Näin toimimalla on pyritty tuomaan liikunnan ja urheilun tasa-arvosta esille uudenlaisia piirteitä ja näkökulmia. Sukupuolten tasa-arvon tilan ja muutoksen ohella raportti kuvaa aihepiirin tämänhetkistä tiedollista perustaa Suomessa. Tällä voidaan ajatella olevan ainakin kahdenlaista merkitystä.

Ensinnäkin se paljastaa olemassa olevia tietoaukkoja, joita tutkimuksen ja tiedonkeruiden olisi paremman kokonaiskuvan saamiseksi syytä täyttää. Toiseksi tällaisen raportin kautta muodostuu käsitys tiedon luonteesta todellisuuden tai ainakin siinä käytävän keskustelun rakentajana ja ohjaajana. Tämän tyyppisten tutkimuskatsausten sisältöjä vinouttaa se, että joitakin aihepiirin ilmiöitä on seurattu systemaattisesti ja joitakin ei. Esimerkiksi liikuntajärjestöjen päätöksenteon sukupuolijakaumia on seurattu enemmän tai vähemmän systemaattisesti 1990-luvulta lähtien, kun taas valmentajien kokonaismäärästä ja sukupuolijakaumasta ei ole edelleenkään kattavaa tietoa. Siksi tulkintojen tekeminen sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta valmennuksessa on hankalampaa. On myös kyseenalaistettava olemassa olevasta tiedosta se, kuvaako esimerkiksi urheilija-apurahojen jakautuminen sukupuolten tasa-arvoa tai pitäisikö apurahojen jakamisessa ylipäätään mieltä tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä.

Kun raportti kootaan edellä mainitusti saatavilla olevan tiedon mukaan, myös liikunnan ja urheilun tasa-arvoon liittyvät ongelmat ja keskusteluissa olevat ilmiöt pysyvät samoina. Siten miehet ja naiset -johtajina keskustelu pysyy yllä, mutta joitakin asioita ei edes tuoda tiedon puutteen vuoksi julkiseen keskusteluun, kun niihin liittyvä seurantatieto on vähintäänkin huteraa. Tasa-arvokeskustelua on vaikeaa käydä asioista, joita ei ole tutkimuksellisesti johdonmukaisesti seurattu. Tästä näkökulmasta katsoen tieto ohjaa tasa-arvokeskustelun painopisteitä, yleisiä havaintoja ja kehittämiskohteita merkittävällä tavalla.

Raportissa tehdyt erityistarkastelut liikuntajärjestöjen tasa-arvon edistämissuunnitelmiin ja kuntien liikunnan edistämistä koskeviin asiakirjoihin vahvistivat aiemmin tehtyjä havaintoja liikunnan ja urheilun tasa-arvosuunnittelun käyttämättömästä potentiaalista (ks. Isosomppi & Ryba 2025). Tarkasteluiden perusteella tasa-arvon edistämistoimia kuvattiin asiakirjoissa paikoin varsin yleisluonteisesti ilman konkreettisia tavoitteidenasetteluita tai seurantatoimenpiteitä. Varsinkin kuntien hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa sekä liikkumisohjelmissa tasa-arvoon liittyviä mainintoja voidaan luonnehtia julistuksenomaisiksi.

Osassa liikuntajärjestöjen suunnitelmissa tasa-arvon edistäminen oli kuvattu johdonmukaisesti nykytilan kuvauksesta suunniteltujen toimenpiteiden kautta seurantaan saakka. Kokonaisuudessaan tällainen systemaattinen ote oli kuitenkin jokseenkin harvinaista. Tasa-arvon kuten muidenkin vastuullisuusasioiden edistämisen perusongelmia on strategisten linjausten toteutuminen – tai pikemminkin toteutumattomuus – ruohonjuuritasolla eli varsinaisessa liikunta- ja urheilutoiminnassa sekä järjestöjen päivittäisessä arjessa. Selkeiden tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisen ja seurannan puute ei edesauta ongelman ratkaisemista. Kyse on myös siitä, seurataanko konkreettisten toimenpiteiden toteutumista vai strategisten dokumenttien kirjallista sisältöä.

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on ollut suomalaisen liikuntapolitiikan keskeisiä tavoitteita 1990-luvun alusta lähtien. Kansallisesti tehtävään liikunnan ja urheilun tasa-arvon edistämiseen tulee syötteitä myös Suomen ulkopuolelta, etenkin Euroopan unionilta ja Euroopan neuvostolta. Lisäksi esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030:n tavoitteet ja kirjaukset vaikuttavat kansallisen tason vastuullisuuteen liittyviin linjauksiin. Lajikohtaisesti keskeisiä ovat esimerkiksi kansainvälisten lajiliittojen eri sukupuolten osallistumista koskevat linjaukset, joiden pohjalta osa suomalaisista lajiliitoista on tehnyt omat linjauksensa asiasta.

Liikunnan ja urheilun tasa-arvo ei ole, monen muun liikuntaan ja urheiluun liittyvän ilmiön tavoin, enää pelkästään liikuntapolitiikan hallittavissa oleva asia. Osittain samanlaiseen lopputulokseen päädyttiin jo edellisessä katsauksessa (Lehtonen ym. 2022). Tuolloin huomio kiinnittyi tämän raportin tavoin sukupuolten moninaisuuden mutta myös tasa-arvon selkeään käsitteellistämiseen osana hallinnon ja politiikan toimintaprosesseja. Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö oli vasta alkamassa.

Tällä hetkellä keskustelu transurheilijoiden asemasta on jonkin verran konkretisoitunut viime vuosina eri urheilulajien omien linjausten vuoksi ja myös osana eri maiden kansallista poliittista päätöksentekoa. Erityisesti jälkimmäiset päätökset liittyvät liikunnan ja urheilun sukupuolikeskustelun osaksi kunkin maan vallitsevaa poliittis-ideologista käsitystä sukupuolten määrästä tai transsukupuolisten osallistumisoikeudesta urheiluun. Kokonaisuus on kuitenkin hajanainen ja moniulotteinen jo urheilun omien lajivaatimusten mutta myös erilaisten poliittisten näkemysten vuoksi.

Kansainvälisen yleisen politiikan lisäksi myös kansainvälinen liikuntapolitiikka asettaa raamit kansalliselle toiminnalle liikunnan toimialalla. Tästä näkökulmasta katsoen esimerkiksi kansainväliset tavoitteet sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi liikunnan ja urheilun päätöksenteossa ovat tiukentuneet. Euroopan komission

sukupuolten tasa-arvoa liikunnassa ja urheilussa käsittelevä korkean tason työryhmä esitti vuonna 2022 julkaistussa raportissaan suosituksen sukupuolten yhtäläisestä edustuksesta. Suosituksen mukaan liikunnan ja urheilun kaikkien tasojen päätöksentekokelemissä tulisi soveltaa 50 prosentin naiskiintiötä. (Euroopan komissio 2022a.) Linjausta voidaan pitää ainakin osittain ongelmallisena sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta, jos olettamana on miesten ja naisten samansuuruinen osuus johtotehtävissä. Samalla Suomessa aiemman suosituksen mukaisesti saavutettu tilanne, jossa lähes 40 prosenttia liikuntajärjestöjen hallitusjäsenistä on naisia, näyttäytyy uusien eurooppalaisten kriteerien valossa enää kohtuulliselta tulokselta.

Kiristyvät liikuntapoliittiset tavoitteet muistuttavat liikunta-alan toimijoita siitä, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen vaatii jatkuvaa työtä. Tavoitteet ohjaavat ajattelua ja toimintaa, jolloin oleellista on jatkossakin seurata toimialan kehittymistä tasa-arvon näkökulmasta. Edellisessä raportissa esille nostettu pohdinta kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä liikunnan edistämiseksi on edelleen tarpeellista. Julkinen keskustelu on osoittanut, että hyvinvointialueuudistus on kohdannut monia taloudellisia vaikeuksia. Samoin kuntien liikuntapalveluiden tuottaminen vaatii ainakin osittain uudenlaisia toimintatapoja ja sen hyväksymistä, että käyttäjille kuntien tavat ja mahdollisuudet tuottaa palveluita ovat jo nyt varsin vaihtelevia (Turpeinen & Lappalainen 2025). Jatkossa olisikin syytä pohtia myös sitä, miten kuntia voidaan tukea sekä liikunnan että tasa-arvon edistämistyössä kuntakohtaiset erot ja tarpeet huomioiden.

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen osana alati laajenevaa liikunnan ja urheilun vastuullisuuskeskustelua vaatii myös oman huomionsa. Näköpiirissä ei ole kehityssuuntaa, jossa toimialan eettiset pohdinnat, sääntely, resursointi tai politiikkatoimet vähenisivät. Se, miten sukupuolten tasa-arvon edistäminen nivotaan edellä mainittuun kokonaisuuteen, on riippuvainen myös tulevaisuudessa valituista hallinnon ja politiikan käytänteistä, yhteisestä tavoitteen asettelusta eri sidosryhmien välillä ja alan toimijoiden kyvykkyydestä reagoida aihepiiristä koottuun tietoperustaan.

Liitteet

Liite 1. Tarkastellut järjestöt ja perustiedot niiden tasa-arvon edistämissuunnitelmista.

Järjestö	Suunnitelman nimi	Sivumäärä
Suomen Agilityliitto	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024–2025	9
AKK-Motorsport	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2023–2025	7
Suomen Cheerleadingliitto	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024–2028	19
Suomen Jääkiekkoliitto	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2022–26	13
Aikidoliitto, Judoliitto, Karateliitto, Miekkaile- ja 5-otteluliitto, Nyrkkeilyliitto, Painiliitto, Painonnostoliitto, Taekwondoliitto	Kamppailulajien ja Painonnostoliiton yhdenvertaisuussuunnitelma 2024–2025	6
Suomen Palloliitto	Yhdenvertaisuussuunnitelma	52
Suomen Purjehdus ja Veneily	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2025–2028	12
Suomen Ratsastajainliitto	Suomen Ratsastajainliiton yhdenvertaisuussuunnitelma 2023–2026	15
Suomen Salibandyliitto	Salibandyliiton yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ohjelma 2024–2026	27
Suomen Voimisteluliitto	Vastuullinen voimistelu – Voimisteluliiton vastuullisuusohjelma	18
Reserviläisurheiluliitto	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma	3
Suomen Kuurojen Urheiluliitto	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2024	9
Suomen Latu	Suomen Ladun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2025–2026	9
Suomen Valmentajat	Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma 2021–2025	29
Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu	Vastuullisuusohjelma	17
Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu	Vastuullisuusohjelma 2025–2028	22

Lähteet

- Aarresola, O., Itkonen, H., Salmikangas, A. & Mäkinen, J. 2019. Liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyö, osallistuminen ja jäsenyys. Teoksessa J. Mäkinen (toim.) Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. KIHUn julkaisusarja, nro 67, 28–47. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2019_jar_aikuisvest_sel71_85829.pdf
- Ajankäyttötutkimus, liikunta ja ulkoilu. 2021. Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttö [verkkajulkaisu]. ISSN=2954-1395. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 1.9.2025]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/akay>
- Ala-Vähälä, T., Prinkey, V. & Roitto, R. 2023. Liikkujakysely soveltavan liikunnan kohderyhmille. Teoksessa V. Prinkey & R. Roitto (toim.) Liikuttaako 2023? Toimintarajoitteisille henkilöille suunnatun Liikkujakyselyn ja Seura- ja yhdistyskyselyn raportti. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä 26. 12–48. https://www.lts.fi/media/lts_julkaisut/lts_selvityksia/liikuttaako-2023.pdf
- All In Plus. 2025. Gender equality in sport in Europe – results of the extensive data collection campaign 2023. Luettavissa: <https://public.tableau.com/app/profile/all.in.coe/viz/Promotinggreatergenderequalityinsport/All> 11.6.2025.
- Aluehallintovirasto. Ei pvm. Liikuntatoimi. Luettavissa: <https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/opetus-ja-kulttuuri/liikuntatoimi> 11.6.2025.
- Asunta, P., Hakamäki, M., Huhtiniemi, M., Huovinen, T. & Tammelin, T. 2025a. Liikuntakäyttäytyminen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1, 127–128. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Asunta, P., Huhtiniemi, M., Huovinen, T., Hakonen, H. & Tammelin, T. 2025b. Perheen sosioekonomisen aseman yhteys liikuntakäyttäytymiseen. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1, 129–136. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Blomqvist, M., Mononen, K. & Hämäläinen, K. 2019. Valmentajakysely 2019. KIHU julkaisu nro 71. Jyväskylä: Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus.

- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2019. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 49–55. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/VLN_LIITU-raportti_web-final-30.1.2019.pdf
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2023. Urheilu, seuraharrastaminen ja epäasiallinen kohtelu. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1, 83–92. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Lasten-ja-nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-2022-2.pdf>
- Borodulin, K. & Lahti, J. 2023. Fyysinen aktiivisuus ja istuminen. Terve Suomi-tutkimuksen tuloksia. Luettavissa: https://repo.thl.fi/sites/terveysuomi/ilmioraportit_2023/fyysinen_aktiivisuus_ja_istuminen.html 3.9.2025.
- Euroopan komissio. 2010. Special Eurobarometer 334. Sport and Physical Activity.
- Euroopan komissio. 2014. Special Eurobarometer 412. Sport and Physical Activity.
- Euroopan komissio. 2018. Special Eurobarometer 472. Sport and Physical Activity.
- Euroopan komissio. 2022a. Sukupuolten tasa-arvon parantaminen liikunnassa ja urheilussa. Suosituksia ja toimintasuunnitelma. Sukupuolten tasa-arvoa liikunnassa ja urheilussa käsittelevä korkean tason työryhmä (2022). Luettavissa: <https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/684ab3af-9f57-11ec-83e1-01aa75ed71a1> 2.10.2025
- Euroopan komissio. 2022b. Special Eurobarometer 525. Sport and Physical Activity.
- Euroopan unionin neuvosto. 2021. Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma Euroopan unionin urheilualan työsuunnitelmasta (1. tammikuuta 2021 – 30. kesäkuuta 2024) 2020/C 419/01. Luettavissa: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:42020Y1204\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:42020Y1204(01))
- Euroopan unionin neuvosto. 2023a. Naiset ja urheilu: neuvostolta päätelmät sukupuoleen perustuvan syrjinnän torjunnasta. Lehdistötiedote. Luettavissa: <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2023/11/24/women-in-sports-council-approves-conclusions-to-combat-gender-based-discrimination/>
- Euroopan unionin neuvosto. 2023b. Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät ”Naiset ja tasa-arvo urheilun alalla”. Luettavissa: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15479-2023-INIT/fi/pdf> 30.10.2025.
- Hakamäki, M. 2024. Suomalaiset nuoret eivät lopeta liikunnan harrastamista urheiluseurassa keskimäärin 11-vuotiaina vaan vasta myöhemmin. Jamk Arena Public. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:jamk-issn-2984-0791-71>

- Hakanen, T., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2019. Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Verkkojulkaisu (Nuorisotutkimusseura), nro 139 & Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2019:2. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-Verkkojulkaisu.pdf>
- Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024–2027. 2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2025:1. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165995/STM_2025_1_J.pdf
- Hentunen, J., Laakso, N. & Ikonen, J. 2018. Häirintä jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa. Selvitys pelaajien kokemasta seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry.
- Huhtiniemi, M., Asunta, P., Huovinen, T., Hakonen, H. & Tammelin, T. 2025. Asuinpaikan yhteydet liikuntakäyttämiseen. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2025:1, 137–144. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Huovinen, T., Asunta, P., Hakamäki, M., Huhtiniemi, M., Hakonen, H. & Tammelin, T. 2025. Ulkomaalaistaustaisten lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2025:1, 145–152. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Husu, P., Tokola, K., Vähä-Ypyä, H. & Vasankari, T. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2022:33. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-808-3>
- Hämylä, R., Puupponen, M., Villberg, J., Husu, P., Vasankari, T., Ray, C. & Kokko, S. 2025a. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (LIITU) -tutkimuksen aineistonkeruu ja menetelmät 2023–2024. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2025:1, 15–19. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Hämylä, R., Villberg, J., Ng, K. & Kokko, S. 2025b. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2025:1, 21–30. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Isosomppi, S. & Ryba, T. 2025. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun harjoituksen paikat urheiluorganisaatioissa. Liikunta & Tiede 62 (4), 18–20.

- Jamk. 2025. Liikunnan paikallisten kehittämishankkeiden seuranta. Likes. Haettu 22.10.2025 <https://www.jamk.fi/fi/projekti/liikunnan-paikallisten-kehittamishankkeiden-seuranta>
- Kaski, S., Heikkinen, A. & Lintunen, T. 2022. Urheilijoiden myönteisiä ja kielteisiä kokemuksia suomalaisessa kilpaurheilussa. Asiallinen ja vastuullinen sekä epäasiallinen ja vastuuton kohtelu urheilussa. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry.
- Kauppinen, T. & Hätönen, H. 2014. Hyvinvointikertomus kunnan asukkaiden hyvinvoinnin kuvaajana. Premissi, terveys- ja sosiaalialan johtamisen erikoisjulkaisu 9 (5), 29–34.
- Kokko, S. & Hämylä, R. 2025a. Tiivistelmä. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2025:1, 6–7. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Kokko, S. & Hämylä, R. 2025b. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2025:1. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Kokko, S. & Martin, L. 2023. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2023:1. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Lasten-ja-nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-2022-2.pdf>
- Kokko, S., Martin, L., Hämylä, R., Ng, K., Villberg, J. & Suomi, K. 2021. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntamuodot, -tilaisuudet ja -paikat, sekä liikkumisen seurantalaitteet ja -sovellukset. Teoksessa S. Kokko, R. Hämylä & L. Martin (toim.) Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2021:1, 16–21. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/05/Nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-LIITU-tutkimuksen-tuloksia-2020.pdf>
- Kokkonen, M. 2019. Liikunta ja urheilu – sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä – Mitä siitä tiedetään tutkimuksen valossa? Liikunta & Tiede 56 (1), 53–57.
- Koski, P. & Mäenpää, P. 2018. Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2018:25. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-575-4>
- Kuntaliitto. 2022. Sähköinen hyvinvointikertomus. Haettu 22.10.2025 osoitteesta <https://www.hyvinvointikertomus.fi/>
- Lahti, A., Kyllönen, M., Pusa, S., Tolvanen, A. & Laakso, N. 2020. Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. <https://suek.fi/wp-content/uploads/2020/09/Ha%CC%88irinta%CC%88-suomalaisessa-kilpaurheilussa.pdf>

- Laine, A., Salasuo, M. & Matilainen, P. 2016. Arvot, syrjintä ja kiusaaminen. Teoksessa S. Kokko & A. Mehtälä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:4, 57–61. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/LIITU_2016.pdf
- Laine, A., Salasuo, M. & Matilainen, P. 2021. Nuorten liikunnassa ja urheilussa kokema syrjintä ja kiusaaminen sekä arvot ja arvostukset. Teoksessa S. Kokko, R. Hämylä & L. Martin (toim.) Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1, 120–127. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/05/Nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-LIITU-tutkimuksen-tuloksia-2020.pdf>
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021.
- Laki sukupuolen vahvistamisesta 295/2023.
- Lehtonen, K. & Hakonen, H. 2013. Basic information on civic activity in Finnish sports: Participation and volunteer work in sports clubs. Jyväskylä: Likes.
- Lehtonen, K., Oja, S. & Hakamäki, M. 2022. Liikunnan ja urheilun tasa-arvo Suomessa 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-798-7>
- Lehtonen, K., Oja, S., Merilehto, J. & Hakamäki, M. 2024. Neljännesvuosisata seuratoiminnan kehittämistukea. Yhteenveto vuosilta 1999–2024. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:34. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-062-0>
- Liikunnan järjestötietokanta. 2025. Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.6.2025. <https://www.jamk.fi/fi/projekti/liikunnan-jarjestotietokanta>
- Liikuntalaki 390/2015.
- Lounassalo, I., Kukko, T., Suominen, T., Palomäki, S., Kaseva, K., Rovio, S., Pahkala, K., Hirvensalo, M., Yang, X., Lehtimäki, T., Raitakari, O., Tammelin, T. & Salin, K. 2025. Sociodemographic determinants of youth sports club participation across two generations: the Young Finns Study. *Journal of Public Health*. <https://doi.org/10.1007/s10389-025-02500-6>
- Lämsä, J. 2020. Selvitys valtion valmennus- ja harjoitteluapurahoista urheilijoille 1995–2020. Kihun julkaisuja nro 76.
- Lämsä, J., Lehtonen, K., Hakonen, H. & Pesonen, P. 2017. Kilpailuluvasta toimijarekisteriksi. Lajiliittojen lisenssiselvitys. Likes-tutkimuskeskus & Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, yhteisjulkaisu.
- Martin, L., Kokko, S., Villberg, J., Suomi, K. & Ng, K. 2023. Itsearvioitu liikuntaaktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1, 16–29. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Lasten-ja-nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-2022-2.pdf>

- Martin, L., Suomi, K. & Kokko, S. 2019. Liikuntatilaisuudet. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 43–46. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/VLN_LIITU-raportti_web-final-30.1.2019.pdf
- Mehtälä, A., Sääkslahti, A., Asunta, P., Hakonen, H., Kukko, T., Kulmala, J., Kämppi, K. & Tammelin, T. 2024. Pienten lasten liikunnan ilo, fyysinen aktiivisuus ja motoriset taidot Suomessa. Piilo-tutkimuksen tuloksia 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:10. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202404172979>
- Michelsen, K-E., Lehtonen, K., Rantala, K., Jokisipilä, M. & Mäkinen, J. 2022. Suomalainen huippu-urheilu tarvitsee luottamusta. Huippu-urheilun arviointiryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:25. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-772-7>
- Mikkonen, M. 2023. Understanding Gender (In)Equality in Leadership Positions in Sport: A Multilevel Perspective. Tampere University Dissertations 819. Väitöskirja.
- Mononen, K. & Blomqvist, M. 2023. Paravalmentajien nykytila Suomessa – Paravalmentajakyselyn tuloksia 2023. KIHUn julkaisusarja, nro 85. Jyväskylä: Huippu-urheilun instituutti KIHU.
- Mononen, K., Blomqvist, M., Hakamäki, M., Laine, K. & Mäkinen, J. 2019. Liikunnan ja urheilun harrastaminen. Teoksessa J. Mäkinen (toim.) Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. KIHUn julkaisusarja, nro 67, 8–27. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2019_jar_aikuisvest_sel71_85829.pdf
- Mononen, K., Blomqvist, M., Koski, P., Kokko, S. 2021. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko, R. Hämylä & L. Martin (toim.) Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1, 36–45. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/05/Nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-LIITU-tutkimuksen-tuloksia-2020.pdf>
- Mononen, K., Blomqvist, M., Koski, P., Kokko, S. 2025a. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1, 85–96. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Mononen, K., Mäkinen, J., Kareinen, E., Blomqvist, M. & Hannula, J. 2025b. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen. Esitys kansallisessa liikuntafoorumissa 29.10.2025.
- Muhonen, J., Stirling, A. & Kokkonen, M. 2024. Athletic identity affects prevalence and disclosure of emotional abuse in Finnish athletes. *Front. Sports Act. Living* 6:1406949. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1406949>

- Ng, K., Asunta, P., Lindeman, A., Hakonen, H. & Rintala, P. 2021. Toimintarajoitteita kokevien opiskelijoiden liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa S. Kokko, R. Hämylä & L. Martin (toim.) Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1, 112–118. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/05/Nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-LIITU-tutkimuksen-tuloksia-2020.pdf>
- Ng, K., Pikkupeura, V., Lindeman, A. & Asunta, P. 2023. Toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1, 113–120. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2023/03/Lasten-ja-nuorten-liikuntakayttaytyminen-Suomessa-2022-2.pdf>
- Ng, K., Pohjanvirta, A. & Pikkupeura-Riikilä, V. 2025. Toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1, 118–125. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Nieminen, R. 2025. SAVALin jäsenmäärät ja toiminta. Henkilökohtainen sähköpostitiedonanto. 4.7.2025.
- Oja, S. 2024a. Eettisyys ja sen edistäminen lajiliitoissa ja seuroissa. Teoksessa S. Oja, K. Lehtonen & M. Mikkonen (toim.) Konkreettista, arkista ja subjektiivista. Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet -hankkeen loppuraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 20–34. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-760-3>
- Oja, S. 2024b. Urheilun uusi hyvän kertomus? Eettiset diskurssit valtion liikuntapoliittisissa ja liikuntajärjestöjen asiakirjoissa. Liikunta & Tiede 61 (4), 93–102.
- Oja, S., Inkinen, V. & Lehtonen, K. 2020. Seuratukihankkeiden hakemuserviointi 2020. Yhdenvertaisten, tasa-arvoisten ja saavutettavien liikuntamahdollisuuksien edistäminen liikunta- ja urheiluseuroissa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 396. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiö LIKES. <https://www.jamk.fi/sites/default/files/2022-11/Seuratukihankkeiden-hakemuserviointi-2020.pdf>
- Oja, S. & Lehtonen, K. 2025. Lajiliittojen vastuullisuuden edistämisen resurssiohjaus Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Jamk Arena Pro. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:jamk-issn-2984-0783-204>
- OKM. Ei pvm.-a. Liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustus. Luettavissa: <https://okm.fi/-/liikuntaa-edistavien-jarjestojen-yleisavustus> 3.10.2025.
- OKM. Ei pvm.-b. Avustus seuratoiminnan kehittämiseen (seuratuki) 2025. Luettavissa: <https://okm.fi/-/seuratoiminnan-kehittamistuki-seuratuki> 3.10.2025.
- OKM. 2024. Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2024:35. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-002-6>

- OKM. 2025a. Urheilija-apurahat uudistuvat – painopiste kansainvälisellä huipputasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote. Haettu 28.10.2025. https://okm.fi/-/urheilija-apurahat-uudistuvat-painopiste-kansainvalisella-huipputasolla?languageId=fi_FI
- OKM. 2025b. Tilastot myönneystistä urheilija-apurahoista. Erillisanalyysi raportin käyttöön. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OKM. 2025c. Erytisavustukset tasa-arvon kehittämiseen liikunnassa. Erillisanalyysi raportin käyttöön. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OKM. 2025d. Liikunnallisen elämäntavan paikalliset kehittämisavustukset. Haettu 21.10.2025. <https://okm.fi/-/liikunnallisen-elamantavan-paikalliset-kehittamisavustukset>
- OPM. 2005. Tasapeli. Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen ja sukupuolivaikutusten arviointi liikunta-alalla. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:3.
- Overbye, M., Knudsen, M. & Pfister, G. 2013. To dope or not to dope: Elite athlete's perceptions of doping deterrents and incentives. *Performance Enhancement & Health* 2 (3), 119–134. <https://doi.org/10.1016/j.peh.2013.07.001>
- Peltola, M. 2018. Ohjaajan väkivaltainen käyttäytyminen liikuntaharrastuksissa: sukupuolen ja maahanmuuttotoustan merkitys lapsiuhritkimuksen valossa. Teoksessa P. Berg & M. Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 135, 23–45.
- Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Vahva ja välittävä Suomi. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Luettavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf>
- Riksidrottsförbundet. 2023. RF:s Stadgar. I lydelse efter RF-stämman 2023.
- Ruotsalainen, M. 2023. Jenny Danielsson sai tappouhkauksen, Ilona Pihlaja ajatteli kuolemaa – osataanko urheilussa hoitaa psyykkisiä vammoja? *Yle Urheilu* 13.4.2024. Luettavissa: <https://yle.fi/a/74-20082989> 11.8.2025.
- Salasuo, M. 2019. Ei pelkkää hyvän kertomusta. *Liikunta & Tiede* 56 (2–3), 8–12.
- SUEK. 2020. Kiusaaminen ja häirintä luistelulajeissa. Selvitys pikaluistelun, rullaluistelun ja Roller Derbyn kilpailutoimintaan osallistuneiden urheilijoiden ja valmentajien kokemasta kiusaamisesta sekä häirinnästä. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry.
- Suomen Kuntoliikuntaliitto. 2010. Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Aikuiset 19–65-vuotiaat. SLU:n julkaisusarja 6/2010.
- Suomen Olympiakomitea. 2023. Suomen Olympiakomitea ry:n säännöt. Luettavissa: <https://olympiakomitea.kuvat.fi/kuvat/Materiaalipankki/Tietoa+meist%C3%A4/Olympiakomitea+ry/Suomen+Olympiakomitean+s%C3%A4nn%C3%A4nn%C3%B6t+2023.pdf>

- Suomen Olympiakomitea. 2025. SporttiData. Suomalainen urheilu numeroina. Luettavissa: <https://www.olympiakomitea.fi/sporttidata/> 3.10.2025.
- Suomen Palloliitto. Ei pvm.-a. Kestävää kasvua. Kehityssuunnitelma jalkapallon vahvistamiseksi naisten ja tyttöjen lajina. Luettavissa: <https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1692789536-kestavaa-kasvua-kehityssuunnitelma-jalkapallon-vahvistamiseksi-naisten-ja-tyttojen-lajina.pdf>
- Suomen Palloliitto. Ei pvm.-b. Suomalaisen jalkapallon ja futsalin strategia 2025–2028. Luettavissa: <https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1714995843-suomalaisen-jalkapallon-ja-futsalin-strategia-2025-2028.pdf>
- Suomen Tennisliitto. Ei pvm. Suomen Tennisliiton toimintaohjeet sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden osallistumisesta tennikseen ja kilpailutoimintaan. Luettavissa: <https://www.tennis.fi/wp-content/uploads/2024/02/Suomen-Tennisliiton-toimintaohjeet-sukupuoliva%CC%88hemmisto%CC%88ihin-kuuluvien-henkilo%CC%88iden-osallistumisesta-tennikseen-ja-kilpailutoimintaan.pdf>
- Suomen Valmentajat 2020. Vuosikertomus 2020. Luettavissa: https://www.suomenvalmentajat.fi/site/assets/files/5009/vuosikertomus_2020_netisivut.pdf 9.6.2025.
- Suomen Valmentajat. 2024. Vuosikertomus 2024. Luettavissa: https://www.suomenvalmentajat.fi/site/assets/files/8306/vuosikertomus_2024.pdf 9.6.2025.
- Suomen Valmentajat. 2025. Yhdistyksen tehtävän kuvaus verkkosivuilla. Luettavissa: <https://www.suomenvalmentajat.fi/yhdistys/> 9.6.2025.
- Suomen Voimisteluliitto. 2025. Linjaus sukupuolivähemmistöjen osallistumisesta urheiluun. Luettavissa: <https://www.voimistelu.fi/materiaalipankki/linjaus-sukupuolivaheimmistojen-osallistumisesta-voimisteluun/>
- Suvinen, T. 2023. Ida Hulkko julkaisi hiihtovideon uima-asussa – naisten viha sai surulliseksi. Helsingin Sanomat 22.4.2023. Luettavissa: <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000009535834.html> 11.8.2025.
- Syvöja, H. 2023. Kuntien liikkumisohjelmat: Selvitys asiakirjoista liikkumisen edistämisen tukena. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-739-9>
- Tarkiainen, E., Turunen, M. & Laine, K. 2021. Yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo Liikkuvat-hankkeissa. Liikunnallisen elämäntavan paikallisten kehittämishankkeiden seuranta ja arviointi 2021. Likes.
- Tarvainen, K., Manner, J., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2023. Harrastaminen ja vapaa-aika. Teoksessa 23–38. S. Aapola-Kari (toim.) Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022. Verkkojulkaisu (Nuorisotutkimusseura), nro 181 & Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2023:8. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/05/FINAL_vapaa-aikatutkimus-2022-web.pdf

- Tasa-arvovaltuutettu. 2009. Yhdistyksen erisuuruiset jäsenmaksut naisille ja miehille (TAS/236/2009) Luettavissa: <https://tasa-arvo.fi/-/yhdistyksen-erisuuruiset-jasenmaksut-naisille-ja-miehille-tas-236-2009>
- Tasa-arvovaltuutettu. 2025a. Tasa-arvo liikunnassa ja urheilussa Luettavissa: <https://tasa-arvo.fi/urheilu-ja-liikunta> 11.9.2025.
- Tasa-arvovaltuutettu. 2025b. Sukupuolten tasa-arvo uimaopetuksessa (TAS/251/2025). Luettavissa: <https://tasa-arvo.fi/-/sukupuolten-tasa-arvo-lasten-uimaopetuksessa-tas-251-2025-annettu-5.9.2025>
- THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos). 2023a. Terve Suomi -tutkimus: Vain alle puolet aikuisista liikkuu riittävästi, iltavirkkuus ja riittämätön unen määrä yleistyneet. Uutinen THL:n verkkosivuilla. Luettavissa: <https://thl.fi/-/terve-suomi-tutkimus-vain-alle-puolet-aikuisista-liikkuu-riittavasti-iltavirkkuus-ja-riittamaton-unen-maara-yleistyneet#:~:text=Alle%20puolet%20yli%2020-vuotiaista%20miehist%C3%A4%20ja%20naisista%20liikkuu,ty%C3%B6matkalla%20kuin%20vapaa-ajalla.%20Suosituksen%20t%C3%A4ytt%C3%A4%C3%A4%2C%20jos%20Oliikkuu%20viikossa> 1.9.2025.
- THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos). 2023b. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen saavuttavien osuus vuosina 2020 ja 2022 (%). Luettavissa: https://repo.thl.fi/sites/terveysuomi/ilmioraportit_2023/fs_phexcer_guidel_enough_muutos.html 3.9.2025.
- THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos). 2025a. Kouluterveyskyselyn verkkosivut. Luettavissa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely> 3.9.2025.
- THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos). 2025b. Kouluterveyskyselyn tulospalvelu. Luettavissa <https://raportointi.thl.fi/t/public/views/ktk/Indikaattorienvertailu?%3Aembed=y&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y> 3.9.2025.
- Tilastokeskus. 2025a. Ajankäyttötutkimuksen verkkosivut. Luettavissa: <https://stat.fi/kyselyt/aja> 3.9.2025.
- Tilastokeskus. 2025b. Työssäkäyntitilasto. Luettavissa: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tyokay/statfin_tyokay_pxt_115r.px/ 10.9.2025.
- Toivonen, V. & Kananen, M. 2025. Epäasiallinen kohtelu urheilussa. Teoksessa S. Kokko & R. Hämylä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2025:1, 97–101. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2025/05/LIITU-2024-raportti.pdf>
- Turpeinen, A. 2018. Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset liikunnassa ja urheilussa 2016–2017. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Turpeinen, A. 2020. Poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset liikunnassa ja urheilussa 2016–2018 ja niiden päätökset poliisissa. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

- Turpeinen, S. & Hakamäki, M. 2018. Liikunta ja tasa-arvo 2017. Katsaus sukupuolten tasa-arvon nykytilaan liikunta-alalla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:6. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-548-8>
- Turpeinen, S. & Lappalainen, S. 2025. Kuntien liikuntapalveluiden yhdyspintatyö hyvinvointialueiden kanssa: Viranhaltijoiden näkemyksiä tietojohtamisesta ja normiohjauksesta. Focus Localis, 53(1). <https://journal.fi/focuslocalis/article/view/147633>
- Turtiainen, R. 2024. Helmarit idoleina ja influenssereina – Naisjalkapalloilijoihin kohdistetut sukupuolittuneet odotukset ja verkkohäirintä. Teoksessa J. Kokkonen (toim.) Urheilun murros. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 178, 73–93.
- Turunen, M. & Kukko, T. 2023. Urheilu- ja liikuntaseurojen palkkatyö Suomessa. Teoksessa K. Lehtonen, S. Oja & M. Turunen (toim.) Palkkatyö urheilu- ja liikuntaseuroissa. Tilastoaineistot kuvaamassa ammattimaistuvaa urheilua. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 22–35. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-703-0>
- Urheilumuseo. 2025. Suomen arvokisamitalit naisten ja miesten olympialajeissa 2000-luvulla. Erillisanalyysi raportin käyttöön.
- Valtionapukelpoisuus. 2025. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 13/2015. Luettavissa: <https://vtv.fi/raportti/valtionapukelpoisuus/> 30.9.2025.
- Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 550/2015.
- Wikström, B., Ehrlén, V., Erdoğan, S., Tuunainen, S. & Ihalainen, J. 2023. Naiset valmentajina Suomessa. Tutkimustiivistelmä. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Suomen Valmentajat ry & Huippu-urheilun instituutti KIHU. Verkojulkaisu. Luettavissa: <https://www.jyu.fi/fi/hankkeet/naiset-valmentajina#toc--ajankohtaista> 7.6.2025.
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta. 2021. Sukupuolikiintiöt valintakokeessa. Luettavissa: https://www.yvtltk.fi/fi/index/materiaalit/tapausselosteet_3/tapausselosteet2021.html (Sivulla myös linkki pdf-tiedostoon, joka sisältää koko tapauselosteen.
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta. Ei pvm. Luettavissa: <https://www.yvtltk.fi/fi/> 17.10.2025.

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-415-236-5 PDF